

KÖRTÁJ TERVEZŐ IRODA KFT.

**A FÜLÖPSZÁLLÁS – SOLTSZENTIMRE - CSENGŐDI
LÁPOK** kiemelt jelentőségű különleges természetmegőrzési
terület (HUKN20013)
Natura 2000 fenntartási terve

VÉGLEGES VÁLTOZAT

Készült az
A fenntartható természetvédelem megalapozása magyarországi Natura 2000 területeken
(Svájci-Magyar Együttműködési Program, Végrehajtási Megállapodás száma: SH/4/8)
c. projekt
megvalósításának keretében.

2016. február

Adószám: 13831176-2-13 ♦ Cégjegyzékszám: 13-09-129583

Bankszámlaszám: 10104167-57309900-01000006

Postacím: 2009 Pilisszentlászló, Vadrózsa u. 28.

Tel: 30/250 3614 ♦ Fax: 28/415 383

Ügyvezető: Biró László

Impresszum

Készült az **A Fenntartható természetvédelem megalapozása magyarországi Natura 2000 területeken (Svájci-Magyar Együttműködési Program, Végrehajtási Megállapodás száma: SH/4/8) c. projekt** megvalósításának keretében, a 275/2004. Korm. rendelet előírásai és egyéb szakmai útmutatók alapján.

Szakmai vezetők:

Projektvezető: Tóth Péter (MME)

Szakmai témafelelős: Podmaniczky László (SZIE TTI)

Szakmai témakoordinátor: Faragóné Huszár Szilvia (LLTK Nonprofit Kft.)

Kommunikációs felelős: Kovács Eszter (SZIE TTI)

Pénzügyi felelős: Jeney Zsuzsa (SZIE TTI)

Vezető tervező: Králl Attila (természetvédelmi szakértő)

Szakmai közreműködők:

Rezneki Rita és Varga Csaba – független szakértők

Szentes Katalin, Müller Tamás, Staszny Ádám (SZIE Halgazdálkodási Tanszék)

Szemethy László, Heltai Miklós (SZIE Vadvilág Megőrzési Intézet)

Nagy Zsolt, Nagy Károly (MME Monitoring Központ)

Halpern Bálint (MME Kételtű és Hullóvédelmi Szakosztály)

Bíró Marianna, Molnár Zsolt (MTA Ökológiai Kutatóközpont Ökológiai és Botanikai Kutatóintézet)

Fabók Veronika, Kalóczkai Ágnes, Margóczy Katalin, Mihók Barbara (AKUT Egyesület)

valamint

Bankovics András, Dóka Richárd, Gyurita István, Kurmai Péter, Lóránt Miklós, Németh Ákos, Pigniczki Csaba, Sági Tamás, Sipos Ferenc, Vadász Csaba (Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság)

Szerkesztette: Gallai Zsófia (KÖRTÁJ Tervező Iroda Kft.)

A térképeket és a térinformatikai elemzéseket készítették: Skutai Julianna és Molnár Dániel (SZIE TTI GISstudio)

2016. február

Tartalom

Bevezetés.....	5
I. Natura 2000 fenntartási terv.....	6
1. A terület azonosító adatai.....	7
1. 1. Név	7
1. 2. Azonosító kód	7
1. 3. Kiterjedés	7
1. 4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek	7
1. 5. Érintett települések.....	8
1. 6. Jogi helyzet.....	8
1.6.1 Egyéb védettségi kategóriák.....	8
1. 7. Tervezési és egyéb előírások.....	9
2. Veszélyeztető tényezők	11
3. Kezelési feladatok meghatározása	16
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése	16
3.2. Kezelési javaslatok	18
3.2.1. Élőhelyek kezelése	22
3.2.4. Kutatás, monitorozás.....	59
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében.....	59
3.3.1. Agrártámogatások	59
3.3.2. Pályázatok	60
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja.....	61
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök	61
3.4.2. A kommunikáció címzettjei	62
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel	62
II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció.....	66
1. A tervezési terület alapállapot-jellemzése.....	67
1.1. Környezeti adottságok.....	67
1.1.1. Éghajlati adottságok	67
1.1.2. Vízrajzi adottságok.....	67
1.1.3 Talajtani adottságok	68
1.2. Természeti adottságok.....	68
1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek:	71
1.2.2 A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok	85

1.2.3 A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok	87
1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős növény- és állatfajok.....	101
1. 3. Területhasználat	103
1. 3. 1. Művelési ág szerinti megoszlás.....	103
1. 3. 2. Tulajdoni viszonyok.....	104
1. 3. 3. Területhasználat és kezelés	104
2. Felhasznált irodalom	109
Internetes források:.....	109
III. Mellékletek.....	110

Bevezetés

A Natura 2000 területek az európai, közösségi jelentőségű ritka és veszélyeztetett fajok, illetve élőhelyeik hálózatát alkotják. Kijelölésük célja a közösségi szinten kiemelt fajok és élőhelyek kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fejlesztése, illetve helyreállítása. A védelem céljait az Európai Unió két irányelvében határozta meg, amelyekben egyben kötelezi is a tagországokat a Natura 2000 hálózat lehatárolására. Magyarországon 2004-re 512 db, összesen közel 20000 km² (2 millió ha) kiterjedésű Natura 2000 terület került kijelölésre. Ezzel hazánk a pannon biogeográfiai régió tagjaként jelentős mértékben járul hozzá Európa természeti értékeinek megőrzéséhez.

A hazai Natura 2000 területek kijelölését az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) sz.kormányrendelet határozza meg, a területek helyrajzi szám szintű kihirdetése pedig az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészekről szóló 45/2006. (XII. 8.) sz KvVM rendeletben található.

Az irányelvek céljainak teljesítése érdekében a tagállamok a Natura 2000 területekre fenntartási terveket készítenek. Ezekben többek között rögzítik a természetvédelmi célkitűzéseket és a területhasználókkal együtt kialakított kezelési előírásokat javaslatok formájában. Ezek alapját képezhetik az egyes területeken igényelhető agrár-környezetgazdálkodási kifizetéseknek, amelyek az aktuális agrár-környezetgazdálkodási jogszabályokban jelennek meg. A fenntartási terv azonban földhasználati szabályokat nem állapít meg.

2012. nyarán a Svájci-Magyar Együttműködési Program támogatásával, a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) vezetésével és a Szent István Egyetem (SZIE), valamint a Magyar Tudományos Akadémia Ökológiai Kutatóközpontjának (MTA-ÖK) részvételével program indult a hazai Natura 2000 területek állapotának alaposabb megismeréséért és természeti értékeinek megőrzéséért. A "Fenntartható természetvédelem a magyarországi Natura 2000 területeken" című projekt célja a Natura 2000 területek kedvező természetvédelmi helyzetének hosszú távon történő biztosítása, természetvédelmi, gazdasági, és társadalmi szempontból is fenntarthatóságot szolgáló kezelési javaslatok kidolgozásával.

A projekt fókuszpontjában a gyűjtött biotikai adatokra alapozott, a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek hosszú távú megőrzését és javítását szolgáló intézkedések kidolgozása és tesztelése állt. A projekt során a témában jártas kutatók módszertani fejlesztést végeztek egyes adathiányos növény- és állatfajok, élőhelyek, ökológiai faktorok (vadhatás, holtfa) esetében, és tesztelik ezeket a módszereket.

Emellett a projekt keretében - kiskunsági és mátrai területeken – fenntartási tervek is készültek. Jelen dokumentum a kiskunsági különleges madárvédelmi terület, valamint az ezzel átfedésben lévő természetmegőrzési területek alapvető madárvédelmi, ill. élőhelyvédelmi szempontú kezelési javaslatait foglalja össze.

Jelen dokumentáció a projekt keretében vállalt kiskunsági Natura 2000 területre vonatkozó fenntartási terv teljes (tervi és megalapozó anyag), egyeztetés utáni változata. A tervi anyagrész 2015-ben egyeztetési anyagként az országos és területi illetékességű érintett szervezeteknek, valamint gazdálkodóknak véleményezés céljából kiküldésre került.

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1. 1. Név

Fülöpszállás–Soltszentimre–csengődi lápok kiemelt jelentőségű különleges természetmegőrzési terület (a továbbiakban: Fülöpszállás-Soltszentimre-csengődi lápok kjTT)

1. 2. Azonosító kód

HUKN20013

1. 3. Kiterjedés

3122,99 ha

1. 4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

<i>Közösségi jelentőségű élőhelyek</i>	<i>Kód</i>
Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik	6210
Pannon homoki gyepek	*6260
Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (<i>Molinion caeruleae</i>)	6410
Folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i> társuláshoz tartozó mocsárrétjei	6440
Mészkedvelő üde láp- és sásrétek	7230
Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Pandion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)	*91E0
<i>Közösségi jelentőségű növényfaj</i>	<i>Kód</i>
kisfészekű aszat (<i>Cirsium brachycephalum</i>)	4081
<i>Közösségi jelentőségű állatfajok</i>	<i>Kód</i>
vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>)	1188
mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>)	1220
dunai tarajosgöte (<i>Triturus dobrogicus</i>)	1993
lápi póc (<i>Umbra krameri</i>)	2011
réti csík (<i>Misgurnus fossilis</i>)	1145
nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>)	1060

A fenti alapadatok illetve a jelölő élőhelyek/fajok felsorolásánál a Natura 2000 terület adatlapjának (Standard Data Form) 2015. október 31-ével frissített változatait vettük alapul.

1. 5. Érintett települések

Bács-Kiskun megye: Akasztó, Csengőd, Fülöpszállás, Soltszentimre

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

1. 6. Jogi helyzet

1.6.1 Egyéb védeltségi kategóriák

Egyéb érintett (átfedő) Natura 2000 terület:

Natura 2000 terület neve	kód	kiterjedés (ha)	átfedés (ha)
Kiskunsági szikes tavak és az őrzési turjánvidék KMT	HUKN10002	35722,19	2838,01

Egyedi jogszabállyal létesített országos jelentőségű védett természeti terület:

Nincs átfedő terület

Ex lege védett természeti területek:

Ex lege védett terület típusa	összkiterjedés (ha)
láp	1913,79

Helyi jelentőségű védett természeti terület:

Helyi védett terület neve	település	törzsk. szám	kiterjedés (ha)	átfedés (ha)
Csengődi-erdő	Csengőd	2/69/TT/07	21.17	21.17

Nemzetközi jelentőségű területek:

Nincs átfedő terület

Országos ökológiai hálózati övezete:

Országos ökológiai hálózat övezet kategória	Natura 2000 terület érintettsége (%)
magterület	58,34%
pufferterület	18,08%

1. 7. Tervezési és egyéb előírások

- Elfogadott érvényes természetvédelmi kezelési terv az érintett védett természeti területre (ha már elkészült, de nincs még elfogadva, akkor is)
- Településrendezési eszközök
 - 2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről
 - A Bács-Kiskun Megye Területrendezési Terve; Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Közgyűlésének 19/2011. (IX. 29.) önkormányzati rendelete; Bács-Kiskun Megyei Közgyűlés 190/2011. (XI. 25.) kgy. határozata

Településnév	Településszerkezeti terv és helyi építési szabályzat (HÉSZ) elfogadása
Akasztó	83/2008. (V.13.) önk. hat.
	9/2008. (V.13.) önk. rend.
Csengőd	19/2010. (III. 22.) önk. hat.
	10/2006.(VII. 1) önk. rend. (módosítva: 5/2010. (III. 30) önk. rend.)
Fülöpszállás	nincs érvényes településrendezési eszköz
Soltszentimre	68/2006. (XII. 15.) önk. hat
	17/2006. (XII. 18.) önk. rend.

- Körzeti erdőtervek és üzemtervek
 - A Közép-Duna menti erdőtervezési körzet 2011-ig szóló erdőterve, ill. a 2016-ig szóló átmeneti erdőterve érinti a Natura 2000 területet (A 11/2010. FVM rendelet szerint 2016-ban fogják elkészíteni az erdőtervet.). Jelenleg átmeneti erdőterv van érvényben.
 - A Kiskőrösi erdőtervezési körzetnek jelenleg elfogadott körzeti erdőterve nem áll rendelkezésre, a <http://erdoterkep.nebih.gov.hu/> alapján a közvetkező erdőtervezésre 2017 folyamán kerül sor.

- Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

III/5. Észak-bács-kiskuni körzet vadgazdálkodási terve; Érvényességét külön jogszabályban a Földművelésügyi Minisztérium fogja meghatározni. A vadászatra jogosultak adott vadászati évre szóló vadgazdálkodási terve.

Érvényben lévő vadgazdálkodási tervek:

- 03-602310-1-4-1 Vadgazdálkodási üzemterv; kelte: 2007.11.15; jóváhagyás: 2008.02.12 érvényesség 2017.02.28-ig

- 03-602410-1-4-1 Vadgazdálkodási üzemterv; kelte: 2006.11.01; jóváhagyás: 2007.04.27 érvényesség 2017.02.28-ig
 - 03-602510-1-4-1 Vadgazdálkodási üzemterv; kelte: 2008.01.16; jóváhagyás: 2008.04.01 érvényesség 2017.02.28-ig
- Halgazdálkodási tervek
 - A terület víztesteit érintő érvényes halgazdálkodási tervről nincs tudomásunk.
- Vízgyűjtő-gazdálkodási terv¹
 - 1-10 Duna-völgyi főcsatorna alegység részvízgyűjtő gazdálkodási terve – 1155/2016. (III. 31.) Korm. határozat Magyarország felülvizsgált, 2015. évi vízgyűjtő-gazdálkodási tervéről
- Egyéb tervek
 - Egyéb releváns tervezési anyagról nincs tudomásunk.

¹ www.vizeink.hu

2. Veszélyeztető tényezők²

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H = nagy, M = közepes, L = kis jelentőségű)	Hatás keletkezési helye (területen belül/kívül)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A03.01	intenzív, vagy intenzívebb kaszálás	H	belül		Nagy területek rövid idő alatt, egyszerre történő lekaszálása a gyepterület hirtelen, drasztikus megváltozását, száradását okozza. Az évről-évre ugyanabban az időpontban történő kaszálás (beleértve az őszi tisztítókaszálásokat) pedig az élőhelyek homogenizálódásával elszegényedésével, hosszabb távon a területek „kultúrrétté” való átalakulásával jár. A láp- és mocsárrétek (6410, 6440) térben-időben nem megfelelően elvégzett (rendszeres nyár végi, vagy túl korai, elegendő hagyássáv/kaszálatlan területek nélküli) kaszálása a láprétek rendkívül gazdag, nagyszámú védett növényfajt tartalmazó flóráját elszegényíti, gerinctelen faunáját, köztük a jelölő tűzlepke (<i>Lycanea dispar</i>) és vérfü hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>) állományát veszélyezteti. Az alacsonyra hagyott (<10-12 cm) fűtarló, valamint a dobkasza használata rendkívül kedvezőtlen. Zsombékoló láp- és mocsárrétek esetében a kaszálás az esetek többségében tönkreteszi az élőhelyet, annak szerkezetét. A területen szigetszerűen elhelyezkedő homoki gyepek (6260*) túlzott használatra (és a kezelés hiányára is) érzékeny, nehezen regenerálódó társulások, különösen csapadékszegény időszakokban

² A területet érintő *pozitív* hatásokat (pl. gyepek esetében kaszálás, legeltetés) *nem* a veszélyeztető tényezők között szerepeltetjük (v.ö: Standard Data Form 4.3). Ezeket a megalapozó dokumentáció 1.3 Területhasználat c. pontjában fejtjük ki részletesen.

A06	egyéves vagy évelő lágyszárú növénytermesztés	H	mindkettő		A területen belül, illetve annak környezetében lévő szántók többsége belvízveszélyes, így ez a művelési mód fokozza a vízelvezetési igényt. A gyepekkel közvetlenül határos intenzív szántókról bemosódó kemikáliák (biocid szerek, kijuttatott tápanyag) következtében a fajdiverzitás csökken, a gyors tápanyag-konsumensek, nitrofil növények (gyomok, vagy gyomként viselkedő fajok) irányába tolódik el. A kemikáliák a felszíni vizekbe mosódva a természetes élővilágot károsítják, a többlet tápanyag (trágya, műtrágya) az eutrofizációt gyorsítja.
I01	idegenhonos inváziós fajok jelenléte	H	mindkettő		A gyepes területet előzőnlő inváziós lágyszárú fajok: aranyvessző (<i>Solidago spp</i>), selyemkóró (<i>Asclepias syriaca</i>), illetve fásszárúak (keskenylevelű ezüsfű (<i>Eleagnus angustifolia</i>)) a természetes gyeptársulásokat átalakítják, az érzékenyebb fajokat kiszorítják, mikro-klimatikus változásokat okoznak. A láperdei területeken amerikai kőris (<i>Fraxinus pennsylvanica</i>) és zöld juhar (<i>Acer negundo</i>) jelent fenyegetést, a lágyszárúak közül itt a magaskórósokban, rekettyésekben nagy tömegben előforduló aranyvessző (<i>Solidago</i>). A csatornában invazív halfauna-elemek betörése: kínai razbóra (<i>Pseudorasbora parva</i>), feketeszájú gób (<i>Neogobius melanostomus</i>) ezüstkárász (<i>Carassius gibelio</i>), törpeharcsa-fajok (<i>Ameiurus spp</i>). E fajok konkurenciát jelentenek az érzékenyebb jelölőfajok, így a lápci póc (<i>Umbra kramerii</i>), a réti csík (<i>Misgurnus fossilis</i>) számára
J02	Emberi hatásra változó vízáramlási viszonyok	H	mindkettő		A humán hatás rendkívül összetett: a vízelvezetésen túl a nagyobb vízfelhasználású (pl. szántóföldi) kultúrák ültetése, mezőgazdasági célú vízkivételek, mesterséges felszínek párolgási vesztesége okoznak vízszint-csökkenést. A

					hatás a (szintén antropogén) nagyobb léptékű abiotikus folyamatokkal (klímaváltozás elemei) összekapcsolódik.
J02.02	Hordalékkotrás	H	mindkettő		A vonalas vízi létesítmények: csatornák, árkok medrének teljes szelvényben való kotrása, kiméleti területek fennhagyása nélküli kotrása során védett, ill. közösség jelentőségű állatfajok pusztulhatnak el. Az ilyen gyakorlat a csatornákhöz kötődő jelölőfajok, így a jelölő halfajok, továbbá a vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>), dunai göte (<i>Triturus dobrogicus</i>), ill. a vidra (<i>Lutra lutra</i>) állományait veszélyezteti, élőhelyit időlegesen megszünteti.
J03.02	Élőhelyi összeköttetések (konnektivitás) csökkenése emberi hatásra	H	belül		Szigetszerűen elhelyezkedő területek a települések és intenzív művelésű területek mátrixában (pl. Csengődi lápok); egyes szigetszerű élőhelyeket (pl. homoki gyepek – 6260) fenyeget a veszély, hogy környező propagulum-források nélkül leromlanak.
M01	abiotikus viszonyokban a klímaváltozás hatására bekövetkező változások	H	mindkettő	100%	A klímaváltozás a vízforgalmi viszonyokat (mennyiség, egyenletesség) jelentős mértékben megváltoztatja, szélsőségesebbé teszi. Ez valamennyi vízhez kötődő élőhelyet és fajt veszélybe sodor; az élőhelyek jellege, fajkészlete átalakul.
A04.01	intenzív legeltetés	M	belül		A túl magas állatlétszám (a területen több helyen; Fülöpszállás és Soltszentimre térségében; elsősorban birkanyájak) a gyepeket enyhén, olykor jelentősebben túllegeltetett, degradált, „taposott gyepter” állapotban tartja A Fülöpszálláshoz közeli értékes lápréteket elsősorban kaszálják, ám tervben van a terület marhákkal történő legeltetése, ami különösen csapadékosabb, tartós vízborítású években a lápréteket (6410) veszélyezteti (serkentve ezzel mocsárrétté váló átalakulásukat). A túlzott taposás a jelölőfajok (nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>), vérfű hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>) állományait veszélyezteti a

					talaj tömörödése, ill. a hangyabolyok sérülése miatt. A területen szigetszerűen elhelyezkedő homoki gyepek (6260*) túlzott használatra (és kezelés hiányára is) érzékeny, nehezen regenerálódó társulások, különösen csapadékszegény időszakokban.
E01	városi környezet, lakóterület	M	kívül		A Natura 2000 területet a lakott területek (és intenzív művelésű szántók) fogják körül. A lakott területek közelsége fokozott terhelést jelent (hulladék, szennyvizek, egyéb zavarás) az élőhelyre nézve. A települések terjeszkedési igénye potenciális veszélyt jelent a területekre.
F03.01.01	Vadak károkozása (túltartott vadállomány)	M	belül		A vadak hatása a gyepterületeken (6410, 6440 - öz, vaddisznó), illetve a kőrises állományokban (91E0* - öz, gímszarvas) érzékelhető. Mértéke egyelőre nem jelentős.
J02.03	Csatornázás és vízelvezetés	M	mindkettő		A területen kiterjedt csatornahálózat található, amelyek fő funkciója a belvizek elvezetése. A vizek levezetése a vízhez kötődő élőhelyek (3510, 6410, 6440) fokozatos kiszáradásával, átalakulásával, ezzel párhuzamosan özőnfajok megjelenésével. A vízhiány az időszakosan vízborította területekhez kötődő kifestő aszat (<i>Cirsium brachycephalum</i>) a vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>), a dunai göte (<i>Triturus dobrogicus</i>) állományaira is negatív hatással bír.
K01	abiotikus természetes folyamatok (lassú)	M	belül		Abiotikus és humán hatások (J02, J02.03) együttese miatt változó vízállapotok, a terület fokozatos kiszáradása (K01.03), illetve ezzel párhuzamosan a jellemző talajtípusok átalakulása a karakteres lápi-mocsári élőhelyeket (6410, 6440, 7230, 91E0*) beszűkíti, átalakítja.
K04.03	Növényi fertőzések behurcolása (mikrobiális)	M	belül		A kőrises láperdők (91E0*) fenyegető gombás fertőzés, amelynek hatásait 2014-ben már érzékelni lehetett a területen.
A03.03	kaszálás felhagyása/hiánya	L	belül		A láp- és mocsárrétek kezelés (itt: kaszálás) hiányában változó

					ütemben magaskórós, ill. lápcserjés (rekettyefűz-dominálta) társulásokká alakulhatnak át, ill. beerdősülnek. Az élőhelyi változatosság érdekében e folyamatot mozaikos kezeléssel szükséges visszafogni, illetve visszafordítani – a florisztikailag, ill. a gerinctelen fauna szempontjából legértékesebb lép- és mocsárrétek (6410, 6440) esetében ezt meg kell akadályozni.
J01.01	leégés	L	belül		Gyepterületeken és a csatornák mentén a vegetáció szándékos leégetése. Az élőhely hirtelen megváltozásával jár, ízeltlábúakat, puhatestűeket, ill. gerinceseket is elpusztít. A nádasodó, magaskórós gyomtársulásokkal borított területek kontrollált égetése szükségszerű kezelési mód lehet, ugyanakkor a gyepek rendszeres égetése a gyeptársulás elszegényedésével jár.
A04.03	pásztorkodás felhagyása, legeltetés hiánya	L	belül		A lép- és mocsárréteket a kezelés (itt: legeltetés) hiányában változó ütemben inváziós fajok (Solidago) özönlik el, ill. lápcserjés (rekettyefűz-dominálta) társulásokká alakulhatnak át. Az élőhelyi változatosság érdekében utóbbi folyamatot mozaikosan szükséges visszafogni, illetve visszafordítani – a florisztikailag, ill. a gerinctelen fauna szempontjából legértékesebb lép- és mocsárrétek (6410, 6440) esetében ezt meg kell akadályozni. A területen szigetszerűen elhelyezkedő homoki gyepek (6260*) a kezelés hiányára érzékeny, könnyen gyomosodó, inváziós fajok által fenyegetett társulások – a területek a homoki gyepek környezetének degradáltabb gyepei terhelést jelentenek.

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

A Fülöpszállás-Soltszentimre-csengődi lápok kJT esetében a Natura 2000 kijelölés és védelem célja a területen előforduló, a terület kijelölésének alapjául szolgáló *közösségi jelentőségű élőhelyek*: vízjárta ártéri mocsárrétek (6440) és kékperjés láprétek (6410), a puhafás ligeterdők (91E0*), valamint a fragmentumokban elhelyezkedő *pannon homoki gyepek* (6260*), illetve az ezekhez élőhelyekhez, és általában a vízi élőhelyekhez, vízjárta területekhez kötődő *közösségi jelentőségű növény- és állatfajok* hosszú távú megőrzése, kedvező természetvédelmi helyzetük fenntartása, illetve helyreállítása. A kijelölés és a védelem további általános célja az élőhelyeket és a területen élő fajokat veszélyeztető, a 2. pontban felsorolt tényezők kiküszöbölése, hatásuk mérséklése.

Mivel a terület a Csengődi-lápok kivételével teljes egészében átfed a *Kiskunsági szikes tavak és az őrzégi turjánvidék (HUKN10002)* különleges madárvédelmi területtel, kiemelt természetvédelmi célkitűzés a turjánvidék üde, vízjárta gyepeire, a gyepterület mozaikokra, és az erdei élőhelyekre jellemző védett, illetve közösségi jelentőségű madárfajok megőrzése is. Az élőhelyvédelmi célok megvalósításának eszközeit ezért a teljes területen össze kell hangolni a madárvédelmi szempontokkal – különösen ott, ahol a kétféle kezelési irány konfliktusban kerülhet egymással: ez leginkább a fajgazdag láp- és mocsárrétek esetén jelent kezelendő problémát.

A területen a lápi jelleg miatt az *ex lege* védettségű földrészletek aránya magas, ugyanakkor jelentős a magántulajdon aránya, KNPI vagyonkezelésben lévő területek nem találhatók. Ennek okán különös figyelmet kell fordítani a kijelölés céljait támogató, ugyanakkor gazdasági szempontból életképes gazdálkodási formák kialakítására, ösztönzésére, támogatására.

A mocsár- és láprétek vonatkozásában az alapvető természetvédelmi célkitűzés a megfelelő vízellátás biztosítása, ami a természetes hidrológiai viszonyok megőrzését, helyreállítását, illetve aktív természetvédelmi beavatkozásokat (vízmegtartás, természetvédelmi célú vízkormányzás) jelenti, valamint a gyepek legeltetéssel, kaszálással történő hasznosítása. A tájidegen inváziós növényfajok irtása mellett ügyelni kell a szántóterületekről eredő zavaró hatások mérséklése és a gyepterületi gyakorlat javítására.

A legeltetés és kaszálás ütemezését az adott év csapadékviszonyaihoz igazodva szükséges beállítani, ügyelve a legelésből/kaszálásból kizárt területek meghagyására. Szükséges a legeltetett állatok mennyiségének, fajának és fajtájának optimalizálása a főleg tiszttókaszálások visszaszorítása, a mozaikos, hagyásterületi kaszálási gyakorlat és az élővilágot kímélő kaszálógéptípusok terjesztése, a kaszálási módok diverzifikálása. Legeltetett láprétek esetében ügyelni kell arra, hogy nedves állapotban ne érje azokat taposás.

A területen jelentős arányban találhatók fajszegényebb, üde gyepterületek, amelyek a megfelelő vízellátás és kezelés biztosítása esetén a mocsárrétek, láprétek irányába fejleszthetők, rekonstruálhatók.

A láperdők esetében a legfontosabb cél ugyancsak a megfelelő vízellátás biztosítása, illetve a folyamatos borítást, vegyes tér- és korstruktúrát kialakító és fenntartó erdőgazdálkodás. Kiemelt cél az inváziós fa- és cserjefajok teljes eltávolítása, második lépésben az idegenhonos fajok ős- és tájhozonyos fajokra való fokozatos cseréje.

Homoki gyepek esetében a kedvező természetvédelmi helyzet fenntartása és helyreállítása a kíméletes legeltetéssel, kisebb részben kaszálással történő hasznosítást jelenti, az év csapadékviszonyához igazodó hagyásterületek, legelésből kizárt területek kialakításával.

A jelölőfajok kedvező természetvédelmi helyzete részben az élőhelyek megfelelő kezelésével, élőhelyek és élőhelyi összeköttetések helyreállításával biztosítható. Specifikus fajmegőrzési célú intézkedésekre a láp- és mocsárrétekhez kötődő ízeltlábú-fajok, így a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), a vérfű hangyaboglárka (*Maculinea teleius*) esetében lehet szükség, ez leginkább a kaszálás idő- és térbeli ütemezését, a kaszálatlan területek kiterjedését.

A jelölőfajok jelentős csoportját adják az időszakos, illetve állandó vízborítású területekhez mocsarak, csatornák kötődő növényfajok, így a kiskécskű aszat (*Cirsium brachycephalum*), valamint gerinces állatfajok. Élőhelyük a területek vízellátottságának biztosításával, a természetes hidrológiai folyamatok megőrzésével, lehetőség szerinti helyreállításával (egy csatornák, vízelvezető árkok megszüntetése), továbbá a vonalas vízi létesítmények megfelelő, természetkímélő műszaki karbantartásával biztosítható. A jelölő halfajok állományainak megőrzésében az idegenhonos és/vagy inváziós halfajok visszaszorítása kulcsfontosságú.

3.2. Kezelési javaslatok

Kezelési egységek meghatározása, a kezelési egységek lehatárolásának módszertana

A kezelési alapvetések megfogalmazásakor törekedtünk a robosztus, nagyobb kezelési egységek, ill. kezelési típusok meghatározására, ezeken belül a mozaikosságot, változatosságot fenntartó kezelés az alapvető cél, ahol a lehető legtöbb fajnak kedvezünk, figyelembe véve a gazdálkodási racionalitásokat is.

Az így lehatárolt kezelési egységeken belül kerülhet sor speciális igényű élőhelyfoltokhoz (pl. néhány szobányi méretű löszgyep-foltok kíméletes kezelése), ill. fajokhoz (egyes orchidea-fajoknál kései kaszálás) illeszkedő speciális előírások, meghatározására. Ezek tehát nem képeznek külön kezelési egységeket, mivel kiterjedésük ezt indokolja, illetve a fajok esetében előfordulásuk, kezelésük időben-térben változhat, függően az adott év környezeti viszonyaitól.

A tervezéssel érintett *különleges természetmegőrzési területet* (kjTT) a Csengődi-láp terület egység kivételével csaknem teljes egészében lefedi a Kiskunsági szikes tavak és azórzegyi turjánvidék *különleges madárvédelmi terület* (KMT). A kezelési egységek lehatárolásánál, és a kezelési javaslatok megfogalmazásánál éppen ezért az élőhelyvédelmi szempontok mellett a madárvédelmi szempontokat is hangsúlyosan figyelembe vettük. Célunk az volt, hogy a kétféle szempontrendszer harmonizálásával egységes, illetve egymásnak megfeleltethető kezelési egység lehatárolásokat és előírás csomagokat lehessen kialakítani.

Az élőhelyvédelmi kezelési típusokat a hasonló kezelést igénylő élőhelyfoltok összevonásával határoztuk meg. Az így kapott kezelési típusokat dominancia-viszonyaik alapján földrészletekhez rendeltük. A kezelési egységek az azonos kezelési típusba tartozó földrészletek összevonásából adódnak. Az élőhelyvédelmi kezelési térképre plusz réteggként kerülnek a madárvédelmi kezelési egységek, amelyeket az egyféle madárvédelmi céllal kezelendő földrészletek összevonásával alakítottunk ki. Az egy-egy konkrét területegységre vonatkozó végleges kezelési útmutatást a két réteg összevetése alapján határozhatjuk meg.

Élőhelyvédelmi szempontú kezelési egységek lehatárolása

Az élőhelyvédelmi kezelési típusok meghatározásakor a terület ÁNÉR élőhelytérképevel dolgoztunk; az előforduló generalizált élőhelytípusokat (ÁNÉR 2011)³ vontuk össze hasonló kezelési igény, ill. kezelési célállapot alapján. A csoportok kialakításánál ahol lehetett, figyelembe vettük az ilyen módon aggregált élőhelyekre jellemző karakterfajokat, azok előfordulását is. A kezelési egységekbe való besorolás során a természetvédelmi prioritásokat, illetve kívánt célállapotokat is figyelembe vettük.

Azokban az esetekben, amikor az élőhelyvédelmi szempontokhoz illeszkedő kezelés (pl. vízborítás, vízmegtartás, kaszálás és legeltetés ütemezése) konfliktusba kerülne a madárvédelmi szempontú kezeléssel, külön kitértünk a konfliktus mibenlétére, és feloldási lehetőségeire.

³ A Magyarország élőhelytípusai c. könyv alapján

A gyakorlati – a gazdálkodás által megvalósítható – élőhelykezelés lehetőségeit szem előtt tartva minél nagyobb, robosztusabb kezelési egységeket igyekeztünk meghatározni, általánosabb keretet adó javaslat-csomagokkal. A nagyobb kezelési egységeken és kereteken belül nyílik lehetőség az adott év környezeti viszonyaihoz is alkalmazkodni képes, diverzifikáló élőhelykezelés megvalósítására, továbbá egy-egy fajhoz, fajcsoporthoz kapcsolódó specifikus, kiegészítő kezelési szempontok érvényesítésére.

A módszer többszörös leegyszerűsítést tartalmaz, egyrészt az ÁNÉR 2011 élőhelyi kategóriák összevonásával, másrészt a kezelési típusok és a földrészletekhez egyértelmű megfeleltetésével, ezért helyenként az általános elveket kiegészítő vagy azoktól akár eltérő speciális beavatkozások, korlátozások szükségesek (például az olykor szigetszerűen előforduló homoki gyepek (6250*) megfelelő kezelése esetén. A finomhangolás a területet jól ismerő természetvédelmi szakapparátus és a területen gazdálkodók közötti egyeztetések során végezhető el.

Kialakított élőhelyvédelmi kezelési típusok:

csatornák; szántók; üde gyepek; száraz gyepek; természetes erdők; tájidegen fafajú erdők; fasorok, facsoportok; beépített területek, utak; tanyák, tanyahelyek; roncsolt területek

Madárvédelmi szempontú kezelési egységek/típusok meghatározása

A madárvédelmi kezelési típusokat a területen előforduló jelölő madárfajok aktuális előfordulása, jellegzetes élőhelyei alapján határoztuk meg, figyelembe véve a célállapotokat, azaz az adott fajok potenciális előfordulási helyeit is. A madárvédelmi kezelési típusokat speciális madárvédelmi előírások jellemzik, igazodva az adott típusba tartozó faj(ok) ökológiai igényeihez, kíméleti időszakaihoz.

A kezelési típusok lehatárolásához felhasználtuk a jelölőfajok fészkelési és megfigyelési adatait, a földrészletek hasznosítási adatait (művelési ág, terepi tapasztalatokat, továbbá a 2009-es ortofotót. Valamennyi kezelési típushoz a területen előforduló jelölő madárfajokból álló karakterfaj-együttes rendelhető. Az egyes madárfaj-együttesek alapvetően meghatározzák a kezelések jellegét, egyfajta sorrendet állítva fel az egyes jelölő madárfajok között.

A prioritizálás az alábbi alapelvek szerint történik:

- a jelölő madárfajok uniós szintű és globális veszélyeztetettsége;
- a jelölő madárfajok jelentősége a KMT területén;
- a jelölő madárfaj „ernyőfaj” jellege;
- a kiemelt jelentőségű jelölő madárfajok előfordulása;
- a területi adottságokhoz igazodó gazdálkodási forma megvalósításának lehetősége.

Kialakított madárvédelmi kezelési típusok:

’túzok’; ’hamvas rétihéja’; ’partimadár’; ’szalakóta’

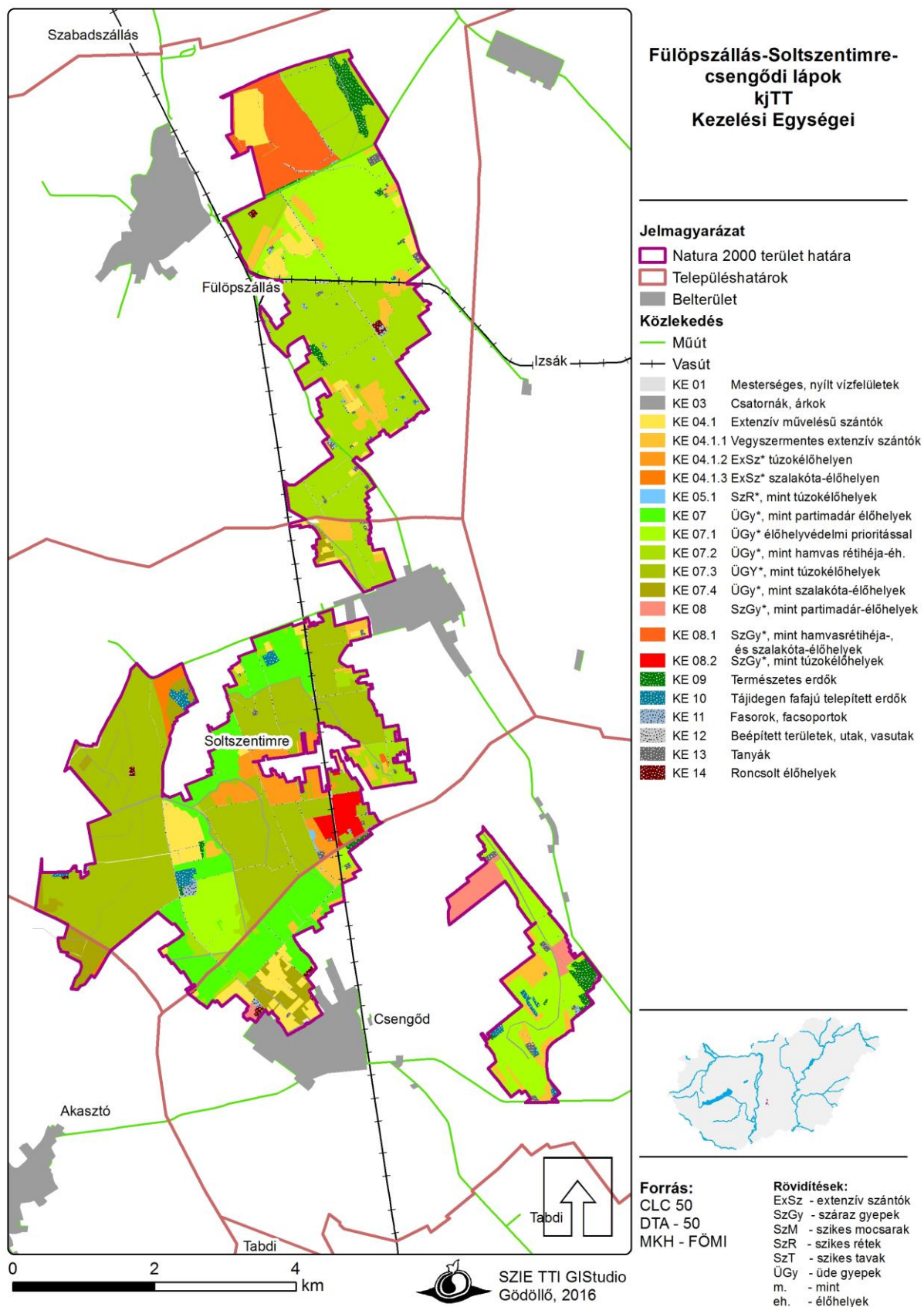
A végleges kezelési típusok a kettő kombinációjából születtek, ahol ez értelmezhető volt:

pl.: szikes gyepek, mint tűzokéltőhelyek – itt a szikes gyepek élőhelyvédelmi kezelési szempontjait kiegészítettük a tűzokvédelmi aspektusokkal.

A fentiek alapján mindösszesen 29 kombinált kezelési típust határoztunk meg, ezek közül 27-hez rendelhetők specifikus előírás-javaslatok.

A kezelési egységek lehatárolására kínálkozó lehetőségek (ÁNÉR-élőhelyfoltok, MePAR blokkhatárok, ill. földrészletek) közül a kezelési egységek földrészlet alapon történő leválogatása és lehatárolása mellett döntöttünk – elsősorban a gyakorlati gazdálkodáshoz való könnyebb illeszthetőség érdekében. Az alkalmazott módszer eredményeképpen a tervezési terület valamennyi elkülöníthető földrészlete egyértelműben besorolható valamely madárvédelmi és élőhelyvédelmi kezelési csoportba – lásd az alábbi táblázatot.

Kombinált kezelési típusok	terület (ha)
KE 03 Csatornák, árkok	36,65
KE 04.1 Extenzív művelésű szántók	176,73
KE 04.1.1 Vegyszermentes extenzív szántók	156,36
KE 04.1.2 Extenzív szántó tűzokélőhelyen	77,66
KE 04.1.3 Extenzív szántók szalakóta-élőhelyen	17,39
KE 07 Üde gyepek, mint partimadár élőhelyek	285,00
KE 07.1 Üde gyepek élőhelyvédelmi prioritással	483,70
KE 07.2 Üde gyepek, mint hamvas rétihéja-élőhelyek	638,33
KE 07.3 Üde gyepek, mint tűzokélőhelyek	777,38
KE 07.4 Üde gyepek, mint szalakóta-élőhelyek	90,96
KE 08 Száraz gyepek, mint partimadár-élőhelyek	44,25
KE 08.1 Száraz gyepek, mint hamvasrétihéja-, és szalakóta-élőhelyek	117,99
KE 08.2 Száraz gyepek, mint tűzokélőhelyek	30,06
KE 09 Természetes erdők	51,83
KE 10 Tájidegen fafajú telepített erdők	24,80
KE 11 Fasorok, facsoportok	16,71
KE 12 Beépített területek, utak, vasutak	60,49
KE 13 Tanyák	21,85
KE 14 Roncsolt élőhelyek	8,73
Összesen	3116,87

3.2.1. Élőhelyek kezelése

Általános kezelési alapelvek

Túlzottan specifikus javaslatok helyett inkább a *kezelési keretek* meghatározása volt az cél: melyek azok a kezelések (vagy egy adott kezelés elmaradása), amelyek biztosan *kerülendők*, mert degradálják, megváltoztatja az élőhelyet vagy csökkentik annak változatosságát, károsak az adott közösségi jelentőségű vagy védett élőhely, ill. faj számára? E kereteken belül maradva a *diverzifikáló*, az adott terület ökológiai és gazdálkodási adottságaihoz *alkalmazkodó gazdálkodás és kezelés* kerülhet előtérbe, illetve a faj- és élőhely-specifikus további szempontok érvényesíthetők.

- *Diverzifikáló kezelés.* Az élőhelyet homogenizáló, kezelési sémától eltérő, időben-térben változatos kezelési mintázat megvalósítása, ezzel sokféle és sokféle állapotú élőhelytípus fenntartása. Az évről-évre rendszeresen ugyanakkor, ugyanúgy végzett kaszálás, az azonos állatfajjal, beállított legeltetési nyomással, időben-térben változatlan ütemben végzett legeltetés az élőhelyet homogenizálja, néhány fajra szelektálva kezeli. A cél az ettől eltávolodó, a fenti paramétereket variáló, változó mintázatú kezelési mód alkalmazása. Például: a kaszált és kaszálatlan területek elhelyezkedésének, arányainak változtatása, legeltetési nyomás térben-időben történő változtatása: (pl.: 5 év alatt 3 átlagos legeltetési nyomás, 1 év alul, 1 év túllegeltetés); többféle állattal történő legeltetés.
- *Alkalmazkodó kezelés.* A terület adottságainak megfelelő művelési formák, illetve az adott év időjárásához, vízjárásához igazodó változtatások, finomhangolás lehetősége. Az alkalmazkodó kezelés egyben jelenti a különböző kezelési formákkal való kísérletezés lehetőségét is.
- *Gazdálkodó-központúság.* A gazdálkodási/gazdasági realitásokkal összeegyeztethető, rendszerszemléletű, azaz: az élőhelyet, annak élőlényeit, a gazdálkodót egy rendszerként tekintő fenntartható kezelési séma megvalósítása, amelyben a természetvédelmi célkitűzések egy életképes gazdálkodás *által* valósulnak meg. Az gazdálkodás fennmaradása a tájban kulcskérdés, így „azt őrizzük meg a természeti értékekből, ami az emberrel együtt megőrizhető”. A helyben érvényes, hagyományos, a jelen gyakorlatba átültethető gazdálkodói tudás fontossága.
- *Átmeneti élőhelyek (ökotonok) megtartása, létrehozása.* A terület ökológiai adottságaiból (mikrodomborzat, talajok változatossága, vízellátottság) fakadóan a típusos élőhelyek mellett nagy arányban találunk fajgazdag átmeneti élőhelytípusokat, ún. ökotonokat. A kezelésnek ezek megőrzésére, fenntartására is kell irányulnia, ami pl. lehetőséget ad pionír fajok megtelepedésének.
- *Inváziós növényfajok visszaszorítása.* Elsősorban élőhelykezelés segítségével, illetve ahol szükséges kontrollált, fajspecifikus vegyszeres, mechanikus vagy kombinált technikákkal (egyedi permetezés megfelelő fenofázisban, injektálás, gyökértépés, stb.)
- *Vad fajok állományának szabályozása.* Emlős ragadozók (borz, róka, kóbor kutya, kóbor macska), illetve a vaddisznó állományainak visszaszorítása vadászati módszerek (csapdázás, fegyveres gyérítés, kotorékozás) és élőhelykezelés együttes

alkalmazásával; ragadozó életmódú varjúfélék (szarka, dolmányos varjú) állományszabályozása vadászati módszerek és élőhelykezelés együttes alkalmazásával.

- *Vízvezetés helyett vízgazdálkodás, még inkább: természetes vízdinamika.* A természetes hidrológiai viszonyok lehetőségeihez képest minél nagyobb mértékű helyreállítása. A területen található kiterjedt árok- és csatornarendszer, berendezések műszaki és üzemelési felülvizsgálata; egyes árkok, csatornák megszüntetése; az adott év időjárásához igazodó érdemi vízviisszatartás, esetleges tervezett vízpótlás és a természetvédelmi célokhoz illeszkedő vízkormányzás. Mezőgazdasági célú vízkivétel minimalizálása.

3.2.1.1. Gazdálkodáshoz nem köthető általános javaslatok

Településrendezési eszközök:

- A kjTT magterület és ökológiai folyosó besorolású területrészein beépítésre szánt terület nem jelölhető ki.
- Mezőgazdasági övezetek esetében a jelölőfajok által érintett területrészek 0%-os beépítési arány meghatározása célszerű. Kivételt képeznek a természetvédelmi célú bemutatáshoz és a legelőgazdálkodáshoz feltétlenül szükséges épületek, építmények.
- Ehhez kapcsolódóan össze kell hangolni a természetvédelmi, építési és agrár-szabályozási elvárásokat, és kezelni kell a kötelező trágyatárolók és szérűskertek létesítésének, helyfoglalásának problémáját, egyedi, eseti engedélyek kiadásával.

Infrastruktúra-fejlesztés, turisztikai és ipari jellegű beruházások:

- Új nyomvonalú burkolt, vagy stabilizált út, vagy a régi földutak hasonló jellegű átalakítása nem javasolt a kjTT területen belül.
- A szántókon, gyepeken keresztül haladó földutakat a földrészlet-térképekkel össze kell vetni. Az illegális földutakat meg kell szüntetni, ugyanakkor gondoskodni kell a megfelelő alternatív közelítési lehetőségekről (pl. műútról való bejárás).
- Új tervezésű elektromos vezetékek tervezése során előnyben kell részesíteni a földkábelek alkalmazását, az újonnan létesítendő szabadvezetéseket és tartóoszlopokat már madárbarát módon kell kivitelezni. A meglévő szabadvezetékek és tartóoszlopok madárbaráttá történő átalakítását folyamatosan végezni kell, természetvédelmi szempontból indokolt esetekben lépéseket kell tenni a szabadvezetékek földkábelre cserélése érdekében.
- A kjTT területén belül új bányatelek fektetése, illetve új bánya nyitása, bármilyen anyagnyerőhely létesítése tilos.
- Gyalogos, lovas és lovaskocsis utak, turista ösvények, tanösvények kialakítása előtt konzultálni szükséges a működési terület szerint érintett nemzeti park igazgatósággal.
- Kerékpáros utak fejlesztését a meglévő közforgalmi utak mentén javasolt megvalósítani, ügyelve ugyanakkor az útmenti élőhelysávok, füves mezsgyék megőrzésére.
- Rekreatív célú vízfelületek (horgásztavak, jóléti tavak stb.) kialakítása, meglévő természetes, természetszerű vizes élőhelyek (pl. holtágak) hasonló célú átalakítása a kjTT területén belül nem indokolt.

Egyéb, gazdálkodáshoz nem köthető intézkedések:

- A művelésből kivont és kezelési egységekhez nem köthető területeken a jelentős ökológiai, természetvédelmi értéket jelentő tájelemek, így különösen a tanyahelyekre bevezető utak, földutak, csatorna és árokpartok, vízállásos területek fasorai, facsoportjai, füves mezsgyéi, cserjései megőrzésre javasoltak. Ezen értékek megőrzésével, illetve helyreállításával a táj sokszínűsége, mozaikossága, változatossága tartható fenn. A felsorolt tájelemek a terület védett értékei szempontjából kiemelt jelentőségűek, mint fészkelő-, búvó-, illetve táplálkozóhelyek.

3.2.1.2. Gazdálkodáshoz köthető általános javaslatok

Mezőgazdálkodás

A meglévő állattartó telepek felújítása, korszerűsítése, átalakítása a terület állatállományának fenntartása szempontjából támogatandó. A nemzetipark-igazgatóság közbenjárásával el kell készíteni a meglévő állattartó telepek, szérűskertek, stb. kataszterét, feltüntetve az esetleges bővítési lehetőségeket és korlátokat is. Meglévő állattartó telep bővítése esetén javasolt, hogy a hatóság mérlegelje a gazdálkodás fenntartásának természetvédelmi szempontjait az esetleges területfoglalás káros hatásával szemben.

Természetvédelmi szempontból új állattartó telepek létesítése ellenjavallt (v.ö: a településrendezési eszközöknél a birtoktestek megosztásával kapcsolatban tett javaslatokkal).

Védett területen gazdálkodók esetében – megfelelő jogi szabályozási formában - javasolt megszüntetni a kötelező vegyszerezési engedély eljárási díját, továbbá javasolt megteremteni hosszabb időre szóló engedélyek megszerzésének lehetőségét is.

Vadgazdálkodás

A tervezéssel érintett terület 3 vadgazdálkodási egységet érint az alapvetően apróvadás III/5. Észak-bács-kiskuni vadgazdálkodási körzetben.

Általános korlátozások a védett természeti területeken a jogszabályi előírásokon túl:

- Apróvad vadászat egy-egy idényben egy területrészen csak három alkalommal megengedett.
- Vadkibocsátás nem megengedett
- Vadnevelő hely nem üzemeltethető
- Vizes élőhelyeken apróvad vadászatot rendezni csak kiszáradt, vagy befagyott állapotban lehet.
- Vadászati-vadgazdálkodási közlekedésre járművel csak a meglévő utak használhatók.

Tűzokvédelmi előírások:

- Az őzbak vadászatát a természetvédelmi kezelővel előzetesen egyeztetni kell a tűzok szenzitív időszaka miatt. Április 15. és június 1. között a tűzok költőterületén és dűngőhelyein az őzbak vadászata tilos.
- Fokozott dúvadgyérítés szükséges.
- A téli etetést a természetvédelmi kezelővel előzetesen egyeztetni kell.
- Az esetlegesen megjelenő vaddisznó létszámát drasztikusan apasztani kell.
- Éjszakai vadszámlálást tilos végezni

A vízivad védelmével kapcsolatos korlátozások vadgazdálkodási egységeként változóak lehetnek. A kéméleti zónát az 1996. évi LIII. tv. 43.§ (1) bekezdése alapján jelöli ki a nemzeti park igazgatósága.

Állománykezelési szempontok

- A nagyvadfajok hasznosítását szinten kell tartani, illetve növelni kell (gímszarvas, vaddisznó). Kezdeti célnak tekinthető az állománynak a körzet átlagának megfelelő szintre csökkentése.
- A dámszarvas megtelepedését abból a szempontból kell értékelni, hogy a Natura 2000 terület kezelési szempontjaival a jelenlétük és a hatásuk mennyire összeegyeztethető.
- Valamennyi nagyvad faj esetében a nőivar és a szaporulat hatékony szabályozásának lehetőségeit célszerű keresni.
- Az apróvadfajok esetében szinten tartó gazdálkodást lehet folytatni, figyelemmel az élőhelyjavítás és a ragadozó-gazdálkodás lehetőségeire.

A területen természetvédelmi kezelési szempontból a legnagyobb problémát a növekvő teríték ellenére növekvő vaddisznóállomány jelenti, elsősorban a gyepek feltúrásával, továbbá a földön fészkelő védett és fokozottan védett madárfajok, és apróvad-fajok fészkeinek, szaporulatának károsításával. Az emlős ragadozók közül a természetvédelmi kihívást a róka, borz, kóbor kutya és macska, illetve növekvő mértékben az aranyakál állománya, a madárfajok közül a szarka és a dolmányos varjú állományai jelentik. A jelölő fajok közül a mocsári teknős (*Emys orbicularis*) fészkeit és fiókáik prerdálja igen jelentős mértékben a róka, illetve ismeretlen mértékben az aranyakál.

A felsorolt vadfajok kontrolljáról gondoskodni kell különböző vadászati módszerek – specifikus csapdázás, kotorékozás, fegyveres gyérítés –, valamint élőhelykezelés megfelelő kombinációival.

A ragadozóállomány szabályozásában nagy jelentőségű a kotorékok, fészkelésre alkalmas fák-cserjék rendszeres térképezése, ellenőrzése.

Vaddisznó (Sus scrofa)

Az állomány szabályozása (tervezett apasztása) élőhelykezelés és fegyveres gyérítés együttes alkalmazásával végzendő. A mély fekvésű, mocsári növényzettel benőtt, mezőgazdaságilag nem hasznosított területeket – amennyiben ezt élőhelyvédelmi szempontok nem írják felül – legeltetéssel, kaszálással, esetenként kontrollált égetéssel kell kezelni a vaddisznófészkek felszámolása érdekében. Etetőhelyek létesítése nem megengedett. Ideiglenes szóró csak a nemzetipark-igazgatósággal egyeztetve létesíthető. A fegyveres gyérítés esetén a külön hangsúlyt kell fektetni a nőivar szaporodási időszak elején történő hatékony szabályozására. A cél a terület vaddisznó-mentes állapotban tartása, az erdőterületek (mint kezelési egységek) kivételével. Ennek eszközeként az erdőkön kívül észlelt egyedek 100%-át el kell távolítani.

Aranyakál (Canis auratus)

Jelenleg a területen nem fordul elő szaporodó állománya – a célkitűzés ezen állapot vadászati eszközökkel történő fenntartása. Az állomány monitorozása érdekében rendszeres akusztikus felmérés végzendő, ahol a faj felbukkan, aktív beavatkozással az állomány teljes felszámolására törekedni.

Róka (*Vulpes vulpes*) és borz (*Meles meles*) esetében elsődleges fontosságú a lakott kotorékok évente történő feltérképezése és rendszeres ellenőrzése. Az élőhelykezelés ez esetben fontos

eszköz: elsősorban a (lazább partoldalok miatt) kotorékkészítésre különösen alkalmas, és természetvédelmi szempontból egyébként sem kívánatos árkok és csatornák, egyéb szempontból értéktelen (fátlan) tanyahelyek felszámolásával. Célkitűzés az ismert (feltérképezett) kotorékok legalább 80%-ánál március 1 – május 31. között elvégezni a szükséges gyérítéseket. Kivételt képeznek az egybefüggő természetes vagy tájidegen erdőterületek (KE 9, KE 10). A módszerek közül a specifikus ölőcsapdák alkalmazása és a kotorékozás, valamint a fegyveres gyérítés megfelelő kombinálása szükséges.

Kártételük miatt folyamatosan szükséges a kóbor kutyák és kóbor macskák gyérítése. A vaddisznóhon hasonlóan az észlelt egyedek 100%-át el kell távolítani.

A varjúfélék – szarka (*Pica pica*) és a dolmányos varjú (*Corvus corone*) állományszabályozását a tavaszi fészkelési időszakban szükséges végezni csalimadárral kombinált élvefogó csapdák alkalmazásával. Mindkét faj esetében évenként fészekkataszter készítendő, majd az ismert fészkek legalább 80%-ánál el kell végezni a szülőmadarak befogását március 1-től május 31-ig. A fészkelési időszakban a költő párok eltávolításával egyrészt a szaporulat kiiktatható, másrészt a megépített fészkek védett és fokozottan védett madárfajok (erdei fülesbagoly, kék vércse, kerecsensólyom, stb.) számára biztosíthatnak fészkelőhelyet.

A fészkelés után a nyár végi időszakban további csapdázás (létrás élvefogó csapda alkalmazása) válhat szükségessé a területen mozgó állomány nagyságának, jelenlétének függvényében. A csapdázás sikerességéhez opcionálisan csalimadár befogása és tartása javasolt.

Inváziós növényfajok kontrollja

A terület inváziós növények általi veszélyeztetettsége jelentős, ezért fokozott figyelmet igényel az özönfajok monitorozása és kezelése. Az inváziós fajok visszaszorítása érdekében jelenleg is folyik kezelési tevékenység, melyek tapasztalatait összegezzük az alábbiakban.

A legnagyobb problémát a területen a keskenylevelű ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*) inváziója okozza. Az ezüstfa visszaszorítására alapvetően többféle módszer létezik: vagy traktorral kitépik a földből, és esetlegesen később megtárcsázzák, vagy vegyszeres kezelést alkalmaznak. Ennek során a kivágott cserjék, fák metszéspontját glifozát tartalmú szerrel (pl. medalon) kenik le. Amennyiben lehetőség van rá, a kecskékkal történő rágatás is eredményes lehet.

A selyemkóró (*Asclepias syriaca*) terjedése szintén jelentős problémát okoz. Irtása vegyszeres kezeléssel a leghatékonyabb: szintén glifozát tartalmú szerrel. A szert a levélfelületre kell felvinni, ahonnan felszívódva a gyökerekig lehatol. A vegyszerezés időpontjára a közvetlenül virágzás előtti időszak a leghatékonyabb. A vegyszerezés során ügyelni kell arra, hogy legyen lehetősége a vegyszernek ténylegesen felszívódni, azaz kerülni kell a tűző napsütéses órákat, így reggel, vagy délután a legoptimálisabb.

Többfelé előfordul még a területen a magas aranyvessző (*Solidago gigantea*) is. Az aranyvessző kaszálással és legeltetéssel jól visszaszorítható. Ha minimum kétszer történik kaszálás egy évben, az is hatásos lehet, de ha ezen felül van lehetőség sarjülegeltetésre, akkor a kezelés hatékonyabb.

A bálványfa (*Ailanthus altissima*) is többfelé előfordul a területen. Visszaszorítását glifozátos kezeléssel lehet elérni. A kezelés során megsebzik a kérget, majd lekenik. A kezelés augusztus közepétől az első fagyokig történjen meg, a lefelé irányuló anyagáramlás időszakában. A fa eztán lábon szárad.

Az akác (*Robinia pseudo-acacia*) visszaszorítására szintén vegyszeres kezelést alkalmaznak. Jól reagál a vegyszerre, az inváziós növények között a legjobban irtható.

Vízgazdálkodás

A tervezési terület jelölő fajainak előfordulását, természetvédelmi helyzetét a vízborítás mennyisége és időtartama alapvetően meghatározza. Ennek megfelelően a „belvízelvezetés” helyett az érdemi vízgazdálkodás folytatása javasolt a területeket érintő csatornahálózatok és műtárgyaik használatával – ez képezi alapját bármely védelmi tevékenységnek és fejlesztésnek.

Az élőhelyek természetes vízkészleteinek megőrzéséhez szükséges a vízelvezető árok és csatornarendszer műszaki és üzemelési felülvizsgálata, egyes árok esetleges megszüntetése. A vízelvezető árok, csatornák, illetve műtárgyak segítségével - az adott év időjárásához igazodva – meg kell oldani az érdemi vízviasszatartást, és a természetvédelmi célokhoz illeszkedő vízkormányzást.

A vízkormányzás biztosításához szükséges a meglévő műtárgyak felújítása, tényleges kezelése, esetleg pályázat keretében történő vízgazdálkodási modellezés végzése és új műtárgyak létesítése.

A települések, lakott helyek szennyvizének tisztítására, a tisztított szennyvíz elvezetésére különös figyelmet kell fordítani. Természetvédelmi célú vízutánpótlást biztosító csatornába ilyen szennyvíz nem juthat.

A lokális vízgazdálkodási jelentőségű árok végleges megszüntetése javasolt, mert a természetvédelmi célokkal ellentétes módon a szikes élőhelyek lokális vízelvezetését szolgálják. Átmeneti megoldásként tiltós műtárgyaik zárva tartása vagy homokzsákos elzárás javasolt. A vízjogi engedéllyel nem rendelkező, a Natura 2000 területről vizet elvezető üzemi csatornák, árok hatását meg kell szüntetni.

A vizes élőhelyek, hosszabb vízborítást, felszín közeli talajvízszintet igénylő élőhelytípusok és a felszíni sófelhalmozódást mutató szikes élőhelyek legalább 1 km-es körzetében ne nyíljon újabb mesterséges állóvíz (víztározó, öntözőgödör stb.). Ezeken a helyeken indokolt az esetlegesen meglévő öntözőgödöröknek a vízzáró réteg helyreállításával járó betemetése is.

Az erősen szikes területeken áthaladó, a talajvízzel bizonyítottan közvetlen kapcsolatban álló csatornák vizét a magas talajvízállású időszakban csak havária helyzetben szabad elvezetni.

A vonalas vízi létesítmények karbantartása során biztosítani szükséges a bennük előforduló, vízhez kötődő élőlények – köztük a jelölőfajok – állományainak lehető legnagyobb mértékű túlélését. Ennek módja a felszervényű kotrások, vagy kotrás helyett hínárkaszás alkalmazása, vagy kiszélesített és karbantartás nélküli öblök kialakításával, illetve a karbantartás időpontjának megfelelő kiválasztásával – (lásd továbbá: Csatornák, árok kezelési egységnél leírtakat.)

Kiscsengődi (XVI.)-csatorna

A csatorna az érintett terület egység közép vonalán halad végig, egy mélyületben építették ki és délen véget ér a kJT határán belül. Az eredetileg belvízelvezetésre, lecsapolásra létrehozott csatorna vízviasszatartásra felhasználható. Természetvédelmi célú használatának tervezésekor figyelembe kell venni, hogy hatótávolságán belül több szántó is található. Az alsó szakasz magasabban vezet, a meder esése a teljes szakaszán minimális, valamint a legdélibb szakasz melletti területeket nem legeltetik, és kevésbé kaszálják. Mindezek miatt a medret műtárggyal – legalább egy ponton a Kökény-tanyánál – mindenképpen szakaszolni kell, hogy havária helyzet nélkül alkalmas legyen a mocsaras-lápos területek vízellátását is biztosítani.

XIX/d. csatorna

A kJTt északi, Káposztási turjános elnevezésű részén található csatorna nedves gyepeket, láperdőket, lápcserjéseket keresztez. Nyugati irányban két oldalcsatornája nyúlik ki, melyek lehetőséget adnak, hogy a késő őszi-téli időszakban a lehető legmagasabb vízszintet biztosítsák a területen. A legeltetett gyepeken a tavasz folyamán a folyamatos, lassú vízelvonást kell elérni. A kis szintkülönbségből adódó lassú elfolyás miatt az eredményre vezető műszaki megoldást ki kell dolgozni. A csatorna fülöpszállási bekötőúttól délre vezető szakasza a terület széléhez közel, a legmélyebb vonulatban halad.

XIV. csatorna

A legnagyobb területegység legjelentősebb csatornája, amely a területen ered és közvetlen kapcsolatban áll a DVCs-vel. Oldalcsatornáival együtt a mélyfekvésű terület belvizeinek elvezetésére lett létrehozva, jelenleg vízviSSzatartásra műtárgyak hiányában korlátozottan használható. A területegységet behálózó kapcsolódó és különálló csatornákkal együtt érvényesül hatása. Tekintettel arra, hogy jelentős vízigényű és jó természetességű élőhelyek legfeljebb kis kiterjedésben csak közvetlenül a csatornák mellett vannak, szikes élőhelyek pedig nincsenek, specifikus vízkormányzási előírás nem tehető.

III. övcsatorna (Kolon-tói)

A Soltszentimrértől északra elnyúló területegység peremén húzódó csatorna kevés hatást gyakorol a kJTt-re, kezelésére speciális előírást nem lehet tenni.

3.2.1.3. Gazdálkodáshoz köthető specifikus javaslatok

A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a jövőben kívánatos gazdálkodásra. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírás-javaslatok, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához.

A gazdálkodók számára ezek az előírás-javaslatok a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási rendeleteken keresztül, önkéntes vállalat formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

(a) Kezelési egység kódja: KE 03

(b) Kezelési egység meghatározása: Csatornák, árkok

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Nagyobb területek vízrendezését szolgáló, akár több méter mélységű vagy szelvény szélességű vízi létesítmények, amelyek jellemzően túlnyúlnak a Natura 2000 terület határain, továbbá a szikes mocsarak medrében található kis mélységű, a vízelvezetést helyben segítő árkok, és egyéb belvíz-elvezetési céllal kialakított csatornák.

Jellemző élőhelytípusok - ÁNÉR: Ac (álló és lassan áramló vizek hínárnövényzete); Bla (nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások); BA (fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok); U8 (folyóvizek).

Legfontosabb jelölőfajok: dunai göte (*Triturus dobrogicus*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*), lápi póc (*Umbra krameri*), réti csík (*Misgurnus fossilis*), vidra (*Lutra lutra*).

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Az élőhelyek természetes vízkészleteinek megőrzéséhez szükséges a vízelvezető árok és csatornarendszer műszaki és üzemelési felülvizsgálata, egyes árkok, csatornák esetleges megszüntetése, betemetése. A vízelvezető árkok, csatornák, illetve műtárgyak segítségével - az adott év időjárásához igazodva – meg kell oldani az érdemi vízviisszatartást, és a természetvédelmi célokhoz illeszkedő vízkormányzást.

A lokális vízgazdálkodási jelentőségű árok végleges megszüntetése javasolt, mert a természetvédelmi célokkal ellentétes módon a víztől függő (mocsári, ill. lápi) élőhelyek lokális vízelvezetését szolgálják. Átmeneti megoldásként tiltós műtárgyaik zárva tartása vagy homokzsákos elzárás javasolt.

A vonalas vízi létesítmények karbantartása során biztosítani szükséges a bennük előforduló, vízhez kötődő élőlények – köztük a jelölőfajok – állományainak lehető legnagyobb mértékű túlélését. Ennek módja a felszervényű kotrások, vagy kotrás helyett hínárkaszállás alkalmazása, vagy kiszélesített és karbantartás nélküli szakaszok, öblök kialakításával, illetve a karbantartás időpontjának megfelelő kiválasztásával.

A csatornák karbantartása során az alábbi kikötések betartása lenne indokolt természetvédelmi szempontból, a csatornák Natura 2000 területbe eső szakaszain mindenképpen, de lehetőség szerint a teljes csatornán:

Kód	Csatornákra, árkokra vonatkozó előírás-javaslatok
CS01	Karbantartáskor a hínárkaszállást, nádvagást javasolt előnyben részesíteni a kotrással (beleértve a gyökérzónás iszapolást) szemben, évente akár több alkalommal végezve a védett, illetve jelölőfajok (vízi gerinctelenek, hal-, kétlábú és hullófajok) szaporodási időszakán kívül.
CS06	Kotrás csak akkor történjen, ha egyértelműen, dokumentáltan igazolt, hogy az egyéb típusú karbantartás (hínárkaszállás, nádkaszálás) nem elégíti ki a jogos, nem természetvédelmi igényeket.
CS03	A kotrásos karbantartás augusztus 1. és október 15. között történjék, mert ez zavarja legkevésbé az élőlények szaporodását, illetve a telelést. A természetvédelmi kezelővel előzetesen egyeztetve, indokolt esetben július 1-jétől október 30-ig terjeszthető ki a karbantartási időszak. Ettől eltérni csak rendkívüli havária helyzetben lehet.
CS04	A meder növénymentesítése (a parti sávot és a csatorna nádszegélyét nem érintő hínárkaszállás) június 15. és február 15. között, a parti sáv rendezése július 15. és február 15. közötti időszakban történjen. Ettől eltérni rendkívüli havária helyzetben lehet.
CS05	Vegyszeres növényzetirtás ne történjen a védett természeti területet érintő csatornaszakaszon.
CS07	Árkok/csatornák parti gyepes sávjainak karbantartását kaszállással vagy a terület vízállapotához igazodó állatfaj(ok) legeltetésével (marha, ló, birka, bivaly) szükséges megoldani.

(h) Kezelési javaslatok indoklása

A kaszálás csupán visszaszorítja, de nem irtja ki a vízinövényzetet, amely részben jelölő élőhelyeket képviselhet a csatornában, részben az ott élő, jelölő fajok élettevékenységéhez nélkülözhetetlen táplálékként, búvóhelyként, szaporodóhelyként. Vízi szervezetekre nem teljesen ártalmatlanok a növényzetirtásra használt szerek, vegyszerkönyvekből és szakirodalomból ez igazolható, például a legszélesebb körben használt, glifozát tartalmú szerekre is. Ráadásul a vegyszerezéssel nem spórolható meg a mechanikai irtás és összegyűjtés, csak a zavaró hatások száma gyarapszik.

Szántók

Ide tartoznak - ingatlan-nyilvántartástól függetlenül) az elmúlt években szántóként használt, egy-, kétéves, illetve évelő kultúrákkal (gabona, repce, kapásnövények, lucerna) beültetett, jellemzően kis- és nagytáblás szántóterületek, ugarok és parlagok, továbbá extenzív és intenzív gyümölcs és szőlőültetvények. A kis- és nagytáblás szántók mérethátára – a CORINE Land Cover alapján – 10 hektár egyben művelt szántóterület.

Gazdálkodási szempontból a Natura 2000 terület határain belül található szántók alkalmasak extenzív takarmánykultúrák (extenzív gabonafajták, lucerna, füves lucerna) termesztésére, ami a legeltetett állatállomány téli ellátásához járulhat hozzá. A jelentős vegyszer- és tápanyagigényű, valamint csak öntözés mellett termesztendő kapás kultúrákat (kukorica, napraforgó, kertészeti kultúrák, cukorrépa, cukorcirok, stb.) a Natura 2000 terület határain belül nem javasolt termesztetni. Kivételt képez a repce korlátozott termesztése, amely a tűzok téli táplálékának biztosítása érdekében javasolt.

Az országos védelem alatt álló, szántó művelésű területeken javasoljuk a vegyszerhasználati engedélyek felülvizsgálatát. Ezekre a területekre nem javasolt vegyszerhasználatra, valamint felszíni- vagy talajvízből való öntözésre jogosító engedélyek kiadása. Ezt a gyakorlatot javasoljuk a *teljes Natura 2000 természetmegőrzési (élőhelyvédelmi) területre* - azaz a védett és nem védett részekre is minél nagyobb arányban kiterjeszteni.

Középtávú gazdálkodási és természetvédelmi célkitűzés lehet a Natura 2000 területek peremén található szántókat a védett és Natura 2000 területeken legeltetett állatállomány téli takarmányozásának szolgálatába állítani. Ezzel párhuzamosan javasolt az értékes vizes élőhelyek környezetében található, gyengébb termőképességű, belvízveszélyes szántók, valamint az egykori gyepek feltörésével kialakított szántók fokozatos visszagyepesítése. A nagyobb blokkok legeltetési hasznosítása esetén az extrém csapadékos években ezek a területek szolgálhatnának legelőterületül a tavaszi időszakban, illetve a korábbi kaszálási lehetőség miatt növelnék a szénatermelés biztonságát is a gazdálkodási egységben.

A szántóterületeken kialakított kezelési egységek előírásai egymásra épülnek az alábbi táblázati szerint.

Kezelési egység neve	Kódja	Leírás	Kapcsolódó előírások
Extenzív művelésű szántók	KE 04.1	A kJT-n található valamennyi szántóterület	KE 04.1 előírásai
Vegyszermentes extenzív szántók	KE 04.1.1	Értékes, víztől függő élőhelyekkel szomszédos szántók	KE 04.1 + KE 04.1.1 előírásai

Extenzív szántó tűzokéllőhelyeken	KE 04.1.2	A tűzok aktuális és potenciális éllőhelyein található szántók	KE 04.1 + KE 04.1.2 előírásai
Extenzív szántó szalakóta-éllőhelyeken	KE 04.1.3	Egyéb extenzív szántók, speciális madárvédelmi előírásokkal	KE 04.1 + KE 04.1.3 előírásai

(a) Kezelési egység kódja: KE 04.1

(b) Kezelési egység meghatározása: Extenzív művelésű szántók

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Jellemző éllőhelytípusok: ÁNÉR: T1 (Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák); T2 (évellő, intenzív szántóföldi kultúrák); T3 (Zöldség- és dísznövénykultúrák, meglegházak); T5 (vetett gyepek); T6 (extenzív szántók); T9 (kiskertek); T10 (fiatal parlag és ugar). T7 (intenzív szőlők, gyümölcsösök és bogyós ültetvények).

Legfontosabb jelölőfajok: a művelt szántók nem tipikus éllőhelyei a terület jelölőfajainak, azokra leginkább közvetett hatást gyakorolnak. ugyanakkor az ugaroltatott, ill. felhagyott szikesedő, vízállásos szántók esetében lehet számítani a kiskészű aszat (*Cirsium brachycephalum*) akár tömeges megjelenésére.

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A éllőhelyek (vizes éllőhelyek, láp- és mocsárrétek), valamint a hozzájuk kötődő növény- és állatfajok védelme érdekében a Natura 2000 területen az extenzív szántóművelés részesítendő előnyben, amely az öntözés tilalmát, csökkentett területű egyben művelt táblákat, köztük szegély-éllőhelyek kialakítását és fenntartását, ill. csökkentett vegyszer- és műtrágya-kijuttatást jelent. Ehhez igazodva olyan kultúrák termesztése javasolt, amelyek a felsorolt művelési paraméterek, továbbá a madárvédelmi okokból történő esetleges időbeni korlátozások mellett is gazdaságosan termeszthetők.

Az egymással érintkező táblákon nem kívánatos időben és technológiában azonos művelési igényű kultúrák termesztése, így az egyes területek eltérő éllőhelyi szerkezetet mutatva valóban elkülönülhetnek egymástól. A szántóföldi környezet, mint éllőhely egyhangúságát tovább csökkentik a különböző mikro-éllőhelyek: belvizes foltok, árkok, ugarsávok, gyepes szegélyek, bokor- és facsoportok, fasorok. Ezek megőrzése, illetve kialakítása kiemelt természetvédelmi célkitűzés.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

Kötelezően betartandó előírások

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény értelmében a természetvédelmi hatóság engedélye szükséges védett területeken

- a (szántó művelési ágban lévő területek) legeltetéséhez, kaszálásához;
- a terület jellegének, használatának megváltoztatásához;
- a termőföldnek nem minősülő földterület rendeltetésének, termőföld művelési ágának a megváltoztatásához;

- gye- és parlagterület, tarló és szalma égetéséhez
- növényvédő szerek, bioregulátorok és egyéb irtószerek, valamint a talaj termékenységét befolyásoló vegyi anyagok felhasználásához;

Önkéntesen vállalható előírások

Kód	Szántóterületekre vonatkozó előírás-javaslatok	Megjegyzés
SZ01_mod*	Napnyugtától napkeltéig gépi munkavégzés tilos, kivéve a lucerna rendsodrását.	Alapvető madárvédelmi előírás a földön fészkelő fajok megóvása érdekében.
SZ04	Pillangósok esetén természetkímélő kaszálás, vadriasztó lánc használata kötelező.	A vadriasztó lánc az egyik legáltalánosabban alkalmazott természetkímélő kaszálási mód, amelyet a gyepeken, illetve a gazdag élővilágú pillangós kultúrákban szükséges alkalmazni.
SZ05	Évelő szálas pillangós takarmánynövények betakarítása esetén minden kaszáláskor táblánként legalább 5%, de legfeljebb 10% kaszátlan területet kell hagyni.	
SZ70	A kaszátlan területek kialakítását és elhelyezkedését a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal kell egyeztetni.	
SZ07	Fokozottan védett, földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve kaszálást azonnal abba kell hagyni, és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot. A gazdálkodó értesítésétől számított 3 munkanapon belül az igazgatóság köteles a gazdálkodót a kaszálásra, illetve betakarításra vonatkozó feltételekről tájékoztatni. Amennyiben a megadott határidőn belül nem érkezik válasz, akkor a megkezdett munkavégzés a többi előírás figyelembevételével folytatható.	
SZ17	Természetközeli állapotú erdőtervi jellel ellátott láperdő és keményfás ligeterdő, illetve vizes élőhely szélétől számított 50 m-es sávban szántóföldi növénytermesztés során kemikáliák és bioregulátorok nem alkalmazhatók.	Cél a szántóföldekkel határos, vagy azokba ékelődő erdei és vizes élőhelyek megóvása
SZ19	Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett.	Védett területeken a vegyszerhasználat engedélyhez kötött
SZ20	Kártevők elleni védekezés kizárólag szelektív szerekkel lehetséges.	Védett területeken a vegyszerhasználat engedélyhez kötött

Kód	Szántóterületekre vonatkozó előírás-javaslatok	Megjegyzés
SZ21	Légi kivitelezésű növényvédelem és tápanyag-utánpótlás tilos.	Védett területeken a vegyszerhasználat engedélyhez kötött
SZ22	Rágcsálóirtó szerek és talajfertőtlenítő szerek alkalmazása tilos.	Védett területeken a vegyszerhasználat engedélyhez kötött
SZ23	Rovarölő szerek nem alkalmazhatók, kivéve a repce, a mustár, illetve az olajretek rovarirtását.	A táplálékbázis megóvása érdekében. A kivételként felsorolt kultúrákban a rovarkártevők igen jelentős károkat okozhatnak, így ezekben megengedett a vegyszerhasználat. Védett területen a vegyszerhasználat engedélyhez kötött.
SZ24	Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen.	Védett területeken a vegyszerhasználat engedélyhez kötött
SZ30	Mozaikos kisparcellás gazdálkodás folytatása, ahol egy tábla mérete legfeljebb 10 hektár.	
SZ42	Szemes kukorica, napraforgó, kertészeti kultúra, rizs, dohány, szudánifű termesztése nem megengedett.	
SZ43	Fás szárú és lágy szárú energetikai ültetvény telepítése tilos.	Az energetikai ültetvények tájképi szempontból kedvezőtlenek a nyílt térségben. Magas tápanyagfelvételük kimeríti a talajt, mesterséges tápanyag-bevitelre szorulnak. Az energiaültetvény-fajok jelentős része invazív faj.
SZ44	Fóliasátras és üvegházás termesztés tilos.	A fóliás és üvegházás kertészeti hasznosítás magas vegyszerhasználattal és tápanyag utánpótlással jár.
SZ45	Öntözés tilos	
SZ46	Melioráció tilos.	
SZ48	Drénezés tilos	A drénezés a vízhez kötődő jelölő élőhely és fajok állapotát befolyásolja, a talajvízszint csökkentése miatt kedvezőtlen irányba. A szántóterületekről a belvizek, időszakos vízállások levezetése tilos.

Kód	Szántóterületekre vonatkozó előírás-javaslatok	Megjegyzés
SZ49	Az időszakos- és állandó vízállások körül 3 méteres szegélyben talajművelés nem végezhető.	Cél az időszakos vizes élőhelyek megővése. Ezek csapadékos években egyébként is nehezebben megközelíthetők, így az előírás nem jelentős korlátozás.
SZ49/B*	A művelésbe nem vont időszakos vízállások az adott év szeptember 1-ig a víz kiszáradása után sem művelhetők.	
SZ52	Szántó füves élőhellyé alakítása gyeptelepítéssel.	Lásd továbbá SZ60-67-ig
SZ54	Szántó füves élőhellyé alakítása, későbbi kezelés nélküli spontán felhagyással, kivéve az inváziós növényfajok irtását.	A spontán gyepesedés a természetes folyamatok révén biztosítja a felhagyott szántókon természetközeli gyepterületek kialakulását. Az előtörő gyomfajok (parlagfű, selyemkóró), ellen indokolt mechanikus, célzott vegyszeres védekezést alkalmazni.
SZ55	Szántó füves élőhellyé alakítása, lucerna kultúrát követő spontán gyepesedéssel.	
SZ61	Magvetést nyár végén vagy ősszel kell elvégezni.	
SZ62	Telepítés előtt, valamint a program teljes ideje alatt műtrágya és bármilyen szerves trágya kijuttatása tilos.	
SZ64	A telepítést követő évtől legalább évi egyszeri kaszálás, illetve kíméletes, pásztoroló legeltetés szükséges.	
SZ65	A vetést követő egy vagy két évben júliusi tisztító kaszálást kell végezni a nedves szántó gyomfajainak visszaszorítására.	
SZ71	A táblák területének 5%-án, azok valamely széléhez/széleihez igazítva vetett vagy fennhagyott (azaz: zöld vagy fekete) ugarsávok alakítandók ki, amelyet a működési terület szerinti nemzetipark-igazgatósággal egyeztetni kell.	
SZ72	A vetett (zöld) vagy fennhagyott (fekete) ugarsáv nem vegyszerezhető, azt kizárólag mechanikai gyomirtással lehet kezelni, július 1. után; a kaszálék a területről le nem hordható.	Az előzővel együtt a javaslat az egyben művelt, nagy kiterjedésű területek megszakítása tartósan fennmaradó szegély-élőhelyek kialakításával, amelyek fészkelő- és búvóhelyek, táplálékforrást jelentenek rovaroknak, madaraknak, apróvad-fajoknak egyaránt.

(a) Kezelési egység kódja: KE 04.1.1

(b) Kezelési egység meghatározása: vegyszer- és műtrágya-mentesen művelt extenzív szántók

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Üdőbb, elsődlegesen kaszálással hasznosított, gyepp dominálta élőhelyekbe (mocsár- és láprétek) ékelődő, gyakran vízállásos szántóterületek, szántó zárványok. Ezeken a területeken a legtöbb esetben a valamilyen módszerrel történő visszagyepesítés jelenti a természetvédelmi célkitűzést, ami számos, a KNPI vagyonkezelésében lévő területen már folyamatban van.

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A szántókkal gyakran közvetlenül határos vizes élőhelyek és gyepterületek védelmében a vegyszerek és kijuttatott tápanyagok nagymértékű vagy totális korlátozása, illetve ehhez illeszkedő kultúrák (ugar, zöldtrágyanövény, egyes gabonafélék) termesztése javasolt. Alapvetően a vizes területek védelmében a vegyszerhasználatot korlátozó előírások, valamint a kisparcellás, extenzív művelési szerkezet.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

Kód	Előírás-javaslatok	Megjegyzés
SZ27	Vegyszeres gyomirtás tilos, kivéve az özönnövények mechanikus irtását kiegészítő vegyszeres kezelést.	
SZ37	Tápanyag-utánpótlást csak szerves trágyával lehet végezni.	

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Visszagyepesítés/spontán gyepesedés szántóföldi kultúrát (pl. pillangós) követően.

(a) Kezelési egység kódja: KE 04.1.2

(b) Kezelési egység meghatározása: Extenzív szántók túzokélőhelyen

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

A túzok jellemző előfordulási területei Soltszentimre külterületén. Jellemzően gyepp-szántó és időszakos vizes élőhely mozaikok, a faj igényeihez igazodó speciális kezelési előírásokkal.

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Ezek a területek a szántóföldi kultúrák és arányaik meghatározása (extenzív művelésű, kevés vegyszert igénylő, és/vagy évelő kultúrák), illetve a kaszálás/aratás időpontja (július 15. után) a kezelés meghatározó elemei. Szántóföldi növénytermesztés során kerülendő minden olyan fejlesztés, így pl. öntözőrendszerek létesítése, belvíz elvezetése, fokozott vegyszerhasználat, ami a termelés intenzifikálását segíti elő, illetve

törekedni kell a kisparcellás művelés megvalósítására a nagy kiterjedésű monokultúrák termesztése helyett.

Április 15 – július 15-ig a tűzok szempontjából rendkívül érzékeny időszak. Szántóföldi művelés esetén olyan kultúrákat javasolt ültetni, amelyek ezen időszakban nem igényelnek gépi munkát, jelenlétet (vegyszerezés, műtrágya, művelés, betakarítás, stb.). A jelzett időszakon kívül eső munkák (pl. április eleji trágyázás, vegyszerezés, ill. július közepe utáni végi betakarítás) korlátozás nélkül végezhetők, így pl. egyes gabonafélék termesztése és az ugaroltatás gazdaságosan végezhető.

A tűzok költsége szempontjából kiemelten fontos a mélyebb fekvésű, időszakosan vízjárta területek és a magasabb térszínek intenzív szántóföldjei közti, jelenleg hiányzó átmeneti zóna helyreállítása, a szántók extenzív művelésével, illetve gyepesítésével, valamint a gyepterületek állapotának javításával, általános kezelési alapelveknek tekintendők.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

Önkéntesen vállalható előírások

Kód	Előírás-javaslatok	Megjegyzés
SZ_75*	Április 15. és július 15. között gépi munka, művelés nem végezhető.	
SZ08	Repce esetén a teljes repceterületnek a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság által kijelölt legalább 5, de legfeljebb 10%-án a madarak téli táplálékának biztosítása céljából a hó eltakarítása kötelező.	
SZ72_mod *	A vetett (zöld) vagy fennhagyott (fekete) ugarsáv nem vegyszerezhető, azt kizárólag mechanikai gyomirtással lehet kezelni, július 15. után; a kaszálék a területről le nem hordható.	

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok (ha KE-re specifikus)

(a) Kezelési egység kódja: KE 04.1.3

(b) Kezelési egység meghatározása: Szántó szalakóta-élőhelyen

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Tűzok fészkeléssel nem érintett területen, üde és száraz-félszáraz gyepekkel és vizes élőhelyekkel mozaikoló kisparcellás szántók, amelyek közelében elszórtan fészkelésre alkalmas facsoportok, fasorok, odvasodó, vagy odúkészítésre alkalmas idősebb fákat is tartalmazó ligetek találhatók.

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A (rovar)táplálék-forrás biztosítása érdekében extenzív szántóföldi művelés javasolt, csökkentett vegyszerhasználattal – olyan kultúrák termesztésével, amelyek hozzájárulnak a szalakóta, kék vércse, stb. rovar táplálékának biztosításához.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

Önkéntesen vállalható előírások

Kód	Előírás-javaslatok	Megjegyzés
SZ39	Kijelölt területen évelő szálas pillangós takarmánynövényeket (évelő szálas pillangósok, vagy azok keveréke, illetve füves keveréke) kell termesztetni legalább 5 évig.	
SZ74	Őshonos fajokból álló fasorok, facsoportok, szoliter fák, cserjefoltok telepítése.	

Gyep

A kjtT-n található gyepeket legeltetéssel és kisebb részben kaszálással szükséges hasznosítani. Az ősgyepeken (a több mint 50 éve gyepeként hasznosított területeken) döntően a legeltetési hasznosítás preferált, a terület adottságaihoz igazodó vegyes állatállománnyal, az átlagos, illetve kedvezőtlen évekhez beállított legeltetési intenzitással. Kaszálás a téli takarmány biztosítása érdekében főként az óparlagokon, és vetett gyepeken (extenzív szántókon), továbbá a gyakran vízállásos, értékes növényfajokban gazdag láp- és mocsárréteken javasolt.

A megfelelően ütemezett legeltetéssel az óparlagok legeltetése, illetve a sarjulegeltetés során az ősgyepről a legelő állatok trágyájával átvitt magvak gazdagítják a gyepeket. A láb alóli, pásztorló legeltetés előnyben részesítendő a szakasztott (villanypásztorló) legeltetéssel szemben; szabad legeltetés azonban – a védett értékek megóvása érdekében – nem javasolt. A legeltethető állatfajok (szarvasmarhafélék, lófélék, birka, kecske, esetleg sertés) köre és optimális aránya gyeptípusonként változik. Tisztítókaszálások helyett aszatolás, illetve a fásszárúakat, tüskés növényeket fogyasztó állatok (kecske, szamár) legeltetése részesítendő előnyben.

Kaszálás esetén a gyepek életközösségére rendkívül káros dobkasza lehetőség szerint mellőzendő (védett területen már most sem használható). Nagy területek rövid idő alatt egyszerre történő lekaszálása az élőhely drasztikus megváltozását okozza, ezért az időben elnyújtott, mozaikos kaszálás részesítendő előnyben: pl. 5-10 ha-onként haladva az egyes kaszálások között 1-2 nap, vagy akár 1-1 hét szünettel. A kaszálás tér- és időbeli tervezésénél, kaszálatlan sávok, területek tervezésénél figyelemmel kell lenni a védett növényfajok virágzására/magérlelésére, illetve az ízeltlábúak kritikus szaporodási fázisaira.

A kaszálási időpont a földön fészkelő közösségi jelentőségű, ill. fokozottan védett madárfajok fészkelése ismeretében, illetve a védett növény- és ízeltlábú-fajok ökológiai igényei (virágzás, magérlelés, tápnövény-igény, stb.) ismeretében állítandó be. Korábbi kaszálás lehetséges, de ekkor a kaszálásból kihagyott terület nagyobb arányú (példaként: minden hétnyi előrehozatal plusz 10%) kaszálatlanul hagyott területet jelent.

A területen található gyephasznosítású területekre – a kötelezően betartandó gyeptárolási előírásokon túl – általánosan megfogalmazható kezelési javaslatok. Ezeket kiegészítik a gyeptípusok szerint (szikes gyepek, szikes mocsarak, üde és száraz

gyepek), továbbá a madárvédelmi célok mentén megfogalmazott specifikus javaslatok. A lehatárolt kezelési egységekben érvényes kezelési javaslatok tehát az alábbiakból tevődik össze valamennyi KE esetében (lásd: táblázat)

- valamennyi, a Natura 2000 területeken előforduló, gyepeként hasznosított területre megfogalmazott javaslatok
- élőhely-specifikus, gyeptípushoz köthető javaslatok
- madárvédelmi célokhoz köthető javaslatok

Kezelési egység neve	Kódja	Leírás	Kapcsolódó előírások
-	-	A Natura 2000 területen található gyepeként hasznosított területek	Általános gyepes előírások
Üde gyepek, mint partimadár-élőhelyek	KE 07	Általánosan jellemző kezelés, többnyire legeltetett, kisebb részben kaszált gyepek	Ált + KE 07
Üde gyepek élőhelyvédelmi prioritással	KE 07.1	Értékes fajokban gazdag, jórészt kaszálással hasznosított láp- és mocsárrétek	Ált + KE 07 + KE 07.1
Üde gyepek, mint hamvas rétiheja-élőhelyek	KE 07.2	Fajszegényebb láp- és mocsárrétek, ahol a hamvas rétiheja miatti késői kaszálás általános kezelés lehet.	Ált + KE 07 + KE 07.2
Üde gyepek, mint tűzokélőhelyek	KE 07.3	Mint fent, tűzokélőhelyeken.	Ált + KE 07 + KE 07.3
Üde gyepek, mint szalakóta-élőhelyek	KE 07.4	Fajszegényebb üde gyepek, ahol sem tűzok, sem hamvas rétiheja nem fordul elő.	Ált + KE 07 + KE 07.4
Száraz gyepek, mint partimadár-élőhelyek	KE 08	Általános száraz gyepi kezelés – jellegtelen és fajgazdag lösz- és homoki gyepek is ide tartoznak	Ált + KE 08
Száraz gyepek, mint hamvas rétiheja és szalakóta élőhelyek	KE 08.1	Tűzok élőhelyeken kívül eső száraz gyepek madárvédelmi szempontokkal	Ált + KE 08 + KE 08.1
Száraz gyepek, mint tűzokélőhelyek	KE 08.2	A tűzok élőhelyein előforduló száraz gyepek.	Ált + KE 08 + KE 08.2

Támogatási rendszerbe illeszthető, általános kezelési előírás-javaslatok – valamennyi, a Natura 2000 területeken előforduló gyepeként hasznosított területre:

Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területen található gyepekre a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendeletben foglaltak kötelezően betartandók.

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény értelmében az *ex lege* területnek minősülő szikes területek – itt a szikes gyepek területe – esetében kaszálás, legeltetés csak a természetvédelmi hatóság engedélyével végezhető.

Önkéntesen vállalható előírások

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírás-javaslatok	Megjegyzés
GY09_mod*	Fogasolás nem megengedett, kivéve, ha a sérült gyepfelszín helyreállítása más módon nem kivitelezhető	Kivételt képez a vaddisznók által megtört gyepfelszín megfelelően tervezett helyreállítása, amely máshogyan nem kivitelezhető.
GY10	Tárcsázás nem megengedett.	
GY11	Hengerezés nem megengedett.	
GY12	Gyepszellőztetés nem megengedett.	
GY27	Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges.	
GY28	A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.	
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.	
GY30	A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező.	-
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni kell.	
GY44	A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.	

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírás-javaslatok	Megjegyzés
GY59	Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.	
GY64	Kaszáló sarjülegeltetését a kaszálás napjától számított 30 napon belül megkezdeni tilos.	
GY71	Kaszálás június 15. előtt a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt egyeztetés alapján lehetséges.	Nem csupán madárvédelmi, de más állatfajok, illetve növények szempontjából is. Korábbi kaszálás esetén nagyobb %-nyi kaszálatlan terület fennhagyásával lehet kompenzálni.
GY79	Évente az időjárási viszonyoknak és a gyep állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszási terv végrehajtása.	A kaszási időpont a földön fészkelő közösségi jelentőségű, ill. fokozottan védett madárfaj fészkelése ismeretében, illetve a védett növény- és ízeltlábú-fajok ökológiai igényei (virágzás, magérlelés, tápnövény-igény, stb.) ismeretében állítandó be. Korábbi kaszálás lehetséges, de ekkor a kaszálásból kihagyott terület nagyobb arányú (pl. minden hétnyi előrehozatal plusz 10% kaszálatlan területet jelent)
GY80	A gyepet évente csak egyszer lehet kaszálni.	
GY91_mod*	Egy adott nap legfeljebb a parcellából 10 ha kaszálható le, majd a további napon 10-10ha, elkerülendő az élőhely hirtelen drasztikus mértékű megváltozását.	Módosított előírás
SZ69_mod*	A kaszálást végző gépek sebessége nem haladhatja meg a 10 km/h-t.	
GY94	10-15% kaszálatlan terület meghagyása parcellánként.	
GY100	A kaszálatlan terület legalább 50%-át a tábla belsejében kell biztosítani.	
GY104	Tisztító kaszálás csak az inváziós gyomnövényekkel fertőzött foltokon lehetséges.	
GY101	Amennyiben inváziós gyomokkal fertőzött területen költ fokozottan védett madár, a terület tisztítását csak a megengedett kaszási időpont után szabad kezdeni.	
GY103	Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot és javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani.	Pl. ugartyúk, széki lile esetében fontos kezelési szempont. Nemzeti parkkal való konzultáció fontossága.

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírás-javaslatok	Megjegyzés
GY116	A területen trágyadeponia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos.	
GY117	Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és jószágállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.	
E78	A természetvédelmi szempontból értékes gyepterületekkel érintkező állományok esetében a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett szélességben erdőszegély kialakítása.	

(a) Kezelési egység kódja: KE 07

(b) Kezelési egység meghatározása: Üde gyepek (mint partimadár-élőhelyek)

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

A soltszentimrei terület egység nem tűzokos élőhelyein található, mocsárrétek, jellegtelenebb üde gyepek. A vonatkozó előírások a területen található valamennyi üde gyepre vonatkozó, általános előírásoknak is tekinthetők.

Jellemző élőhelyek – ÁNÉR: D34 (mocsárrétek), OB (jellegtelen üde gyepek), OG (taposott gyomnövényzet, ruderalis iszapnövényzet).

Natura 2000 élőhelytípus: 6440 – ártéri mocsárrétek.

A fő kezelési mód az adott év környezeti adottságaihoz (csapadékviszonyaihoz, hőmérséklethez, stb.) igazodó évi egyszeri kaszálás, illetve kisebb arányban a legeltetés. Fontos, hogy a kezelés segítse az élőhely sokféleségének kialakítását, megőrzését. Ennek érdekében a kaszálás és legeltetés, valamint a kezeletlen területek, hagyássávok és a kaszálási időpontok variálása szükséges évről-évre. Az éves gyephasznosítási terv készítése, és a nemzeti park-igazgatósággal való egyeztetése éppen ezért alapvető fontosságú.

Kaszálók esetében a gyepen fészkelő madárfajok, valamint az értékes növény- és ízeltlábú-fajok vegetációs, ill. szaporodási időszakainak, ökológiai igényeinek (fészkelési időszak, növények esetében a virágzás, magérlelés, ízeltlábúaknál a tápnövény-igény) figyelembe vételével a mozaikos, hagyássávok, illetve kaszálatlan területek fennhagyásával végzett gyephasznosítás a cél. A zsombékosok nem kaszálhatók. Tisztító kaszálások helyett előnyben részesítendő az acatolás, illetve a cserjéket és szúrós növényeket fogyasztó állatfajok legeltetése.

Jelentős kanadai aranyvessző (*Solidago*)- fertőzés esetén évi többszöri kaszálás és sarjülegeltetés kombinálása szükséges.

Legeltetés esetén, különösen a jelentősebb, tartósabb vízborítású években a legeltetési nyomás beállítása elsődleges fontosságú a rétek túlzott terhelésének elkerülése érdekében. A legeltetés feltételei mesterségesen nem javíthatók vízelvezetéssel, a terület leszárításával. Kaszálók sarjülegeltetésekor jelentős (20% arányú) legelésből kizárt terület kijelölése szükséges.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

Önkéntesen vállalható előírások

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírás-javaslatok	Megjegyzés
GY32	A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat nem szabad eltávolítani.	
GY60_mod*	A gyepen legelésbizárt terület kialakítása szükséges	.
GY122	A legelésbizárt területet a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetetten kell kialakítani.	

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírás-javaslatok	Megjegyzés
GY92	A gyepterület kaszálása, szárazúzása esetén minimum 10 cm-es fűtarló biztosítása.	
GY_128*	Zsombékoló fűvek dominálta területek nem kaszálhatók.	
GY104	Tisztító kaszálás csak az inváziós gyomnövényekkel fertőzött foltokon lehetséges.	
GY109	A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül.	

(a) Kezelési egység kódja: KE 07.1

(b) Kezelési egység meghatározása: Üde gyepek élőhelyvédelmi prioritással

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

A láp- és mocsárrétek, kiemelten Fülöpszállás térségének láprétjei igen értékesek, védett, illetve közösségi jelentőségű növény- és állatfajokban (főként ízeltlábúakban) gazdagok. E gyepek esetében az évről-évre nyár közepe után időzített kaszálás nem megfelelő, hosszabb távon kifejezetten káros, illetve az élőhelyet homogenizáló, szárító, elszegényítő kezelés. Ide tartoznak továbbá – madárvédelmi előírások híján – a csengődi terület egység üde gyepei, valamint a soltszentimrei terület egység egyes értékes gyepei.

Jellemző élőhelyek – ÁNÉR: B5 (nem zsombékoló magassásrétek), D2 (kékperjés láprétek), D34 (mocsárrétek), OB (jellegtelen üde gyepek). P2a (üde és nedves cserjések), RA (öshonos fafajú facsoportok, erdősávok).

Natura 2000 élőhelytípus: 6410 – kékperjés láprétek; 6440 – ártéri mocsárrétek.

Jellemző jelölőfajok: nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*); vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*)

Ezek a területek az élőhelyvédelmi szempontok prioritást élveznek a madárfajok védelmével szemben. Általánosságban, a térben és időben változatos, évről-évre tervezett, mozaikos gyepgazdálkodás a preferált, a korai kaszálás + sarjülegeltetés, késői kaszálás, illetve kaszálatlanul hagyott területek variálásával.

Kaszálás esetén legalább 3m széles hagyássávok meghagyása szükséges, ügyelve az inváziós növények borította területekre is.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

Önkéntesen vállalható előírások

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírás-javaslatok	Megjegyzés
GY40	Legeltetési sűrűség 0,2-0,4 állategység/ha.	
GY96	20-30 % kaszálatlan terület meghagyása parcellánként.	
GY99	A kaszálatlan területet évente más helyen kell kialakítani	

GY_129*	A 20 ha-nál nagyobb összefüggő gyepterületet ketté kell osztani, a terület 50%-án május 30-ig, a másik 50%-án szeptember 1. után történhet kaszálás.	
---------	--	--

(a) Kezelési egység kódja: KE7.2

(b) Kezelési egység meghatározása: üde gyepek, mint hamvas rétihéja élőhelyek

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Főként a fülöpszállási terület egységen, foltokban a soltszentimrei részt megtalálható, fajokban szegényebb láp- és mocsárrétek, jellegtelenebb üde gyepek, amelyek esetében rendszeresen ismétlődő kései kaszálás – hamvas rétihéja, ill. haris fészkelése esetén – elfogadható.

Jellemző élőhelyek – ÁNÉR: B5 (nem zsombékoló magassárrétek), D2 (kékperjés láprétek), D34 (mocsárrétek), OB (jellegtelen üde gyepek). P2a (üde és nedves cserjések), RA (öshonos fafajú facsoportok, erdősávok).

Natura 2000 élőhelytípus: 6410 – kékperjés láprétek; 6440 – ártéri mocsárrétek.

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Fő legeltethető állatfajok a marha- és lófélék, illetve a cserjék kontrollja érdekében a kecske. Az itt előforduló közösségi jelentőségű madárfajok (hamvas rétihéja, haris) késői fészkelők, így a nemzeti park munkatársaival egyeztetve olyan mozaikos kaszálás szükséges, amely a fészkeléssel közvetlenül érintett területeken késői, augusztus 1. utáni kaszálást jelent,

Ügyelni kell az előző kezelési egységben (KE7.1) prioritásként megfogalmazott élőhelyvédelmi kezelési szempontok érvényre juttatására is.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

Önkéntesen vállalható előírások

Kód	Előírás-javaslatok	Megjegyzés
GY75	Kaszálás augusztus 1. után lehetséges	A nemzeti park munkatársaival konzultálva a jelölőfajok előfordulása alapján lehatárolt területeken.

(a) Kezelési egység kódja: KE7.3

(b) Kezelési egység meghatározása: üde gyepek, mint tűzokélőhelyek

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

A soltszentimrei terület egység tűzok-előfordulással (elsősorban fészkelés) érintett gyepei.

Jellemző élőhelyek – ÁNÉR: B5 (nem zsombékoló magassárrétek), D34 (mocsárrétek), OB (jellegtelen üde gyepek) OG (taposott gyomnövényzet, ruderális iszapnövényzet), RA (őshonos fafajú facsoportok, erdősávok).

Natura 2000 élőhelytípus: 6440 – ártéri mocsárrétek.

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A területen gyepek tűzok szempontjából optimális rekonstrukciója és fenntartása általános kezelési alapelveknek tekintendők.

A kezelési előírások meghatározásakor speciális, nem gazdálkodáshoz kötődő tűzokvédelmi előírások meghatározása (pl. zavarás kerülése, a területen történő közlekedés korlátozása) is szükséges a faj kedvező természetvédelmi helyzetének javítása érdekében.

Április 15 – július 15-ig a tűzok szempontjából rendkívül érzékeny időszak. A legeltetési sűrűséget, illetve legeltetésből időszakosan kizárt területet ennek megfelelően kell beállítani – nagyobb legelési nyomás a mélyen fekvő nádasos területek kitiprásánál, kilegeltetésénél hasznos. Kaszálás július 15. után lehetséges.

Önkéntesen vállalható előírások

Kód	Előírás-javaslatok	Megjegyzés
GY74	Kaszálás július 15 után lehetséges	Általános érvényű tűzokos előírás – a szenzitív időszakot ki kell hagyni.

(a) Kezelési egység kódja: KE7.4

(b) Kezelési egység meghatározása: üde gyepek, mint szalakóta élőhelyek

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

A soltszentimrei terület egység peremén található szántókkal mozaikoló üde gyepek, helyenként fasorokkal és facsoportokkal tarkított területek, szalakóta (*Coracias garrulus*); kék vércse (*Falco vespertinus*) és kis örgébics (*Lanius minor*) előfordulással.

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A rovaráplálék biztosítása érdekében extenzív, legeltetési és kaszálási gyephasználat az optimális. A külterjes állattartás, mint kezelési forma megőrzése és fejlesztése nélkülözhetetlen a gyepterületek kedvező arányának megőrzéséhez, és állapotuk fejlesztéséhez.

Kaszálási hasznosítás esetén törekedni kell a legelő-kaszáló megfelelő arányú, mozaikos kialakítására, vagyis kaszálásra elsődlegesen a legeltetéssel az adott évben nem hasznosított területeken jelöljük ki kisebb-nagyobb területrészeket, ahol a felnövő sarjú szarvasmarhával történő legeltetése kedvező hatású lehet.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

Önkéntesen vállalható előírások

Kód	Előírás-javaslatok	Megjegyzés
GY33	A gyepterületen előforduló őshonos hagyásfák, hagyásfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok eltávolítása nem megengedett.	
GY91_mod_2	Mozaikos kaszálás, ahol az egybefüggő, egy időben kaszált terület nem haladhatja meg az 10 ha-t. A kaszálások között legalább 1 hétnek el kell telnie.	

(a) Kezelési egység kódja: KE 08

(b) Kezelési egység meghatározása: Száraz gyepek, mint partimadár-élőhelyek

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Jellegtelen száraz gyepek a csengődi terület egységen, továbbá más kezelési egységekben szigetszerűen elhelyezkedő homoki gyepek. A vonatkozó előírások a területen található valamennyi üde gyeprre vonatkozó, általános előírásoknak is tekinthetők.

Jellemző élőhelyek – ÁNÉR: H5b (homoki sztyeprétek); OC (jellegtelen száraz, félszáraz gyepek), P2b (galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések)

Natura 2000 élőhely: 6260* (pannon homoki gyepek).

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Döntően legeltetésre, kisebb részben kaszálásra, illetve szükség esetén tisztítókaszálásra épülő gyephasznosítás.

A legeltetett állatfajták megválasztásánál törekedni kell a vegyes fajú legeltetésre, amellyel a magasabb és mélyebb fekvésű területek egyaránt hasznosíthatók, továbbá kellő arányban fordulnak elő cserjéket és szúrós gyomokat legelő állatok is (szamár, kecske).

A természetes, fajgazdag száraz gyepek, így pl. a láp- és mocsárrétekből kiemelkedő, magasabban fekvő területek homoki gyepjei, fokozottan érzékenyek a túlzott használatra (túllegeltetésre). Esetükben kíméletes, az adott év csapadékviszonyainak megfelelően beállított, enyhe legeltetési nyomással, illetve alacsony állatsűrűséggel (0,2-0,4 ÁE/ha) végzett legeltetésre, és jelentős legelés kizárt területek kialakítására (csapadék függvényében 10-50% parcellánként), olykor pedig a legeltetés egy vagy több évig való kihagyására van szükség. Optimális kezelésük kíméletes, láb alóli legeltetés; a pásztor jelenléte fontos, avagy ügyes szakaszolás szükséges, hogy a legelési nyomás egyaránt érintse a hátsabb és mélyebb területeket is.

A gyepkezelés részét képezi a tájidegen inváziós növényfajok (pl. ezüstfa, selyemkóró) célzott módszerekkel történő irtása, a szántóterületekről eredő zavaró hatások mérséklése. Tisztító kaszálás csak az inváziós növényfajokkal fertőzött, más módon nem kezelhető foltokban indokolt.

Ahhoz, hogy a gyepterületek állapota ne romoljon, el kell kerülni a gyepfelszín mechanikai sérülését továbbá az olyan beavatkozásokat is (például trágyázás, túllegeltetés stb.), ami a gyepet alkotó növényfajok fajkészletét jelentősen átalakítja, teret ad a gyomosodásnak vagy egyes fajok aránytalan előretörésének.

A természetvédelmi célállapot a kíméletes legeltetéssel, ill. kisebb részben kaszálással való hasznosítás. Fokozottan védett földön fészkelő fajok előfordulása esetén a nemzeti park szakembereivel való egyeztetés nyomán a kaszálás-, ill. legeltetés idő- és térbeli korlátozása indokolt.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

Önkéntesen vállalható előírások

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírás-javaslatok	Megjegyzés
GY32	A működési terület szerinti nemzeti park-igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat nem szabad eltávolítani.	
GY60_mod*	A gyepon legelészárított terület kialakítása szükséges	
GY122	A legelészárított területet a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetetten kell kialakítani.	
GY118	Élőhelyrekonstrukció.	

(a) Kezelési egység kódja: KE 08.1

(b) Kezelési egység meghatározása: száraz gyepek, mint hamvasrétiheja- és szalakóta-élőhelyek

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

A terület északkelet csücskében található, jelenleg birkával legeltetett, jellegtelen, kevésbé üde/félszáraz gyepterületek.

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A környező üdebb/mocsaras területekkel, csatornákkal és szántókkal mozaikoló, komplex területekként értelmezhetők. A földön fészkelő madárfajokra védelmére vonatkozó általános előírásokon túl a fészkelésre alkalmas őshonos fasorok, facsoportok, ligetek megőrzése jelent plusz előírást.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

Önkéntesen vállalható előírások

Kód	Előírás-javaslatok	Megjegyzés
GY33	A gyepterületen előforduló őshonos hagyasfák, hagyasfa-csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok eltávolítása nem megengedett.	

Kód	Előírás-javaslatok	Megjegyzés
GY91_mo d_2*	Mozaikos kaszálás, ahol az egybefüggő, egy időben kaszált terület nem haladhatja meg az 10 ha-t. A kaszálások között legalább 1 hétnél kell teltetnie.	

(a) Kezelési egység kódja: KE 08.2

(b) Kezelési egység meghatározása: száraz gyepek, mint tűzokélok

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata: Soltszentimrei turján magasabban fekvő zárt homoki gyepei.

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Április 15 – július 15-ig a tűzok szempontjából rendkívül érzékeny időszak. A kezelési előírások meghatározásakor speciális, nem gazdálkodáshoz kötődő tűzokvédelmi előírások meghatározása (pl. zavarás kerülése, a területen történő közlekedés korlátozása) is szükséges a faj kedvező természetvédelmi helyzetének javítása érdekében.

A legeltetési sűrűséget, illetve legeltetésből időszakosan kizárt területet ennek megfelelően kell beállítani. Kaszálás július 15. után lehetséges. A száraz gyeptörzsek élőhelyvédelmi szempontból optimális, kíméletes, kis sűrűséggel végzett legeltetése a tűzok számára is megfelelő.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

Önkéntesen vállalható előírások

Kód	Előírás-javaslatok	Megjegyzés
GY74	Kaszálás július 15 után lehetséges	Általános érvényű tűzokos előírás – a szenzitív időszakot ki kell hagyni.

Erdők

A tervezési terület összesen mintegy 77 hektár üzemtervezett erdő található. Az élőhelytérkép alapján a fával borított élőhelyek összterülete ennél valamivel több, mintegy 113 ha, beleértve a nem tervezett spontán állományokat, facsoportokat, fasorokat is.

A tervezett erdők kétharmada (51 ha) található országos jelentőségű *ex lege* védett területen. Ezek elsődleges rendeltetése természetvédelmi. Az elsődlegesen faanyagtermelő erdők összterülete mindössze 10 ha, a fennmaradó 16 ha erdő talajvédelmi rendeltetésű. Üzem mód tekintetében az erdők csaknem 100%-an vágásos. Valamennyi erdő magántulajdonban van.

Az erdők esetében a földrészletek és az erdőrészletek határai nagyon gyakran eltérőek, ezzel összefüggésben sok esetben a földrészlet nyilvántartott művelési ága nem fed át a

valós hasznosítással, ezért ezekben a kezelési egységben földrészlet-szinten való kijelölése a valóságot jelentősen torzítja. Az alább felsorolt kezelési javaslatokat éppen ezért – bár a kezelési egységek lehatárolását meghagytuk – az erdészeti adattárban lehatárolt és nyilvántartott erdőrészletekre szükséges értelmezni.

A legnagyobb egybefüggő erdőtömb, egyben természetvédelmi szempontból a legértékesebb erdő a területen a Káposztási-turjános nevű magyar kőrises – mézgás égeres láperdő, amely egyben rétisas-fészkelőhely (*Haliaetus albicilla*).

Védett természeti területen lévő erdőkre a természet védelméről szóló 1996 évi LIII. törvény egyebek között az alábbiakat teszi kötelezővé:

- kerülni kell a teljes talaj-előkészítést és a vágásterületen az égetést.
- erdőnevelés a természetes erdőtársulások fajösszetételét és állományszerkezetét megközelítő, természetkímélő módszerek alkalmazásával
- erdőfelújítást a termőhelynek megfelelő őshonos fajokkal és természetes felújítási (fokozatos felújító vágás, szálalás, szálaló vágás) módszerekkel kell végezni.
- Védett természeti területen erdőtelepítés kizárólag őshonos fafajokkal, természetkímélő módon és a termőhely típusra jellemző elegyarányoknak megfelelően végezhető.
- fakitermelést vegetációs időszak alatt csak természetvédelmi kezelési, növény-egészségügyi, erdővédelmi okból vagy havária helyzetben, a természetvédelmi hatóság engedélyével lehet végezni
- tarvágás csak nem őshonos fafajokból álló, vagy természetes felújulásra nem képes állományokban - összefüggően legfeljebb 3 hektár kiterjedésben - engedélyezhető,
- a végvágással, illetve tarvágással érintett erdőterülethez kapcsolódó állományrészekben további végvágásra, illetve tarvágásra csak akkor kerülhet sor, ha a korábban véghasznált területen az erdőfelújítás befejeződött.
- a tar-, illetve végvágás kiterjedése növény-egészségügyi okból és az újulat fennmaradása érdekében, vagy természetvédelmi indok alapján kivételesen meghaladhatja az ott meghatározott területnagyságot.
- védett természeti területen lévő, nem őshonos fafajokból álló erdőben a természetközeli állapot kialakítására a pótlás, az állománykiegészítés, az erdőszerkezet átalakítása, a fafajcsere, az elegyarány-szabályozás és a monokultúrák felszámolása útján kell törekedni.
- véghasználat ... a biológiai vágásérettséghez közeli időpontban végezhető.

(a) Kezelési egység kódja: KE9

(b) Kezelési egység meghatározása: Természetes erdők

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

A tervezési területen található természetes erdők között említendő a Káposztási-turjános (kb. 20 ha), továbbá kisebb hazai nyáras, illetve hazainyár-elegyes erdők, összesen kb. további 10-15 ha-on. A kezelési egységbe az erdők védelméről szóló törvény alapján erdőnek minősülő (a gyakorlatban 1,0 hektárnál nagyobb) természetes, vagy telepített őshonos fafajokból álló faállományok tartoznak.

Jellemző élőhelyek: ÁNÉR – J2 (láp- és mocsárerdők), P3 (újonnan létrehozott őshonos vagy idegenhonos fafajú fiatal erdősítés), RB (őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők); RC (őshonos fafajú keményfás, jellegtelen erdők); RDb (őshonos lombos fajokkal elegyes, idegenhonos lombos és vegyes erdők).

Natura 2000 élőhely: 91E0* puhafás ligeterdők, éger- és kőrisligetek, illetve láperdők.

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Legfontosabb fő kezelési szempontok az őshonos erdők esetében a vízellátás biztosítása (J2 – 91E0* esetén), az inváziós lágy- és fásszárúak kontrollja, a megfelelő mennyiségű és elhelyezkedésű (álló és fekvő) holtfa visszahagyása, illetve a nagy felületű tarvágások helyett lécek, mikro-tarvágások előnyben részesítése. A természetvédelmi rendeltetésű erdők esetében ezen szempontok nagyrészt kötelezőek, így az alább felsorolt javaslatok elsősorban a nem védett Natura 2000 besorolású erdőkre vonatkoznak.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

Önkéntesen vállalható előírások

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok	Megjegyzés
E05_mod*	Erdészeti szempontból tájidegen fafajok erdőtelepítésben és erdőfelújításban való alkalmazásának mellőzése.	
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).	
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével jelölhetők ki.	
E10	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével.	
E12	A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása.	
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).	
E16	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.	
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.	
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.	

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok	Megjegyzés
E20_mod*	Fokozottan védett jelölő madárfaj fészkeinek (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása az érvényes erdőterv-rendelettel összhangban.	
E24	Az erdőrészekben belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek kijelölése és háborítatlanságának biztosítása.	
E25_mod*	Az erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson, az erdészeti hatósági nyilvántartásban szereplő meglévő utakon kívül (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében). Fagyott talajon való közelítés lehetséges.	
E29	A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fafajok eltávolítása.	
E38	Őshonos fafajú állományok véghasználata során átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában.	
E39	A mikroélőhelyek fenntartása.	
E40	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrészlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tő- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.	
E47	Az erdő talajának megóvása érdekében a teljes talaj-előkészítés elhagyása.	
E57	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazása.	
E58	Az erdősítések során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása.	
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett: • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: lágyszárú: május-június, faszárú: augusztus-szeptember. • Alkalmazás – a faszárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában). • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.	

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok	Megjegyzés
E71	A tűzpásztákon, nyiladékokon az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok visszaszorítása.	
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárazzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.	
E75	Kártevők elleni védekezésnél a szelektív szerek vagy biológiai módszerek alkalmazását kell előnyben részesíteni. Nem használhatók olyan hatóanyag tartalmú készítmények, amelyek közösségi jelentőségű, illetve védett fajok egyedeit is elpusztítják.	
E80	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében időbeli korlátozás alkalmazása.	
E82	Tuskóprizmák, tuskópászták nem létesíthetők.	
E85	A hagyásfák, hagyásfacsoportok fenntartása a fák természetes pusztulásáig.	

(a) Kezelési egység kódja: KE10

(b) Kezelési egység meghatározása: Tájidegen fafajú telepített erdők

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

A tervezési területen található tervezett erdők több, mint fele nem őshonos fafajú, legnagyobb arányban akácosok, amerikai kőrises, illetve nemesnyáras állományok találhatók. A kezelési egységbe az erdők védelméről szóló törvény alapján erdőnek minősülő (a gyakorlatban 1,0 hektárnál nagyobb) telepített, tájidegen vagy idegenhonos fafajokból álló faállományok tartoznak.

Jellemző élőhelytípusok - ÁNÉR: S1 (ültetett akácosok); S2 (nemesnyárasok).

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Legfőbb kezelési szempont az inváziós fajok kontrollja, az inváziós fajokból álló faállományok átalakítása. Második lépésben, ha ezt madárvédelmi szempontok nem írják felül, a tájidegen fafajú erdők őshonos fafajúakká való fokozatos átalakítása.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

Önkéntesen vállalható előírások

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok	Megjegyzés
E06_mod*	Idegenhonos fafajok feljújításban való alkalmazásának mellőzése.	
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).	
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.	

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok	Megjegyzés
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).	
E16	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.	
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.	
E18_mod*	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős, vagy más okból értékes őshonos faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.	
E20_mod*	Fokozottan védett jelölő madárfaj fészkeinek (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása az érvényes erdőterv-rendelettel összhangban.	
E24	Az erdőrészekeken belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek kijelölése és háborítatlanságának biztosítása.	
E25_mod*	Az erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson, az erdészeti hatósági nyilvántartásban szereplő meglévő utakon kívül (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében). Fagyott talajon való közelítés lehetséges.	
E30	Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok egyedeinek megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is.	
E31_mod*	A nevelővágások során, amennyiben nem a fő fafajokról van szó, az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolítása.	
E54	Idegenhonos fafajú faállomány szerkezetátalakítása.	
E58	Az erdősítések során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása.	
E65	Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban történő alkalmazásának teljes körű mellőzése.	
E69	A környező gyepterületek védelme érdekében az erdészeti tájidegen fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása.	

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok	Megjegyzés
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett: - Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. - Javasolt alkalmazási idő: lágyszárú: május-június, faszárú: augusztus-szeptember. - Alkalmazás – a faszárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. - Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. - Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában). - Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. - Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.	
E71	A tűzpásztákon, nyiladékokon az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok visszaszorítása.	
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszíven terjedő növényfajok visszaszorítására.	
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.	
E75	Kártevők elleni védekezésnél a szelektív szerek vagy biológiai módszerek alkalmazását kell előnyben részesíteni. Nem használhatók olyan hatóanyag tartalmú készítmények, amelyek közösségi jelentőségű, illetve védett fajok egyedeit is elpusztítják.	
E79	Tájidegen fafaj erdőtelepítésben és erdőfelújításban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal előzetesen egyeztetve alkalmazható.	
E80	Meghatározott erdőrészletekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében időbeli korlátozás alkalmazása.	

(a) Kezelési egység kódja: KE11

(b) Kezelési egység meghatározása: Fasorok, facsoportok

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Ebben a kezelési egységbe tartoznak a 0.1-1 ha területű tervezett vagy (általában) nem tervezett őshonos vagy idegenhonos faállományok; fasorok, facsoportok. A 0.1 ha alatti facsoportokat nem soroltuk külön kezelési egységbe.

Jellemző élőhelytípusok – ÁNÉR: RA (őshonos fafajú facsoportok, fasorok, erdősávok); S6 (nem őshonos fafajok spontán állományai); S7 (nem őshonos fafajú facsoportok, fasorok, erdősávok).

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési javaslat célja a területen található őshonos fafajokból álló fasorok, facsoportok megőrzése, továbbá a tájidegen és inváziós fafajokból (nemes nyarak, akác, ezüstfa) álló, fasorok, facsoportok megszüntetése, illetve őshonos állományokká való fokozatos átalakítása anélkül, hogy az ökológiai funkció (fészkelőhely, éjszakázóhely, legelő állatok delelőhelye) jelentősen csökkenne vagy megszűnne.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

Önkéntesen vállalható előírások

Kód	Erdőterületekre vonatkozó előírások	Megjegyzés
E08	Rakodó, depónia kialakításának szigorú területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).	
E51	Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típussal.	
E65	Intenzíven terjedő idegenhonos fafajok felújításban való alkalmazásának mellőzése a teljes területen.	
E69	A környező gyepterületek védelme érdekében az erdészeti tájidegen fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása.	
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett: - Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. - Javasolt alkalmazási idő: lágyszárú: május-június, faszárú: augusztus-szeptember. - Alkalmazás – a faszárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. - Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. - Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában). - Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. - Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.	

(a) Kezelési egység kódja: KE12

(b) Kezelési egység meghatározása: Beépített területek, utak, vasutak

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

földutak, ill. szilárd burkolatú utak, vasutak, vonalas létesítmények ÁNÉR: U11 (út- és vasúthálózat) Beépített, burkolt talajfelszínnek ÁNÉR U2 (kertvárosok, szabadidős létesítmények); U3 (falvak, falu jellegű külvárosok).

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A beépített területek, utak esetében nem fogalmazunk meg speciális kezelési előírásokat, javaslatokat.

(a) Kezelési egység kódja: KE13

(b) Kezelési egység meghatározása: Tanyák

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Egyes jelölő madárfajok szempontjából kiemelt jelentőségűek az kezelési egységekbe beékelődő mikroélőhelyekként számon tartott tanyák, illetve 'tanyahelyek' (egykor lakott, ma elhagyott tanyák, romos épületekkel, falmaradványokkal). A tanyahelyek néhány tized ha összkiterjedésű, művelésből kivett területek, bokrosokkal, fákkal, facsoportokkal.

Művelésből kivont, fákkal, facsoportokkal körülvett épületek, vagy épületmaradványok, kertek. ÁNÉR: T9 (kiskertek); U10 (tanyák és családi gazdaságok

A javasolt kezelési módok lehetővé teszik a terület egyes jelölő fajainak (kerecsensólyom, szalakóta, kék vércse) fészkelő helyeinek hosszú távú megőrzését.

Hasonló kezelési javaslatokat tartunk célszerűnek a területen található (nem erdőtervezett) mezővédő fasorok, facsoportok, bokorsávok és egyéb fás-cserjés szegély-élőhelyek esetében, amelyek a tanyahelyekhez hasonlóan a kiemelt jelölőfajok fészkelési lehetőségeit, illetve táplálékbázisát biztosíthatják.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

Önkéntesen vállalható előírások

	Előírás / javaslat	Megjegyzés
	A területen fa és cserje kivágása nem javasolt, az ezüstfa és a mirigyes bálványfa kivételével	
SZ74	Őshonos fajokból álló fasorok, facsoportok, szoliter fák, cserjefoltok telepítése.	
	A területen lévő gyepfoltok megtartása, természetes vízháztartásuk megőrzése, visszaállítása	
	Anyagnyerő gödrök megőrzése	

(a) Kezelési egység kódja: KE14

(b) Kezelési egység meghatározása: Roncsolt területek

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Jelentősen károsított, eltávolított, de nem beépített talajfelszínek (bányaterületek, kubikgödrök, telephelyek) ÁNÉR: U4 (telephelyek, roncsterületek és hulladéklerakók); U5 (meddőhányók, földdel befedett hulladéklerakók); U6 (nyitott bányafelületek); U7 (homok-, agyag-, tőzeg-, és kavicsbányák, digó- és kubikgödrök, mesterséges löszfalak).

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Külön kezelési előírások megfogalmazása nem szükséges.

(f) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Élőhely-rekonstrukciók lehetőség szerint – külön kezelési előírások megfogalmazása nem szükséges.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

A javasolt kezelések egy része élőhelyfejlesztésekre és élőhelyrekonstrukciókra irányul:

- jellegtelen, kiszáradóban lévő üde gyepekből a vízellátás biztosításával/vízállapot helyreállításával + megfelelően tervezett legeltetéses, kaszálásos hasznosítással fajgazdag mocsárrétek, láprétek rekonstrukciója,
- felesleges vízelvezető árkok megszüntetése, töltések elbontása,
- feleslegessé váló kerítések, romos épületek elbontása, eltávolítása,
- inváziós fás- és lágyszárú fajok eltávolítása a gyepterületekről.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

Általánosságban a terület jelölőfajai kedvező természetvédelmi helyzete az élőhelyek kezelésével, azaz:

- a természetes vagy ahhoz közeli hidrológiai viszonyok helyreállításával (vízelvezetések megszüntetése, szabályozhatóvá tétele, vízvisszatartás, érdemi vízkormányzás a jelenlegi műtárgyak segítségével, stb.),
- az alkalmazkodó, fenntartható, az élőhelyi változatosság irányába ható rét-, illetve legelőgazdálkodás megvalósításával
- az inváziós fajok visszaszorításával, illetve az élőhelyeket/fajok károsító vadak állományszabályozásával javarészt biztosítható.

A további lehetséges specifikus fajvédelmi intézkedéseket az alábbiakban foglaltuk össze:

A jelölő kétéltűfajok (*Bombina bombina*, *Triturus dobrogicus*) védelme a tavaszi vízborítással, illetve a tartósan vízzel borított területek fenntartásával biztosítható.

A mocsári teknős (*Emys orbicularis*) megőrzése szempontjából a vizes élőhelyek fenntartásán túl a róka predációja tűnik az egyik kulcstényezőnek. A rókák (és borzok, továbbá kóbor állatok) állományszabályozása a faj lehetőségeit segíti. A teknősfészkek védelmében a legfontosabb fészkelőhelyek felmérése, térképezése, illet. ún. fészkekőr rácsok kihelyezése javasolt.

A jelölő halfajok (*Misgurnus fossilis*, *Umra krameri*) legfontosabb élőhelyei (KE3) jelentős mértékben fertőzöttek inváziós, idegenhonos halfajok által. Az inváziósok visszaszorítása érdekében javasoljuk a halgazdálkodási tervek felülvizsgálatát, esetlegesen őshonos ragadozó halfajok, elsősorban csuka és leső harcsa telepítését. Mindkét faj kötődik az iszapos aljzathoz, a lágyiszaphoz, ezért a csatornakotrások veszélyeztetik állományukat. Félszelvényű kotrás esetén is a kimarkolt üledéket közvetlenül a parton kell elhelyezni, hogy a felszínre vergődő lápi póc vagy réticsík vissza tudjon jutni a vízbe.

A lápi póc állományainak fenntartásában célravezető lehet még a kis területű, változatos élőhelyek megőrzése, de segítséget nyújthat mesterséges szaporításuk és telepítésük olyan élőhelyekre, ahonnan a faj eltűnt vagy már csak alkalomszerűen fordul elő.

A nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) és a vérfű hangyaboglárka (*Maculinea teleius*) védelme érdekében kerülni kell a vízállapot hirtelen megváltoztatását. A láp- és mocsárrétek kaszálását 20% kaszálatlan terület visszahagyásával kell végezni, ami lehetőség szerint legalább 3m széles kaszálatlan sávokat jelent. Legeltetéses gyephasználat esetén alacsony állatsűrűség (0,2 ÁE/ha) és legelészakított területek kialakítása szükséges.

A kiskészű aszat (*Cirsium brachycephalum*) megőrzését a belvizes szántók és hasonló pionír-élőhelyek kialakítása mellett a tisztítókaszálások mellőzésével, illetve a növény magérlelését követő elvégzésével lehetséges biztosítani.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

A jelölőfajok közül a lápi póc (*Umbra krameri*) és a réti csík (*Misgurnus fossilis*) állománynagyságával, védelmi helyzetével kapcsolatos kutatások elsődlegesek. Célzott adatgyűjtés szüksége a jelölő lepkefajok állománynagyságára, populációira vonatkozóan.

A terület vízállapotának változását (talajvízszint) folyamatosan monitorozni szükséges.

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

3.3.1. Agrártámogatások

Az erdőborítás relatíve alacsony szintje miatt a Fülöpszállás-Soltszentimre-csengődi lápok kjTT döntő része támogatható terület⁴.

HUKN20009	terület (ha)	arány (%)
támogatható ter.	2871,39	92,0
nem támogatható terület	247,44	18,0
	3118,83	100,00

A kjTT legnagyobb része a Dunavölgyi-sík MTÉT-en helyezkedik el, a Csengődi-láp terület egység a Homokhátság MTÉT-en, így az egységes területalapú támogatáson (SAPS) felül a Vidékfejlesztési Programban szereplő **agrár-környezetgazdálkodási intézkedések keretében (AKG)** nem csak az ország egész területén igénybe vehető *horizontális* szántóföldi, gyepgazdálkodási és ültetvény tematikus programcsomagok, hanem a magasabb természetvédelmi hozadékkal és kifizetési összegekkel járó, ún. *zonális tematikus programcsomagok* is elérhetők. Az agrár-környezetgazdálkodási kifizetésekre 2015 év végéig lehetett pályázni a VP-4-10.1.1-15 kódszámú pályázat benyújtásával. A kérelmek elbírálása lezajlott, a nyertes pályázatok kihirdetése 2016 májusában történt meg.

2016 folyamán újabb körös AKG kiírás valószínűsíthető, ennek részletei még kidolgozás alatt vannak.

A 2014-2020-as támogatási időszakban a KMT területén igénybe vehető AKG-programcsomagok:

⁴ MePAR 2014

Horizontális tematikus programcsomagok

Tematikus előíráscsoportok	Kifizetési összeg €/ha
Horizontális szántó	270
Horizontális gye	164
Horizontális ültetvény	
almatermésűek	958
egyéb gyümölcsök	723
szőlő	696
Horizontális nádas	50

Zonális tematikus programcsomagok

Tematikus előíráscsoportok	Kifizetési összeg €/ha
MTÉT Tűzokvédelmi szántó	439
MTÉT Alföldi madárvédelmi szántó	407
MTÉT Tűzokvédelmi gye	295
MTÉT Alföldi madárvédelmi gye	183

A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó kötelező előírásokat a 269/2007 (X. 18.) Korm. rendelet tartalmazza. A kompenzációs kifizetésért a Vidékfejlesztési Program vonatkozó pályázatában leírtak szerint (Felhívás kódszáma: VP4-12.1.1-16.) lehet folyamodni. A Natura 2000 gyepek fenntartó hasznosításáért évi 69 EUR/ha kompenzációs kifizetés vehető igénybe.

A legfeljebb 50% tulajdonban lévő Natura 2000 erdőterületekre a VP4-12.2.1-16 kódszámú pályázat alapján kapható vissza nem térítendő kompenzációs támogatás az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően évente 41-237 EUR/ha mértékben.

A terület erdeinek mintegyfele magántulajdon, ezeken a területek az erdőkörnyezetvédelmi célprogramok kifizetései igénybe vehetők a 124/2009 (IX. 24) FVM rendelet alapján. Az igénylés mértéke nem ismert.

3.3.2. Pályázatok

Nem releváns

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

Tekintettel a területek nagymértékű átfedésére, a Kiskunsági szikes tavak és az őrzégi turjánvidék madárvédelmi terület és a három vele átfedő különleges természetmegőrzési terület (így a Fülöpszállás-Soltszentimre-csengődi lápok kJT) társadalmi egyeztetését egyetlen összedolgozott anyag alapján egyszerre végeztük, így az alábbiak valamennyi tervezési anyagba azonos tartalommal kerültek be.

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

Eszköz típusa	Dokumentum típusa	Résztevők száma/levél, hirdetmény száma	Időpont
interjúk		Mindösszesen 48 interjú készült - mezőgazdálkodók, - falugazdászok, - vadászati ágazat képviselői, - erdészeti ágazat képviselői, - Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság szakemberei, - egyéb természetvédelmi szervezet képviselői, - polgármesterek, - mezőőrök, - vízügyi szakemberek	
külön egyeztetések		BKKH Erdészeti hatóság Akasztói halastó gazdálkodói Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság	2015/16 folyamán
gazdafórum	jelenléti ív és emlékeztető	19 fő 19 fő 22 fő	2015. 04. 09. – Fülöpháza 2015. 04. 15. – Kiskőrös 2015. 04. 16. – Harta
egyeztetési anyag (összefoglaló)	nyomtatott, ill. elektronikus változat	e-mail: 59 fő nyomtatott formában: 77 fő	
honlap	internetes elérhetőség, honlap címe		www.natura.2000.hu
érintettek levélben vagy e-mailban történő	levélről és postai feladást igazoló		

megkeresése és tájékoztatása	szelvényről másolat, kinyomtatott e-mail visszaigazolás		
önkormányzati közzététel	önkormányzati igazolás	Önkormányzati közzététel ezidáig nem történt	

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

- érintett önkormányzatok
- térségi gazdálkodók és gazdálkodó szervezetek
- vadásztársaságok
- illetékes természet- és környezetvédelmi, építésügyi valamint vízügyi, vadászati és erdészeti hatóságok és igazgatási szervek
- gazdálkodói és ipari érdekképviselői szervek
- megyei, ill. járási kormányhivatalok illetékes osztályai
- közlekedési és távközlési vállalatok
- rendészeti szervek
- térségi, ill. országos működésű civil szervezetek

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

Észrevételt tette	A legfontosabb észrevételek összefoglaló ismertetése	Beépítésre került-e a tervbe?	Ha nem – indoklás, ha igen - hova került beépítésre
Helyi gazdálkodó	A vegyszerhasználat nem okozott problémát, még a szövetkezeti időkben sem a vizek körül, miért akkora probléma ez? Kukoricát sem javasolják. Itt élek 30 éve, soha nem volt probléma.	részben	A korlátozott vegyszerhasználatra javasolt területek felülvizsgálatra kerültek a hozzászólások alapján, az őrszolgálat munkatársaival földrészletenként egyeztetve a korlátozás indokoltságát.
Helyi gazdálkodó	Vetésforgó betartása ellentétbe kerülhet az extenzív kultúrákra vonatkozó előírással. Pl. Zöldítésnél 3 növény elő van írva: kukorica, napraforgó, gabonaféle. Ezek a szántók elértéktelenednek, ha nem tudjuk kellőképpen kihasználni őket, a gyepesítés nem jöhet szóba.	részben	A korlátozott vegyszerhasználatra javasolt területek felülvizsgálatra kerültek a hozzászólások alapján, az őrszolgálat munkatársaival földrészletenként egyeztetve a korlátozás indokoltságát.
Helyi gazdálkodó	10 ha-os kis táblákat vetni, vegyszer nélkül, extenzíven, ez nem versenyképes. Szabad piaci versenyben kell helytállni, a támogatásra hosszú távon nem lehet számítani, mi lesz 5 vagy 10 év múlva? Komoly beruházások vannak	nem	A terv elsődlegesen természetvédelmi szempontokat vesz figyelembe.

	egy gazdaságban, azt is számba kell venni. Ha fenntarthatóságról beszélünk, akkor a gazdaságok fenntarthatóságára is kellene törekedni.		
Helyi gazdálkodó	Ott élek a NP területén, célom a természetvédelem, a sokszínűséget szeretném megvalósítani. De sajnos azt látom, hogy az intenzívben van a pénz, muszáj az intenzív felé mennem, mert az extenzívból nem lehet megélni. Nekem sem ez a célom, de nem lehet mit csinálni.	nem	A terv elsődlegesen természetvédelmi szempontokat vesz figyelembe.
Helyi gazdálkodó	Mondjanak olyan növényt, amit a tűzokos korlátozási időszakban lehet termesztetni. Szerintünk nincs.	igen	A tervben több helyen felsorolásra kerültek a jelentős korlátozás mellett is termesztendő kultúrák. Ez ügyben további tájékoztatást tartunk szükségesnek
Helyi gazdálkodó	Fokozottan védett területeken mi indokolja a ludak védelmét, ha máshol vadászható? Már indokolatlanul nagy a számuk, idős emberek mondják, hogy még nem láttak ennyit életükben. Képtelenség őrizni. Vadász nem mehet be a fokozottan védett területre. Már szinte tűrhetetlen, nekünk éves szinten olyan 1,5 millió kárunk van.	igen	A terv Vadgazdálkodás fejezete taglalja a területen a vízivad vadászat lehetőségeit és korlátozásait. A kártalanításra (védett állat okozta kár, illetve vadkár esetében) a természetvédelmi, illetve a vadászati törvény vonatkozó szabályozásai vannak érvényben.
Helyi gazdálkodó	1995-ben kaptuk vissza a területeket részarány tulajdonba, beruházásokat végeztünk, ilyen korlátozások mellett hogyan tudunk gazdálkodni a jövőben? Sötétén látjuk a dolgot, esetleg a támogatások segíthetnek. Ha megszüntetik a támogatásokat mi lesz? 1995-ben nemzeti parkkal megegyezésben kaptuk vissza a területeket, nem mondták meg a korlátozásokat abban az időben. Próbáljuk betartani a korlátozásokat, ezután is be fogjuk tartani, a végtelenségig a gazdálkodás rovására nem mehetnek. Vasút melletti területek vannak az anyagban, nem indokoltak erre az extenzív szántókra.	részben	A kérdéses „vasút mellett” területek felülvizsgálatra kerültek; a vegyszerhasználat teljes korlátozását itt nem tartottuk indokoltnak, ezért ezek a területek kikerültek a vonatkozó kezelési egységből.
Helyi gazdálkodó	Ahol lucerna van, ott hogy működik, lehet sodorni? Kerüljön bele, hogy fészkelési időszakban legyen csak a korlátozás, csak áprilistól szeptemberig, amikor a madarak fészkelnek	igen	A vonatkozó előírást a hozzászólás nyomán módosítottuk.
Helyi gazdálkodó	Nem nagyon megvalósítható. Mi itthon 3 féle növényt termesztünk,		A korlátozott vegyszerhasználatra – így a termesztendő kultúrák

	erre szoktattak rá, de sokkal jobb lenne a változatosság, ha többféle növényt természetünk. A kukorica alpnövény, nem lehet elhagyni, régen minden részét felhasználták. Még védett madarak, a vadlúd, meg a daru számára is fontos táplálék, itt a pihenőhelyük vonuláskor.		körének csökkentésére – javasolt területek felülvizsgálatra kerültek a hozzászólások alapján, az őrszolgálat munkatársaival földrészenként egyeztetve a korlátozás indokoltságát.
Helyi gazdálkodó	Akkor már nem kell kaszálni, nincs már mit kaszálni. Már júliusban sem lehet kaszálni, fel van sülve minden, normális takarmányt május-júniusban kell lekaszálni utolsó időben.	részben	A kaszálási korlátozások a nemzetipark-igazgatóság munkatársaival egyeztetve, kaszálási terv formájában kerülnek bevezetésre. A korlátozás a védendő madárfaj tényleges fészkelése nyomán léphet életbe.
Lajtos János – Bács-Kiskun megyei kormányhivatal erdészeti osztály	<i>ex lege</i> területek problematikája – előfordul, hogy a KNPI által <i>ex lege</i> területnek minősített területről a szakhatóság azt mondja, hogy nem áll <i>ex lege</i> védettség alatt.	nem	A fenntartási terv az országos védett területek között az <i>ex lege</i> területeket említi, de ezen túlmenően nem foglalkozik a kérdéssel.
?	Erdőtelek és Csukási rétre létezik-e valamilyen vízvi sszatartási terv? A csatornát valaki régen markolóval betemette, de a víz utat tört magának, kikerülte a zsiliprendszer t és vi sszatért a csatornába.	részben	A fenntartási terv Vízgazdálkodás fejezete említi, hogy a vízkormányzást a meglévő csatornákkal és műtárgyakkal szükséges megoldani, addig, amíg ez lehetséges.
Lajtos János	a csak madárvédelmi terület besorolású területeken is tettek a tervezők élőhelyvédelmi javaslatokat, amelyek tehát nem részei az élőhelyvédelmi területeknek	részben	Szigorúan vett élőhelyvédelmi javaslatok csak az élőhelyvédelmi területeken kerültek a tervbe. Az alapvető élőhelyvédelem madárvédelmi célokat is szolgál. A tervek az átfedő területek miatt egyöntetű javaslatokkal kerültek kidolgozásra – ezt a tervezők így tartották életszerűnek.
Lajtos János	bizonyos elemei a fenntartási terv javaslatoknak a Natura 2000 gyepekre vonatkozó korm. rendeletből fakadnak, amelyek pedig kötelezőek, és ezek keverednek össze a tervezők által megfogalmazott javaslatokkal.	igen	A 269/2006 kormányrendeletben foglaltakat töröltük a javaslatok listájából
Szabó József, halastavi gazdálkodó, Akasztó	A halas előírások is betarthatatlanok.	igen	A halastavi előírásokat külön egyeztetés során a gazdálkodó javaslatait figyelembe véve módosítottuk.
Lajtos János	A tájidegen fafajokból álló erdők átalakítása még a védett területeken sem történt meg, még NPI vagyonkezelésben sem. Ennek a	igen	A javaslat az tájidegen fajokra vonatkozó kezelési egységnél bekerült a tervbe.

	javaslatnak nincs realitása, jelenleg sokkal fontosabb az invazív fajok visszaszorítása, a kettő között jelentős a különbség. Az invazív fajok lecserélését akár tájidegen fajokra már előrelépés lenne. Az inváziós faj, mint veszélyeztető tényező eltüntetése az elsődleges, és ha vannak jelölő élőhelyek és fajok, ahol a megőrzés nem elegendő, akkor lépünk tovább a fejlesztéshez. Ott ragaszkodjunk a lecseréléshez, ahol ezt a természetvédelmi törvény is előírja.		
Helyi gazdálkodók	A vegyszerezéssel, tápanyag-utánpótlással és vethető kultúrákkal kapcsolatos előírások túlzóak, nem tarthatók be, jelentős kiesést okozhatnak egy komolyabb fertőzés esetén	részben	A kérést az AKG-val lehet kezelni. Miután a Natura 2000 fenntartási terv előírásai csak javaslatok, azok betartását a gazdálkodók az AKG programokból finanszírozottan, önkéntes alapon vállalhatják. Törekedtünk az AKG és a Natura 2000 előírások harmonizálására.
Lóránt Miklós, KNPI	vízállások kiszáradása után azok beművelése jelentős kárt okozhat	igen	az előírások közé beépítettünk az utólagos beművelésre egy határidőt.
Dunatáj Közalapítvány	szántók esetében a mezsgyesávokra, ahol ez lehetséges, odúk kihelyezése	igen	ajánlasként szerepeltetjük a tervben
Helyi gazdálkodó	nád visszaszorítása ellentétben állhat a vízmegtartással	nem	véleményünk szerint a terület kezelésében mindkettő lényeges. A nád visszaszorítását a mélyen fekvő területeken legeltetéssel, és nem a terület leszárításával javasoljuk megoldani.
Vízügyi kezelő	a tervben a javasolt vízszintek több esetben magasabbak a vízjogi engedélyekben lévő maximális szinteknél. A problémát akár megfogalmazás szintén is kezelni kellene	igen	a vízgazdálkodás fejezetben az előírásokat ennek megfelelően puhítottuk.

II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció

1. A tervezési terület alapállapot-jellemzése

1.1. Környezeti adottságok

A Fülöpszállás-Soltszentimre-csengődi lápok kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (kjTT) Bács-Kiskun megyében, Kecskemét várostól nyugatra található, Akasztó, Csengőd, Fülöpszállás, Soltszentimre határában. A terület jellege lápi-mocsári, főként gyepes vegetációval borított. Összkiterjedése 3122,99 hektár.

Természetföldrajzi beosztás szerint a terület északi része a Solti-sík, a déli a Kiskunsági homokhát kistájához tartozik.

A terület alapvetően síkság jellegű, északon ártéri szintű síkság, délen szélhordta homokkal fedett hordalékkúpsíkság.

1.1.1. Éghajlati adottságok

A Fülöpszállás-Soltszentimre-csengődi lápok területére a mérsékelt meleg és száraz *éghajlat* a jellemző. Az évi napsütéses órák száma 2000-2030 körüli, nyári összege közel 780-800 közé tehető, a téli 180-190 óra között van.

Az évi középhőmérséklet 10,3-10,5 °C. Évente közel 200 napon át, április 2-4. és október 20. között a napi középhőmérséklet általában 10 °C felett van. Április 4. körül a fagyok már megszűnnek, és 208 nap után október 23. és 30. között jelentkeznek újra. A legmelegebb nyári napok maximum hőmérsékleteinek sokévi átlaga 34 celsius, a leghidegebb téli napok minimumainak átlaga -16 és -17 °C.

A csapadék évi összege 520-550 mm, a vegetációs időszakban 310-320 mm. A hótakarós napok átlaga 30-32, az átlagos maximális hóvastagság 19-20 cm. Az ariditási index 1,30-1,35.

Az ÉNy-i az utalkodó szélirány, az átlagos szélsébség 2,5-3,0 m/s.

Az időjárási elemek közül a magyarországi átlaghoz viszonyítva kevés csapadék fejtik ki a legjelentősebb hatást a térség vegetációjára.

1.1.2. Vízrajzi adottságok

A Natura 2000 terület a Duna-völgyi-sík és Homokhátság találkozási vonalában, a Duna-völgyi-főcsatorna keleti oldalán helyezkedik el. Gyér lefolyású, vízhiányos terület, amelyen a Homokhátság felé vezető csatornák haladnak át. Nyílt vízfelületű állóvizek nincsenek, a mélyebben fekvő, lefolyástalan részek elláposodtak. A mesterséges medrek jellemzően trapéz szelvényűek. Jelentősebb csatornák a Kolon-tói (III.) - övcsatorna, a Kiscsengődi (XVI.) - csatorna és XIV. sz. - csatorna. A talajvíz mélysége általában 2 méter körül alakul. A talajvíz kémiai jellege jellemzően kalcium-magnézium-hidrogénkarbonátos, magas keménységű.

A területen artézi kutak működnek, amelyek jellemzően 100 méteres mélységből hozzák felszínre a rétegvizet. Ezek a vizek is kemények és magas vastartalmúak. A felszínközeli vizeket és a csatornákat is veszélyezteti a települési szennyvíz. A csatornák vízminősége emiatt egyes mutatók szerint gyakran III. osztályú.

A természetmegőrzési terület az Alsó-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatósághoz tartozik, a Dunamenti és Kiskunsági Vízgazdálkodási Társulat és a Homokhátsági Vízgazdálkodási Társulat kezeli a vízügyi létesítményeket. Lásd még: 11. térkép.

1.1.3 Talajtani adottságok

A térségre a löszös üledékes alapkőzet jellemző. A kJT keleti peremén előfordulhatnak glaciális és alluviális üledékek is.

A terület legnagyobb részén lápos réti talajok találhatók. Az északi részekén szolonyeces réti talajok, a délieken réti talajok, a keleti szegély mentén néhol humuszos homoktalajok fordulnak elő.

Talajtípus neve	HUKN20013	
	Terület (ha)	Terület (%)
Futóhomok	2.74	0.09%
Humuszos homoktalajok	269.85	8.64%
Szolonyeces réti talajok	580.35	18.58%
Réti talajok	185.34	5.93%
Lápos réti talajok	2084.71	66.75%
Összesen	3122.99	100.00%

A lápos réti talajok mechanikai összetétele, alapkőzete változatos. Löszös és alluviális alapkőzeten egyaránt előfordulnak. Termékenységük 30-60 (int.). A réti talajok homok öntésagyagon és homokos vályog mechanikai összetételű alapkőzeten fordulnak elő, melyek termékenysége is nagyon változatos (int. 25-70).

1.2. Természeti adottságok

A Fülöpszállás-Soltszentimre-Csengődi lápok kJT térsége florisztikailag a Pannóniai flóratartomány (Pannonicum), Alföld flóraidéke (Eupannonicum) Duna-Tisza köze flórajárásába (Praematricum) tartozik.

A Fülöpszállás-Soltszentimre-Csengődi lápok lápi jellege a területre jellemző sajátos vízáramlási viszonyoknak köszönhető. A homokhátságból és távolabbról eredő felszín alatti vizek itt a felszínre kerülnek, de folyamatosan tovább áramlanak, nem töményednek be, és ezért lápi jellegű élőhelyek alakulnak ki (Bíró és mts. 2007). A mélyedésekben, amelyek főleg ősi levágódott folyómedrek szerves anyaggal (tőzeggel) feltöltődő pangóvizes lápok, rétlákokat hoztak létre, zsombékosok, bozótosok magassásosok voltak itt a hidrológiai beavatkozások előtt (Molnár és Varga, 2006). A csatornázások hatására a lápok területe töredékére zsugorodott. A kiszáritott területeket főlészántották vagy beerdősítették. Szerencsére maradt valami a lápvilágból is, ma is találunk még zsombékosokat, orchideákban gazdag lápréteket és rétből fejlődött sztyepréteket is.

A Fülöpszállás-Soltszentimre-csengődi lápok kJTT felszínborítási viszonyai⁵

ÁNÉR 2011 élőhelytípus kódja	ÁNÉR 2011 élőhelytípus neve	Natura jelölő kódja	2000 élőhely	Kiterjedés (ha)	Területi arány (%)
OB	Jellegtelen üde gyepek			948,04	30,36%
D34	Mocsárrétek		6640	917,96	29,39%
T1	Egyéves intenzív szántóföldi kultúrák			340,73	10,91%
OG	Taposott gyomnövényzet és ruderalis iszapnövényzet			199,56	6,39%
D2	Kékperjés rétek		6410	118,34	3,79%
BA	Fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló- és folyóvizek partjainál			66,19	2,12%
H5b	Homoki sztyeprétek		6260*	51,67	1,65%
B5	Nem zsombékoló magassárrétek			47,95	1,54%
OC	Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek			39,18	1,25%
P2a	Üde és nedves cserjések			38,62	1,24%
J2	Láp- és mocsárerdők		91E0*	37,34	1,20%
U4	Telephelyek, roncsterületek és hulladéklerakók			37,01	1,18%
U10	Tanyák és családi gazdaságok			32,06	1,03%
S1	Ültetett akácosok			32,00	1,02%
T7	Intenzív szőlők, gyümölcsösök és bogyós ültetvények			31,47	1,01%
U11	Út és vasúthálózat			25,32	0,81%
RB	Őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők			24,86	0,80%
T2	Évelő intenzív szántóföldi kultúrák			23,76	0,76%

⁵ A terület ÁNÉR élőhelytérképe 2014 tavaszán-nyarán készült el.

B1a	Nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások		18,98	0,61%
S7	Nem őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok		12,09	0,39%
RDb	Őshonos lombos fajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők		11,01	0,35%
OA	Jellegtelen fátlan vizes élőhelyek		10,04	0,32%
S6	Nem őshonos fafajok spontán állományai		8,83	0,28%
RC	Őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők		7,68	0,25%
RA	Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok		7,55	0,24%
OF	Magaskórós ruderalis gyomnövényzet		6,10	0,20%
P2b	Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések		6,29	0,20%
OBxOC	Jellegtelen üde és száraz-félszáraz gyepek mozaikja		5,38	0,17%
P3	Újra létrehozott, őshonos vagy idegenhonos fafajú fiatal erdősisítés		3,56	0,11%
T6	Extenzív szántók		3,35	0,11%
T10	Fiatal parlag és ugar		3,04	0,10%
T5	Vetett gyepek, füves sportpályák		3,06	0,10%
U9	Állóvizek		1,51	0,05%
S2	Nemesnyárasok		1,31	0,04%
OD	Lágyszárú özönfajok állományai		0,75	0,02%
T9	Kiskertek		0,32	0,01%
U3	Falvak, falu jellegű külvárosok		0,09	0,00%
Összesen			3122,99	100,00%

A Fülöpszállás-Soltszentimre-csengődi lápok kjTT közösségi jelentőségű élőhelytípusainak összefoglaló táblázata.⁶

Natura 2000 jelölő élőhely kódja és neve	ÁNÉR 2011 kód és név	Terület (ha)	Arány (%)
6260* Pannon homoki gyepek	H5b – Homoki sztyeprétek	51,67	1,65%
6410 Kékperjés láprétek	D2 – Kékperjés rétek	118,34	3,79%
6440 Ártéri mocsárrétek	D34 – Mocsárrétek	917,96	29,39%
91E0* Puhafás ligeterdők, éger- és kőrisligetek, illetve láperdők	J2 – Láp- és mocsárerdők	37,34	1,20%
Közösségi jelentőségű élőhely		1125,31	36,03%
Nem közösségi jelentőségű élőhely		1997,68	63,97%
Összesen:		3122,99	100,00%

1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek:

Élőhelytípus kódja	Élőhelytípus megnevezése	Reprezentativitás (A-D)
6260*	Pannon homoki gyepek	B
91E0*	Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)	A
6210	Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik	B
6410	Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (Molinion caeruleae)	A
6440	Folyóvölgyek Cnidion dubii társuláshoz tartozó mocsárrétjei	B
7230	Mészkedvelő üde láp- és sásrétek	A

⁶ Az ÁNÉR élőhely-kategóriák és a Natura 2000 jelölő élőhelytípusok megfeleltetését a Bölöni- Molnár-Kun (szerk.) Magyarország Élőhelyei – ÁNÉR 2011 c. kötet alapján végeztük.

Élőhely neve:

Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik

Élőhely kódja:

6210

Élőhely előfordulásai a területen:

A 2014-es élőhelytérképezés során nem került elő az élőhelytípus

Élőhely neve:

Pannon homoki gyeppek

Élőhely kódja:

6260*

Élőhely előfordulásai a területen:

Lásd:6. térkép

Élőhely területi aránya:

1,65%

Élőhely kiterjedése a területen:

56.11 ha

A Natura 2000 adatlapon az élőhely 375 ha-al szerepel. Ennek oka a korábbi (jelöléskori) túlbecslés lehet, mivel az élőhely a területen a jelenlegit többszörösen meghaladó homoki sztyeprét már csak a termőhelyi adottságok miatt sem lehetne.

Élőhely jellemzése:

Zárt sztyeprétek, melyekben a fő szerkezetképző általában egy csomós pázsitfű, amelyek mozaikjában szálas fűvek és alacsony évelők fordulhatnak elő. Kétszikűekben meglehetősen gazdagok, de sok a többé-kevésbé másodlagos állomány, melyek kiszáradó rétek helyén alakultak ki, esetleg háborgatott homokfelszínen regenerálódtak. Itteni állományaik mindenütt szomszédosak üdébb rétekkel, a fajok kicserélődése és a mozaikosság ma is élő folyamatok.

Jellemző fajok a területen: barázdált csenkesz (*Festuca rupicola*), élesmosófű (*Chrysopogon gryllus*), rezgőpázsit (*Briza media*), karcsú fényperje (*Koeleria cristata*), degradációjelzők a fenyérfű (*Bothriochloa ischaemum*), siskanád (*Calamagrostis epigeios*) és csillagpázsit (*Cynodon dactylon*) felszaporodása. Kétszikűek: macskafarkú veronika (*Veronica spicata*), homoki pimpó (*Potentilla arenaria*), magyar szegfű (*Dianthus pontederæ*), szikár habszegfű (*Silene otites*), koloncos legyezőfű (*Filipendula vulgaris*), szürke repcsény (*Erysimum diffusum*), ebfojtó müge (*Asperula cynanchica*), sarlós gamador (*Teucrium chamaedrys*), üstökös pacsirtafű (*Polygala comosa*), tejoltó galaj (*Galium verum*), tövises iglice (*Ononis spinosa*), cickafarkok – *Achillea* spp.), egyéb értékes fajok pl. szúnyoglábú bibircsvirág (*Gymnadenia conopsea*).

Élőhely természetességi-degradáltsági értékelése:

A területen található foltok Csengőd térségében csoportosulnak, jellemzően jó természetességűek (néhol orchideafajok tömeges előfordulásával).

Élőhely veszélyeztetettsége:

A területen található élőhelyfoltok erősen veszélyeztetett, főként a gyomosodás, a további kiszáradás, ill. a szomszédos, rossz állapotú foltok felől érkező terhelés következtében.

Élőhely változásának tendenciája és okai:

Az élőhely területe a közelmúltban részben kismértékben növekedett (a kiszáradás miatt az üde-nedves rétek rovására), részben viszont jelentősebben csökkent az antropogén hatások miatt bekövetkező gyomosodás, és feltehetően egyes állományok beszántása miatt.

Veszélyeztető tényezők:

Az élőhelyet leginkább veszélyeztető tényezők a kiszáradás és az antropogén hatások (pl. taposás, közlekedés), valamint a kedvezőtlen állapotú szomszédos állományok, gyomos gyepek okozta gyomosodás, inváziós fajok előretörése.

A02.01 - gazdálkodás intenzívebbé válása M

A03.03 - kaszálás felhagyása/hiánya L

A04.01 - intenzív legeltetés M

G01.03 - motoros járművel végzett tevékenység L

G05.01 - emberi taposás, túlhasználat M

I01. - idegenhonos inváziós fajok jelenléte L

J02.01 - talajfeltöltés, lecsapolás, kiszáritás, általános M

J03.02 - élőhelyi-összeköttetések (konnektivitás) csökkenése emberi hatásra M

K01.03 - kiszáradás M

K02.01 - fajösszetétel változás, szukcesszió M

K02.02 - szerves anyag felhalmozódása M

Élőhely termőhelyi és kezelési háttere:

Gyűjtőcsoport, melyből a területen homoki sztyeprétek (ANÉR: H5b) fordulnak elő. Ezek az alföldi homokhátságok sztyeprétjei. Az alapkőzet általában kolloidokban gazdag homok. A talajvízszint utóbbi évtizedekben tapasztalható csökkenésével az

igényesebb sztyepréti fajok lejjebb húzódnak és benépesítik az egykori buckaközi gyepeket is. Számos állományukat beszántották, a megmaradtak jó része másodlagos (üdébb gyepek kiszáradásával-leromlásával keletkezett). Főként legeltetéssel, esetleg kaszálással hasznosíthatók, de számos állományt ma egyáltalán nem kezelnek.

Élőhely neve:

Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (*Molinia caerulea*)

Élőhely kódja:

6410

Élőhely előfordulásai a területen:

Lásd: 6. térkép

Élőhely területi aránya:

3,79%

Élőhely kiterjedése a területen:

118,34 ha A Natura 2000 adatlapon jóval magasabb érték (500 ha) szerepel, ennek több oka lehet. Feltehetően már a jelölésnél jelentős túlbecslés történt, az elmúlt években pedig egyes korábban kékperjés rétek felhagyása vagy túlhasználata, ill. kiszáradása miatt jelentős leromlás és átalakulás következett be, a rétek más élőhelyekké (gyomos gyepekké vagy mocsárrétekké) alakultak át.

Élőhely jellemzése:

Sűrű, magas gypű, kékperje (*Molinia caerulea* agg.) dominanciájú rétek, felhagyás vagy legeltetés hatására egyenesen zsombékos szerkezetűek lehetnek. Fajkészletükben a lúp(és mocsárréti fajok keverednek, a kiszáradás hatására akár homoki fajok is bekerülhetnek. A kezelés (túlzott kaszálás) hatására átalakuló állományokban a gyepes sédbúza (*Deschampsia caespitosa*) veheti át a kékperje szerepét.

Jellemző kísérők: füzlevelű peremizs (*Inula salicina*), ördögharaptafű (*Succisa pratensis*), réti sás (*Carex distans*), buglyos szegfű (*Dianthus superbus*), festő zsoltina (*Serratula tinctoria*), hússzínű ujjaskosbor (*Dactylorhiza incarnata*), réti lednek (*Lathyrus pratensis*), őszi vérfű (*Sanguisorba officinalis*), bakfű (*Betonica officinalis*), muharsás (*Carex panicea*), vízi menta (*Mentha aquatica*), festő rekettye (*Genista tinctoria*), fehér zászpa (*Veratrum album*), deres sás (*Carex flacca*), serevényfűz (*Salix rosmarinifolia*), halvány harangvirág (*Campanula cervicaria*), nyúlkömény (*Selinum carvifolia*), szürke káka (*Holoschoenus romanus*).

Élőhely természetességi-degradáltsági értékelése:

A területen megmaradt foltok jó természetességűek, némelyik fajgazdagsága még a természetszerű, kiváló állapotokat idézi, a permhelyzetű állományok leromlottabbak.

Élőhely veszélyeztetettsége:

A területen jelentős mértékben veszélyeztetett élőhelytípus, amely néhány évtized alatt területének többségét elvesztette. Komolyan fenyegetik környezeti változások (a Duna-Tisza köze általános kiszáradásának következményeként), inváziós növényfajok, a természetes szukcesszió és a gyakran nem megfelelő (túl intenzív) kezelés, kaszálás.

Élőhely változásának tendenciája és okai:

A kiszáradás, természetes szukcesszió, felhagyás, ill. túl intenzív használat miatt az állományok jelentős része megszűnt vagy átalakult, a további kilátások is negatívak.

Veszélyeztető tényezők:

Az élőhely természetvédelmi helyzete a területen rossz, veszélyeztetettsége jelentősnek mondható, leginkább a kiszáradás, természetes szukcesszió, felhagyás, ill. túl intenzív használat fenyegetik.

A02.01 - gazdálkodás intenzívebbé válása M

A03.01 - intenzív, vagy intenzívebb kaszálás M

A03.03 - kaszálás felhagyása/hiánya M

G01.03 - motoros járművel végzett tevékenység L

G05.01 - emberi taposás, túlhasználat L

I01. - idegenhonos inváziós fajok jelenléte M

J02.01 - talajfeltöltés, lecsapolás, kiszáritás, általános H

J02.03 - csatornázás, vízelvezetés H

J03.02 - élőhelyi-összeköttetések (konnektivitás) csökkenése emberi hatásra H

K01.03 - kiszáradás H

K02.01 - fajösszetétel változás, szukcesszió M

K02.02 - szerves anyag felhalmozódása M

Élőhely termőhelyi és kezelési háttere:

Tavasszal általában vízzel borított, nyárra a felszínen kiszáradó réttársulások, talajuk általában agyagos, esetenként tőzeges. A Duna-Tisza közén jellegzetes előfordulási helyük a buckaköz, ahol a talajfelszín

kolloidokban gazdag, ezért a kiszáradási folyamatok ellenére az élőhely legalább időszakosan ma is nedves lehet. A Homokhátság nyugati előterében (az Órjeg területén és a Kolon-tó térségében) nagyobb összefüggő kékperjések is kialakultak. Fennmaradásukhoz mérsékelt gyephasználat (legeltetés, esetleg kaszálás) szükséges, felhagyásuk után a kékperje kompetitív képessége miatt sokáig erdőtlenek maradnak.

Élőhely neve:

Folyóvölgyek Cnidion dubiihoz tartozó mocsárrétjei

Élőhely kódja:

6440

Élőhely előfordulásai a területen:

Lásd: 6. térkép

Élőhely területi aránya:

29,39%

Élőhely kiterjedése a területen:

917,96 ha

Élőhely jellemzése:

Számos fűféle alkothatja, de domináns szerephez csak néhány közepes vagy magas termetű faj juthat. Ezek mellett az üde rétek füvei, továbbá több kétszikű faj fordul elő rendszeresen. A tipikus mocsárrétek elég fajszegények, a más élőhelyekkel mozaikos vagy átmeneti jellegű állományok azonban kimondottan fajgazdagok lehetnek.

Az élőhely jellemző fajai: tarackos tippán (*Agrostis stolonifera*), mocsári ecsetpázsit (*Alopecurus pratensis*), réti csenkesz (*Festuca pratensis*), posvány sás (*Carex acutiformis*), rókasás (*Carex vulpina*), magyar imola (*Centaurea pannonica*), pasztinák (*Pastinaca sativa*), réti peremizs (*Inula britannica*), stejoltó galaj (*Galium verum*), gyepes sédbúza (*Deschampsia caespitosa*), réti kakukkszegfű (*Lychnis flos-cuculi*), réti boglárka (*Ranunculus acris*), kúszó boglárka (*R. repens*), indás pimpó (*Potentilla reptans*), fekete nadálytő (*Symphytum officinale*), keskenylvelű kakascímer (*Rhinanthus angustifolius*), keskenylevelű kakascímer (*Rhinanthus angustifolius*), a degradáltabb részeken csomós ebír (*Dactylis glomerata*), tarackbúza (*Elymus repens*), siskanád (*Calamagrostis epigeios*) is.

Élőhely természetességi-degradáltsági értékelése:

A számos folttal rendelkező élőhelytípus a területen általában jó vagy közepes természetességű, kiváló állapotú folt csupán néhány van.

Élőhely veszélyeztetettsége:

Az élőhely veszélyeztetettségét elsősorban a használat és kezelés alakulása befolyásolja (túlzott intenzitás / felhagyás). A környezeti tényezők változásai közül a térség kiszáradása veszélyeztetheti a magasabb fekvésű

	állományfoltokat, e folyamatok valószínűleg nem függetlenek a klímaváltozástól sem.
Élőhely változásának tendenciája és okai:	Az élőhely kiterjedése az elmúlt években bizonyosan nőtt, mivel a korábban felhagyott, elsősorodott területrészekből többet újra kaszálnak vagy legeltetnek, a tendencia rövid távon bizonyosan folytatódni fog.
Veszélyeztető tényezők:	Az élőhely természetvédelmi helyzete a területen nem rossz, veszélyeztetettsége közepesnek mondható, leginkább az antropogén eredeti termőhelyi változások, ill. a túl intenzív kezelés, ill. a kezelés felhagyása (és az azt követő magaskórósodás-gyomosodás) fenyegetik. A02.01 - gazdálkodás intenzívebbé válása M A03.01 - intenzív, vagy intenzívebb kaszálás M A03.03 - kaszálás felhagyása/hiánya M A04.01 - intenzív legeltetés H G01.03 - motoros járművel végzett tevékenység L G05.01 - emberi taposás, túlhasználat L I01. - idegenhonos inváziós fajok jelenléte M J02.01 - talajfeltöltés, lecsapolás, kiszáritás, általános M J02.03 - csatornázás, vízelvezetés M J03.02 - élőhelyi-összeköttetések (konnektivitás) csökkenése emberi hatásra M K01.03 - kiszáradás M K02.01 - fajösszetétel változás, szukcesszió M K02.02 - szerves anyag felhalmozódása M
Élőhely termőhelyi és kezelési háttere:	A vegetációs időszak jelentős részében üde vagy nedves (tavasszal gyakran vízállásos, de nyárra sokszor kiszáradó), nem tözegesedő talajok magas fűű rétjei. A rétek fenntartásához extenzív legeltetés vagy kaszálás szükséges, ennek elmaradása beerdősülést okoz hosszabb távon, míg túlzott intenzitása a kultúrrétek vagy taposott gyepek irányába vezet.

Élőhely neve:

Mészkedvelő üde láp- és sásrétek

Élőhely kódja:

7230

Élőhely előfordulásai a területen:

A 2014-es élőhelytérképezés során nem került elő az élőhelytípus

Élőhely neve:

Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)

Élőhely kódja:

91E0*

Élőhely előfordulásai a területen:

Lásd: 6. térkép

Élőhely területi aránya:

1,20%

Élőhely kiterjedése a területen:

37,34 ha

A Natura 2000 adatlapon jóval nagyobb érték (125 ha) szerepel. Az eltérésnek számos oka lehet, legvalószínűbb azonban egy erőteljes túlbecslés a jelöléskor, hiszen az őshonos állományok teljes kiterjedése sem éri el az akkori értéket. A jelölés óta a spontán erdősülés miatt a puhafás állományok kiterjedése csekély mértékben nőtt. A rekettyefűz-cserjések besorolása kérdéses (a jobb állapotúakat a jelen felmérésben ide soroltuk).

Élőhely jellemzése:

Az élőhely az eltérő altípusok miatt egységesen nem jellemezhető, az ismertetést ÁNÉR-típusonként indokolt megadni. A területen két, viszonylag eltérő állománytípus jelenik meg, mindegyikre jellemző, hogy másodlagosan alakultak ki, de gyors regenerációjuk következtében besorolásuk a 91E0 élőhelycsoportba nem vitatható. A területen belül egy nagy tömbben helyezkednek el Kecel határában, ill. több fragmentális állomány található a Dunavölgyi-főcsatorna menti sávban.

Fűzcserjések, némi fűzlápi karakterrel (ÁNÉR: P2a, közeledve a J1a irányába):

Rekettyefűz (*Salix cinerea*) dominanciájú élőhelyek, gyakran magaskórós-nádas-magassásos élőhelyekkel mozaikolva. Döntő többségük mély fekvésű nedves rétek becserjésedése révén jött létre, de ma már helyenként közel áll a fűzlápi fizionómiához. Helyenként felhagyott tőzeggödrökön is kialakult. Az élőhely meglehetősen fajszegény, a rekettyefűz mellett kutyabenge (*Frangula alnus*), törékeny fűz (*Salix*

	<i>fragilis</i>), nád (<i>Phragmites australis</i>), magassás-fajok (<i>C. riparia</i>, <i>C. acutiformis</i>) jellemző. <u>Kőrises mocsárerdők</u> (ÁNÉR: J2 egyik altípusa): Változatos, ligetes szerkezetű magyar kőrises erdők, amelyek kisebb kékperjés rétekekkel és mocsárrétekekkel mozaikolva alakultak ki. Fontosabb fajok: magyar kőris (<i>Fraxinus angustifolia</i> ssp. <i>danubialis</i>), fehér fűz (<i>Salix alba</i>), törékeny fűz (<i>Salix fragilis</i>), nád (<i>Phragmites australis</i>), magassás-fajok (<i>C. riparia</i>, <i>C. acutiformis</i>, <i>C. vulpina</i>), mocsári galaj (<i>Galium palustre</i>), sövényiszulák (<i>Calystegia sepium</i>), nagy csalán (<i>Urtica dioica</i>), sárga nőszirm (<i>Iris pseudacorus</i>), hamvas szeder (<i>Rubus caesius</i>), fehér zászpa (<i>Veratrum album</i>), gyepes sédbúza (<i>Deschampsia caespitosa</i>), veresgyűrű som (<i>Cornus sanguinea</i>), mocsári tisztesfű (<i>Stachys palustris</i>).
Élőhely természetességi-degradáltsági értékelése:	Az állományfoltok többsége jó természetességű, de ide vontunk egyes közepes természetességű, a jövőben várhatóan gyorsan regenerálódó foltokat is.
Élőhely veszélyeztetettsége:	Az élőhely általában közepes mértékben veszélyeztetett, részben egyes állományok kiszáradása, részben antropogén beavatkozások (pl. meggondolatlan cserjeirtás) miatt. Nagyobb léptékű környezeti változások esetleg a kiszáradás fokozódása révén érinthetik. Újabb tényező a kőris pusztulását okozó gomba megjelenése, ennek jeleit már 2014-ben is tapasztaltuk.
Élőhely változásának tendenciája és okai:	A cserjés és ligetes-erdős foltok kiterjedése várhatóan kismértékben nőni fog a területen, mivel a hosszabb idő óta nem kaszált területek szukcessziós folyamatai zavartalanul működhetnek.
Holtfa-viszonyok:	Mivel döntő többségük mentes az erdészeti kezeléstől (egy részük nincs is erdőművelési ágban), ezért a holtfa aránya általában jelentős.
Vadhatás jellege és mértéke:	A vad hatása a kőrises állományokban minimális szinten érzékelhető. Jóval jelentősebb, hogy egyes facsoportokat és cserjéseket szarvasmarhával

legeltetnek, ezek az aljnövényzetre nézve jelentős hatással bírnak.

Veszélyeztető tényezők:

A veszélyeztető tényezők között az antropogén hatások dominálnak, de ezek csak lokálisan jelentkeznek (túllegeltetés, cserjeirtás, fakitermelések). Az inváziós fertőzöttség egyes területeken megfigyelhető (*Solidago gigantea*).

Az élőhely természetvédelmi helyzete a területen nem rossz, veszélyeztetettsége közepesnek mondható, leginkább az antropogén eredeti termőhelyi változások, ill. a túl intenzív kezelés, ill. a kezelés felhagyása (és az azt követő magaskórósodás-gyomosodás) fenyegetik.

A02.01 - gazdálkodás intenzívebbé válása L

B02.01- erdőfelújítás L

B06 - legeltetés erdőben vagy erdős területen L/M

I01. - idegenhonos inváziós fajok jelenléte M

J02.03 - csatornázás, vízelvezetés M

J03.02 - élőhelyi-összeköttetések (konnektivitás) csökkenése emberi hatásra M

K01.03 - kiszáradás M

K02.01 - fajösszetétel változás, szukcesszió M

K02.02 - szerves anyag felhalmozódása M

K04.03 - növényi fertőzések behurcolása (mikrobiális) M

Élőhely termőhelyi és kezelési háttere:

Nagy gyűjtőcsoport, amely láp- és ligeterdőket egyaránt magában foglal. Mindegyik feltételezi a magas talajvízszintet, ami a lápok esetében pangó, a puhafás ligeterdők esetében mozgó vizet jelent, a talajok vagy lápi talajtípusok kotusodó származékai, vagy ártéri öntés- és hordaléktalajok; esetleg másodlagosan réti talajok is lehetnek.

1.2.2 A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok

Irányelv melléklete (II., IV., V.)	Faj név	Population (országos állományhoz viszonyított arány) (A-D) (csak az I. mellékleteseknél)
II.	Kisfészkü aszat (<i>Cirsium brachycephalum</i>)	C

Faj neve:	Kisfészekű aszat (<i>Cirsium brachycephalum</i>)
Irányelv melléklete:	HD II.
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett faj; pénzben kifejezett értéke 5000 Ft.
A faj előfordulása országos viszonylatban:	Magyarországon nagyszámú, stabil állománya él. A Duna-Tisza köze jelentős részén, és a Tiszántúl északi felében gyakori faj.
Faj előfordulásai a területen:	A faj elsősorban a szikes rétek (F2) és szikes mocsarak (B6), azaz a 1530* <i>Pannon szikes sztyeppek és mocsarak</i> Natura 2000 élőhelyhez kötődik. A területen ezen felül szikes rét és magassásrét (B5) mozaikban, illetve nádas-gyékényes (B1a) és mocsárréti (D34) élőhelymozaikban található meg.
Állománymagyság (jelöléskor):	1000000-1100000 tő
Állománymagyság (tervkészítéskor):	A tervkészítéskor (2014) részletes állományfelmérés nem történt. A rendelkezésre álló 2012/13-as adatok a fenti állománymagyságot nem támasztják alá.
Állomány változásának tendenciái és okai:	Állománymagysága évről-évre variálhat az adott év vízellátásától függően.
A faj élőhelyi igényei:	Mocsár- és lápréteken, magassásosokban, ritkás nádasos-gyékényes szegélyekben, szikes réteken és mocsarakon fordul elő. Pionír fajként vizes években megjelenik belvizes szántókon, magaskórósokban.
A faj veszélyeztetettsége:	A területen a faj állománya stabil
Veszélyeztető tényezők:	Élőhelyeinek beszántása, szárazodása veszélyezteti. A túllegeltetés, rossz időpontban végzett kaszálás, égetés időszakosan visszaszoríthatja.

Fajvédelmi/kezelési feladatok:

Élőhely-szintű megoldásokra törekedve a megfelelő vízellátás biztosításával (vízvisszatartás, lecsapoló árkok megszüntetése) fennmaradása biztosítható.

A legeltetést, kaszálást jól tűri. Szarvasmarhával vagy lóval való mérsékelt legeltetéssel állománya erősíthető.

Kutatás, monitorozás:

1.2.3 A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok

Irányelv melléklete (II., IV., V.)	Faj név	Population (országos állományhoz viszonyított arány) (A-D)
II.	Vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>)	C
II.	Mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>)	C
II.	Dunai tarajosgőte (<i>Triturus dobrogicus</i>)	C
II.	Lápi póc (<i>Umbra crameri</i>)	C
II.	Réti csík (<i>Misgurnus fossilis</i>)	C
II.	Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>)	C
II.	Vérfü-hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>)	C
II.	Vidra (<i>Lutra lutra</i>)	D

II.	Ürge (<i>Spermophilus citellus</i>)	?
II.	Skarlátbogár (<i>Cucujus cinnaberinus</i>)	?

Faj neve:	vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>)
Irányelv melléklete:	HD II.
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett faj; pénzben kifejezett értéke 10.000 Ft.
A faj előfordulása országos viszonylatban:	Sík- és dombvidéki vizes élőhelyeken általánosan elterjed faj.
Faj előfordulásai a területen:	A rendelkezésre álló megfigyelési adatok alapján a területen a vízállásos-tocsogós mocsárrétekhez (D34) és a jellegtelen üde gyepekhez (OB) kötődik. Bizonyos, hogy a számára alkalmas, időszakos vagy állandó sekély vízü mocsaras-lápos területeken, csatornáknban, láperdőkben mindenütt megtalálható.
Állománynagyság (jelöléskor):	Közönséges faj (C), pontos állománynagyság megjelölése nélkül.
Állománynagyság (tervkészítéskor):	Állománynagyságáról pontosabb adat nem áll rendelkezésre.
Állomány változásának tendenciái és okai:	Állománynagyságát az adott év időjárása (csapadék, hőmérséklet) befolyásolja. Az élőhelyi adottságokból következtetve állomány stabil a területen.
A faj élőhelyi igényei:	Nagyobb kiterjedésű, vízmélységben és növényzetben változatos vizesélőhely-mozaikok jelentik számára az optimális élőhelyet.
A faj veszélyeztetettsége:	Potenciálisan veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	Legnagyobb veszélyt a felszíni vizek levezetése, élőhelyeinek kiszáradása, zsugorodása jelenti. A területet igen sűrű csatornahálózat szövi át, amelyek belvív-elvezető, legjobb esetben kettős hasznosítású csatornák. Mivel a terület nem védett a vízelvezetés potenciális veszélyforrás.

Fajvédelmi/kezelési feladatok:

Az élőhelyek fennmaradását a terület kedvező hidrológiai viszonyainak megőrzésével, ill. ezek javításával (ökológiai vízszint fenntartása, helyreállítása) lehetséges biztosítani. Sekély vízű élőhelyek, pl. legelőtavak kialakításával élettere növelhető.

Kutatás, monitorozás:

Célzott kutatást a faj stabil állománya nem indokol.

Faj neve:	mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>)
Irányelv melléklete:	HD II./IV.
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett faj, pénzben kifejezett értéke 50.000 Ft
A faj előfordulása országos viszonylatban:	A hűvös hegyvidéki területek és a legszárazabb vidékek kivételével országosan elterjedt faj. Megtelepedését a víz közelsége, az elérhető tojásrakó helyek és a napozásra alkalmas helyek jelenléte befolyásolja.
Faj előfordulásai a területen:	A faj a területen áthúzódó, nagyszámú, javarészt állandó vízű csatornához (III. Kolon-tavi övcsatorna, Csengődi XIV. csatorna-ágak hálózata, Kiscsengődi XVI. csatorna, XIX. csatornaágak), valamint az ezek mentén található mocsaras-lápos élőhelyekhez kötődik. Megfigyelési adata a III. Kolon-tavi övcsatornából származik.
Állománynagyság (jelöléskor):	Közönséges faj, pontos állománynagyság megjelölése nélkül (C).
Állománynagyság (tervkészítéskor):	Állománynagyságáról pontosabb adat nem áll rendelkezésre.
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nem ismert.
A faj élőhelyi igényei:	Álló- és lassú folyású vizekhez kötődő faj. Tojásrakáshoz a vizek környezetében (néha több száz méteres vagy kilométeres távolságban) laza talajú területeket (pl. csatornapartok, löszös-homokos területek, szántóföldek), valamint napozásra alkalmas helyeket igényel.
A faj veszélyeztetettsége:	Veszélyeztetettsége a területen ismeretlen. Mégoly kedvező élőhelyi adottságok mellett is a

	fészekpredátorok (pl. róka) nagy száma jelentős befolyást gyakorolhat állományára.
Veszélyeztető tényezők:	A fészekaljak pusztulása áradások, kiszántás, illetve predáció következtében.
Fajvédelmi/kezelési feladatok:	A faj védelme szempontjából a tojásrakóhelyek elérhetősége és biztonsága/háborítatlansága elsődleges fontosságú. A predációs nyomás csökkentése, így a szőrmés ragadozók (róka, borz), illetve varjufélék (szarka, dolmányos varjú) állományszabályozása ennél a fajnál is fontos szempont.
Kutatás, monitorozás:	A fészekaljak pusztulásának okait célzott vizsgálatokkal szükséges feltárni.

Faj neve:	dunai tarajosgőte (<i>Triturus dobrogicus</i>)
Irányelv melléklete:	HD II.
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett faj; pénzben kifejezett értéke 10.000 Ft.
A faj előfordulása országos viszonylatban:	Sík- és dombvidéki vizes élőhelyeken többfelé megtalálható, országosan elterjedt faj. Teljes európai élőhelyének 30-50%-a található Magyarországon.
Faj előfordulásai a területen:	Területi előfordulására vonatkozóan pontos adatok nem állnak rendelkezésre. Bizonyos, hogy a számára alkalmas, időszakos vagy állandó sekély vízü mocsaras-lápos területeken, csatornában, láperdőkben mindenütt megtalálható.
Állománynagyság (jelöléskor):	Közönséges faj (C), pontos állománynagyság megjelölése nélkül.
Állománynagyság (tervkészítéskor):	Állománynagyságáról pontosabb adat nem áll rendelkezésre.
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nem ismertek.
A faj élőhelyi igényei:	Síkságok, folyóvölgyek vízjárta élőhelyein: hínaras állóvizekben, nádasos-sásos mocsarakban, lápos területeken, szikes mocsarakban, láperdőkben fordul elő. A víz állandó jelenléte fontos számára
A faj veszélyeztetettsége:	A területen megfelelő vízellátás, ill. vízborítottság esetén állománya nem veszélyeztetett
Veszélyeztető tényezők:	Legnagyobb veszélyt a felszíni vizek levezetése, élőhelyeinek kiszáradása, zsugorodása jelenti. A területet igen sűrű csatornahálózat szövi át, amelyek belvíz-elvezető, legjobb esetben kettős hasznosítású csatornák. Mivel a terület nem védett a vízelvezetés

potenciális veszélyforrás. Egyes idegenhonos halfajok így pl. az amurgéb (*Perccottus glenii*) térnyerése, növekvő veszélyt jelent.

Fajvédelmi/kezelési feladatok:

A vöröshasú unkához hasonlóan: élőhelyeinek fennmaradását a terület kedvező hidrológiai viszonyainak megőrzésével, ill. ezek javításával (ökológiai vízszint fenntartása, helyreállítása) lehetséges biztosítani. Sekély vízű élőhelyek, pl. legelőtavak kialakításával élettere növelhető.

Kutatás, monitorozás:

Faj neve:

lápi póc (*Umbra krameri*)

Irányelv melléklete:

HD II.

Egyéb hazai jogszabályi védelem:

Fokozottan védett faj; pénzben kifejezett értéke 250.000 Ft.

A faj előfordulása országos viszonylatban:

Legnagyobb kiterjedésű hazai populációja a Kiskunság turjánvonulatának lápjában és mocsaraiban és ezek vízrendszerében él. Állománynagyságáról pontos adatok nem állnak rendelkezésre.

Faj előfordulásai a területen:

Átfogó, terület-specifikus adatok nem állnak rendelkezésre. A 2013/14. évi felmérések során a Duna-völgyi főcsatorna soltszentimrei szakaszáról, illetve a III. (Kolon-tavi) csatornából került elő.

Állománynagyság (jelöléskor):

251-500 egyed

Állománynagyság (tervkészítéskor):

A jelöléskor nem pontosan becsülték meg a faj tényleges populációnagyságát, a valós állomány a fenténél véhetően kevesebb (~100 egyed). A III. övcsatornában domináns faj (60-70%-os részarány az összfogásban).

Állomány változásának tendenciái és okai:

Pillanatnyilag stabil, azonban mintavételezéseink során a Sallai (2001) által megtalált fajok mellett még 7 jelenlétét sikerült igazolnunk ebből három invazív fajbetörés: kínai razbóra (*Pseudorasbora parva*), ezüst kárász (*Carassius gibelio*) és fekete törpeharcsa (*Ameiurus melas*).

A faj élőhelyi igényei:

Lápokban, tiszta vízű mocsarakban, eutróf tavakban, holtágakban és csatornáknál fordul elő. búvóhelyet jelentő gazdag hínárvegetáció fontos számára.

A faj veszélyeztetettsége:

Sérülékeny faj.

Veszélyeztető tényezők:

Invazív faunaelemek állományának növekedése.

Élőhelyek beszűkülése a faj ökológiai igényeit figyelmen kívül hagyó vízgazdálkodás következtében (belvizek gyors elvezetése, alacsony vízszintek)

Csatornák kotrása.

Fajvédelmi/kezelési feladatok:

Élőhelyein az ökológiai vízszint fenntartása.

Csatornák kotrásakor felszelvényű kotrás, a lágyiszap parton való deponálása, átvizsgálása, kíméleti területek/szakaszok meghagyása.

Kutatás, monitorozás:

A faj védelmi helyzetével és állománynagyságával kapcsolatban további célzott kutatások szükségesek.

Faj neve:	réti csík (<i>Misgurnus fossilis</i>)
Irányelv melléklete:	HD II.
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett faj; pénzben kifejezett értéke 10.000 Ft.
A faj előfordulása országos viszonylatban:	Korábbi igen jelentős állománya a megmaradt síkvidéki, vízínövényzettel benőtt lápos és mocsaras területekre, állóvizekbe, csatornába szorult vissza.
Faj előfordulásai a területen:	Átfogó, terület-specifikus adatok nem állnak rendelkezésre. A 2013/14. évi felmérések során a Duna-völgyi főcsatorna soltszentimrei szakaszáról, illetve a III. (Kolon-tavi) csatornából került elő.
Állománynagyság (jelöléskor):	251-500 egyed
Állománynagyság (tervkészítéskor):	A jelöléskor nem pontosan becsülték meg a faj tényleges populációnagyságát, a valós állomány ennél vélhetően kisebb. A III. övcsatornában domináns faj (3-10%-os részarány az összfogásban).
Állomány változásának tendenciái és okai:	Tendenciák nem ismertek. A III. övcsatorna állománya stabilnak tekinthető. A mintavételezések során több inváziós faj jelenlétét sikerült igazolni kínai razbóra (<i>Pseudorasbora parva</i>), ezüst kárász (<i>Carassius gibelio</i>) és fekete törpeharcsa (<i>Ameiurus melas</i>).
A faj élőhelyi igényei:	Vízínövényekkel gazdagon benőtt állóvizek, lápok, mocsarak, tőzegtavak, eutróf tavak és csatornák jelentik élőhelyeit.
A faj veszélyeztetettsége:	Sérülékeny faj.
Veszélyeztető tényezők:	Élőhelyek beszűkülése a faj ökológiai igényeit figyelmen kívül hagyó vízgazdálkodás következtében (belvizek gyors elvezetése, alacsony vízszintek)

	Csatornák kotrása.
Fajvédelmi/kezelési feladatok:	Élőhelyein az ökológiai vízszint fenntartása. Csatornák kotrásakor felszelvényű kotrás, a lágyiszap parton való deponálása, átvizsgálása, kíméleti területek/szakaszok meghagyása.
Kutatás, monitorozás:	A faj védelmi helyzetével és állománynagyságával kapcsolatban további célzott kutatások szükségesek.

Faj neve:	nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>)
Irányelv melléklete:	HD II.
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett faj, pénzben kifejezett értéke 50.000 Ft.
A faj előfordulása országos viszonylatban:	Üde élőhelyeken – a zárt erdők kivételével – országosan elterjedt faj, természetesen és másodlagos élőhelyeken egyaránt. Állománynagyságára alkalmas élőhelyeinek kiterjedéséből következtethetünk
Faj előfordulásai a területen:	A területről néhány konkrét megfigyelési adata rendelkezésre áll, ezek valamennyien a mocsárrét (D34) élőhelyhez kötődő előfordulások.
Állománynagyság (jelöléskor):	100-200 egyed
Állománynagyság (tervkészítéskor):	Állománynagyságáról pontosabb adat nem áll rendelkezésre
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nem ismertek.
A faj élőhelyi igényei:	Állandó és egyenletes vízellátású területek lepkefaja. Mocsár- és lápréteken, időszakosan vízzel borított területeken: nádasok mentén, szikes területeken, továbbá különböző álló- és folyóvizek mentén fordul elő.
A faj veszélyeztetettsége:	A területen nem ismert.
Veszélyeztető tényezők:	Az élőhelyek kiszáradását okozó bármilyen környezeti vagy antropogén változás (lecsapolások, vízelvezetés, kiszáradás, ezen túlmenően az állandó, magas legeltetési nyomás, ill. a helytelen időpontban végzett kaszálás veszélyezteti. Az élőhelyek átalakítása (erdősítés, faültetvények kialakítása) zsugorítja alkalmas élőhelyeit.

Fajvédelmi/kezelési feladatok:

Élőhelyein – különösen tavaszi-kora nyári időszakban - a vízellátás, a megfelelő(en magas) talajvízszint biztosítása. A láprétek, mocsárrétek kaszálásával, időnkénti cserjeirtással fenntarthatók élőhelyei

Kutatás, monitorozás:

A faj állománynagysága, területen élő populációinak nagysága, ezek összeköttetései célzott vizsgálatokkal pontosítandók.

Faj neve:

vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*)

Irányelv melléklete:

HD II.

Egyéb hazai jogszabályi védelem:

Védett faj, pénzben kifejezett értéke 50.000 Ft

A faj előfordulása országos viszonylatban:

A legejterjedtebb lápréti hangyaboglárka-faj. Kizárólagos tápnövénye az őszi vérfű (*Sanguisorba officinalis*), ám a megfelelő módon kezelt vérfűves lápréteken mindenütt előfordul. Állománynagysága pontosan nem ismert, ám feltételezhető, hogy európai szinten jelentős.

Faj előfordulásai a területen:

Területi előfordulásáról megfigyelési adatok nem állnak rendelkezésre.

Állománynagyság (jelöléskor):

Közönséges faj (C), pontosabb állománymegjelölés nélkül.

Állománynagyság (tervkészítéskor):

Állománynagyságáról pontosabb adat nem áll rendelkezésre

Állomány változásának tendenciái és okai:

Nem ismertek.

A faj élőhelyi igényei:

Láp- és mocsárrétekhez kötődő faj.

A faj veszélyeztetettsége:

Hazánkban viszonylag széles toleranciát mutató faj, a területen veszélyeztetettsége nem ismert.

Veszélyeztető tényezők:

Élőhelyeinek kiszáradása, átalakulása. A láprétek nem megfelelő időpontban történő kaszálása (vérfű-állományok levágása), illetve a művelés felhagyása (cserjésedés, nádasodás). A lárvák fejlődéséhez nélkülözhetetlen hangyakolóniákat veszélybe sodró bármilyen beavatkozás (állatok taposása, gépek mozgása nedves talajfelszínen).

Fajvédelmi/kezelési feladatok:

A vérfüves gyepek mozaikos kezelése, ahol a rendszeresen kaszált területek, az extenzíven (marhával) legeltetett területek, valamint legeltetésből és kaszálásból kizárt területek váltakoznak, megőrzi állományát. Kaszálás esetén széles bűvósávok fenntartása szükséges.

Kutatás, monitorozás:

A faj állomány nagysága, területen élő populációinak nagysága, ezek összeköttetései célzott vizsgálatokkal pontosítandók.

1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős növény- és állatfajok

A fenntartási tervekben a közösségi jelentőségű fajokon (ezen belül a jelölők kiemelten) kívül még azok a fajok is helyet kapnak, amelyek közösségi jelentőségűeknek nem minősülnek, de kezelési szempontból jelentősek, általában hazai védett, illetve nem védett fajok. Válogatási szempont, hogy sok nem közösségi jelentőségű faj rendelkezik olyan speciális élőhelyi igénnyel, területkezeléssel kapcsolatos érzékenységgel, ill. biogeográfiai jelentőséggel, melyek figyelembe vétele a kezelési irányelvek megfogalmazása során nem hagyható figyelmen kívül. Ezek a legtöbb esetben fokozottan védettek, ill. védettek, de előfordul, hogy mindenféle védettség nélküli indikátor fajok is kerülnek a listába.

Az alábbi listában a terület kimelt természeti értékeit jelentő madárfajokat nem szerepeltetjük; ezekkel kapcsolatban részletes leírás található a kezelési egységeknél, illetve a Kiskunsági szikes tavak és az őrzési turjánvidék (HUKN10002) KMT fenntartási tervében.

Magyar név	Tudományos név	Védettség (V, FV)	Jelentőség
Szibériai nőszirm	<i>Iris sibirica</i>	V	Lápréti karakterfaj
Hússzínű ujjaskosbor	<i>Dactylorhiza incarnata</i>	V	Láp- és mocsárrétek faja
Kornistárnics	<i>Gentiana pneumonanthe</i>	V	Láprétek karakterfaja
Sárga nőszirm	<i>Iris pseudacorus</i>	V	Mocsarak, mocsárrétek faja
Mocsári lednek	<i>Lathyrus palustris</i>	V	Mocsár- és lápréti faj
Pókbangó	<i>Ophrys sphegodes</i>	FV	Láprétek és homoki gyepek faja
Mocsári kosbor	<i>Orchis laxiflora</i> ssp. <i>palustris</i>	V	üde gyepek: mocsár- és láprétek karakterfaja
Vitéz kosbor	<i>Orchis militans</i>	V	Láp- és homoki réteken
Mocsári kardvirág	<i>Gladiolus palustris</i>	V	Mocsárréti faj
Poloskaszagú kosbor	<i>Orchis coriophora</i>	V	szikes rétek és száraz (homoki/lösz) gyepek átmeneti zónájának faja

Rostostövű sás	<i>Carex appropinquata</i>	V	Láp- és mocsárréti karakterfaj
Szúnyoglábu bibircsvirág	<i>Gymnadenia conopsea</i>	V	Lápréti karakterfaj
Fehér zászpa	<i>Veratrum album</i>	V	Láprétek karakterfaja
Korcs nőszirm	<i>Iris spuria</i>	V	Üde szikes réteken, láp- és mocsárréteken fordul elő
Jávorka-fényperje	<i>Koeleria javorkae</i>	V	Láp- és mocsárrétek, kaszálók faja
Keskenylevelű gyapjúsás	<i>Eriophorum angustifolium</i>	V	Lápréti karakterfaj
Pókbangó	<i>Ophrys sphegodes</i>	FV	
Nagyfoltú hangyaboglárka	<i>Maculinea arion</i>	V	
Sisakos sáska	<i>Acrida hungarica</i>	V	
Skarlátbogár	<i>Cucujus cinnaberius</i>	V, HD Annex II.	Holtfában gazdag puhafa-erdők karakterfaja, közösségi jelentőségű faj – a Káposztási-turjánosban került elő.
Ürge	<i>Spermophilus citellus</i>	V, HD Annex II.	A soltszentimrei Csonka-torony közvetlen környezetében jelentős állománya található
Borz	<i>Meles meles</i>	vadászható	Lásd: vadgazdálkodás c. fejezet
Vörös róka	<i>Vulpes vulpes</i>	vadászható	Lásd: vadgazdálkodás c. fejezet
Aranysakál	<i>Canis auratus</i>	vadászható	Lásd: vadgazdálkodás c. fejezet
Vaddisznó	<i>Sus scrofa</i>	vadászható	Lásd: vadgazdálkodás c. fejezet

1. 3. Területhasználat

1. 3. 1. Művelési ág szerinti megoszlás

A területhasználatot a földrészlet-nyilvántartásban (KÜVET) szereplő földhasználati besorolás, a CORINE Land Cover 50 felszínborítási adatbázisa, illetve a terepen tapasztalt valódi földhasználat alapján jellemeztük.

CORINE LC 50 aggregált kategória	Terület (ha)	Terület (%)
Természetes gyepek	1758,9	56,3%
Kistáblás szántóföld	379,8	12,2%
Vizenyős terület	270,8	8,7%
Nagytablás szántóföld	249,4	8,0%
Intenzíven használt gyepek	244,5	7,8%
Szőlő	66,6	2,1%
Egyéb mezőgazdasági terület	63,5	2,0%
Erdő ültetvények	32,7	1,0%
Természetes erdők	26,9	0,9%
Tanyás térségek, illetve komplex művelési szerk.	20,7	0,7%
Egyéb mesterséges felszín	7,8	0,2%
Belterületek, városi zöldterületek	1,2	0,0%
Gyümölcs	0,0	0,0%
Felszíni víz	0,3	0,0%
Összesen:	3123,0	100,0

Főbb felszínborítási típusok megoszlása CORINE Land Cover 50 aggregált adatai alapján (forrás: FÖMI) Lásd 4. térkép.

Művelési ág	Terület (ha)	Terület (%)
Rét	1286,08	41,18%
Legelő	984,50	31,52%
Szántó	533,34	17,08%
Erdő	74,57	2,39%
Szőlő	66,01	2,11%
Út	51,09	1,64%
Csatorna	34,81	1,11%
Nádas	19,88	0,64%
Vízállás	18,21	0,58%
Tanya	13,47	0,43%
Vasút	13,25	0,42%
Anyaggödör	9,09	0,29%
Árok	7,96	0,25%
Beépített	4,22	0,14%
Gyümölcsös	4,31	0,14%
Mocsár	1,58	0,05%
Tó	0,58	0,02%
Egyéb	0,04	0,00%
Összesen:	3122,99	100,00%

Főbb művelési megoszlása a külterületi ingatlannyilvántartás (KÜVET) adatai alapján

1. 3. 2. Tulajdoni viszonyok

Részletes földhivatali nyilvántartási adatok híján nincs pontos képünk a terület tulajdoni viszonyairól. A KNPI-nak saját vagyonkezelésű területe a tervezési területen nincs. A földek legnagyobb része magántulajdonban, kisebb részben állami és önkormányzati tulajdonban van.

1. 3. 3. Területhasználat és kezelés

1.3.3.1 Mezőgazdaság

A Fülöpszállás-Soltszentimre-csengődi lápok kjTT Natura 2000 területének legnagyobb részén mezőgazdasági művelés folyik. A kjTT egészére a gyepgazdálkodás magas aránya jellemző,

körülbelül a terület 65 %-át gyepek és vizenyős területek (mocsárrétek, láprétek) alkotják (Corine 50 felszínborítási viszonyok szerint). A gyepterületeket legeltetéssel, illetve kaszálással hasznosítják. A legelő állatok közül a juhfélék a legjellemzőbbek, de számos terület esetében megtörtént már a Kiskunsági Nemzeti Park által priorizált szarvasmarhával történő legeltetésre való átállás is (részben a haszonbérleti szerződéseknek köszönhetően). A gyepterületek, az ország más részeihez viszonyított magas aránya a szántó művelés szempontjából a kedvezőtlen talajadottságokra vezethetők vissza.

Az összterület mintegy 19 %-án találunk szántóföldeket. Ezeket zömmel kistáblás szántók (12 %), illetve részint nagytáblás szántók (7 %) alkotják. A szántóföldeken jellemző termesztett növényfajták: kukorica, búza, napraforgó, repce, lucerna, a kertészeti növények közül pedig a fehérrepa, sárgarépa, hagyma, borsó és a kapor.

Az általános mezőgazdasági összeírás (2010) adatai alapján a térségben az egyéni gazdaságok dominanciája jellemző. Az összeírás szerint az állattartással foglalkozók aránya magas. Egy, a falugazdászok körében végzett felmérés szerint, az itt élők kb. 10 %-a és közvetlenül a mezőgazdaságból, kb. 50 %-uknak pedig kiegészítő jövedelmet biztosít ez a tevékenység. Sokan tartanak háztájit is, tyúkokat, disznókat.

Az egykor kiterjedt szőlőültetvények mára háttérbe szorultak, mára az összterület 2 %-át borítják.

1.3.3.2. Erdészet

A Natura 2000 terület erdőssztyepp klímán helyezkedik el. Két erdőtervezési körzetbe tartozik: a déli részek a „Kiskörösi erdészeti tervezési körzet”-be (az erdőterv érvényes 2006. 01. 01.-2015. 12. 31.-ig) az északiak pedig a „Közép-Duna menti erdészeti tervezési körzet”-be.

Összességében elmondható, hogy a terület erdősültsége meglehetősen gyér, a kjTT mintegy 3122 hektáros területén mindösszesen 77 hektárt borít erdő.

Az erdők jellemzően akácosok, nemes és hazai nyárasok. Előfordulnak még kocsányos tölgyesek, fűzesek és égeresek is. Jellemzően kultúrerdők és származékerdők, az erdőművelés módja vágások.

Jelentősebb természetvédelmi érték nem kötődik ezekhez az erdőkhez.

Tulajdonviszonyokat tekintve az erdők többsége magántulajdonban van. Az állami erdőgazdálkodó a térségben a KEFAG Kiskunsági Erdészeti és Faipari Zrt.

Fatípus	Terület (hektár)	%-os részesedés
Akácosok	24,01	31,11
Hazai keménylombosok	19,07	24,71
Kőrisesek	13,85	17,94
Hazai nyárasok	9,43	12,22
Erdei fenyvesek	3,27	4,24
Kocsányos tölgyesek	0,89	1,15
Összesen	77,19	100,00

1.3.3.3. Vadgazdálkodás, halászat, horgászat

Vadgazdálkodás

A terület a III/5. Észak-bács-kiskuni vadgazdálkodási körzetben helyezkedik el, amely a következőképpen jellemezhető. A gím állomány nagysága nem jelentős minősége közepesnek mondható. Előfordulása mindenhol erdőhöz kötött. A dám a körzet dél-keleti szegletében, ill. a körzet északi részén zártkertben fordul elő. Ezen a területeken kívül élő dám állomány minimális, vadgazdálkodás szempontjából nem jelentős. Az őz állomány jelentősége a körzetben meghatározó. Nagysága mind a becslési, mind a terítékadatok alapján folyamatosan növekszik. Minősége összességében jónak mondható, elterjedése a körzet egész területén egyenletes. Muflon a körzetben nem található. A vaddisznó állománysűrűsége és terítése folyamatos növekedést mutat. Elterjedése elsősorban az erdős területekhez kötött. Az állomány minősége jónak mondható. A mezei nyúl és a fácán a körzet nagy jelentőségű apróvadja. A fogoly állománynagysága a becslések alapján viszonylag állandó, eloszlása egyenletes. A vízivadnak igen nagy a jelentősége a Duna melletti és a jelentősebb vizes élőhellyel rendelkező vadászterületeken.

A terület vadállományának értékelése az érintett vadászatra jogosultak adatai alapján:

Vadfaj	A körzet jellemző állománysűrűsége (pld/100ha)	A körzet jellemző hasznosítási sűrűsége (pld/100ha)	A terület jellemzői				vadgazdálkodási jelentőség
			Állománysűrűség (2003-2013)		Hasznosítási sűrűség (2003-2013)		
			pld/100 ha	trend	pld/100 ha	trend	
Gímszarvas	0,105	0,005	0,037	növekvő	0,002	növekvő	kicsi
Dámszarvas	0,268	0,000	0,000	stagnáló	0,000	stagnáló	nincs
Őz	4,073	0,362	4,335	stagnáló	0,938	növekvő	nagy
Muflon	0,000	0,000	0,000	stagnáló	0,000	stagnáló	nincs
Vaddisznó	0,473	0,074	0,272	növekvő	0,089	növekvő	átlagos
Mezei nyúl	6,551	0,360	9,140	növekvő	1,156	növekvő	átlagosnál jelentősen nagyobb
Fogoly	0,415	0,003	0,779	csökkenő	0,000	stagnáló	nincs
Róka	0,711	0,291	0,588	csökkenő	0,663	stagnáló	átlagos
Borz	0,395	0,045	0,261	stagnáló	0,085	növekvő	átlagos
Aranysakál	0,031	0,001	0,002	növekvő	0,001	növekvő	kérdéses

(Adatforrás: Országos Vadgazdálkodási Adattár, SZIE-VMI, Gödöllő, 2014)

A gímszarvas becsült állománya az elmúlt tíz évben egy 2008-as és egy 2012-es nagyobb ugrásnak köszönhetően összességében növekedett. Elejtéseket csak az elmúlt két évben regisztráltak.

Az őz állománya az elmúlt tíz évben időközi hullázásokkal stabilnak mutatkozott. Hasznosítása a vizsgált időszak első két évében megduplázódott, 2007 óta pedig kis mértékben csökken, de összességében növekedést mutat.

A dámszarvas és a muflon nincs jelen a területen.

A vaddisznó becsült állománya és terítése egyaránt nagy ingadozásokkal jelentős mértékben növekedett.

A mezei nyúl becsült állománya jelentős ingadozásokkal összességében több, mint tízszeresére emelkedett, 2009-es csúcsponttal. Terítése szinte folyamatosan növekedve másfélszeresére gyarapodott.

A fogoly meglévő csekély állománya tovább apadt, a fajt nem hasznosítják.

A róka terítéksűrűsége időközi hullámmal kísérve a vizsgált időszakra stabilnak mondható, becsült állománya pedig lassú ütemben, kisebb ingadozásokkal csökken.

A borz becsült állománya a vizsgált időszak kezdetén és végén közel egyenlő, de 2007 és 2012 között egy ennél jóval magasabb szinten volt. Terítékét jelentős ingadozás melletti növekedés jellemzi.

Az aransakál jelenlétét és elejtését egyaránt 2012-ben jelentették először. Becsült állománya azóta stabil, az elejtések száma az utóbbi évben az előző kettőhöz képest csökkent.

Vadgazdálkodási szempontból az egyéb fajok közül számottevő a fácán, a szarka, és a dolmányos varjú. Jelentőséggel bír a nyest, a házi görény, a vetési lúd, a nagy lilik a nyári lúd, a tőkés réce, a szárcsa, a balkáni gerle, az örvös galamb, a szajkó, a kóbor kutya, a kóbor macska és az üregi nyúl.

Halászat, horgászat

A tervezési területen halászati-horgászati tevékenység nincs.

1.3.3.4. Vízgazdálkodás

A kjTT a Dél-Duna-völgyi vízrendszerhez tartozik, annak a Duna mélyártere és a Homokhátság közötti átmeneti zónájába helyezkedik el. A Duna-völgyi-főcsatornával (DVCs) kettéosztott vízrendszer csatornákkal sűrűn behálózott, amelyek a Homokhátságon öntözést, a belvizek levezetését, a csatornák nyomvonalán kiépített tározókkal a vízviisszatartást, valamint a vizes élőhelyek vízigényét biztosítják. A vízrendszer végső befogadója a Duna. A mélyártéren a természetes esés É-D-i irányú, a meghatározó csatornák is ebben az irányban futnak. Kialakításuknál a gazdaságosságra törekedtek, ezért az egyes mélyterületek közti vízlevezetést szolgáló mélyvonulatokat kötötték össze. Ezekbe a csatornába torkoltnak a Homokhátság alapvetően kelet-nyugati csatornái. A hátságon a mélyvezetésű csatornaszakaszok jellemzőek. A kjTT értékes részei a legmélyebb, lefolyástalan részeken találhatóak.

A területet az alábbi csatornák érintik:

- Kiscsengődi (XVI.)-csatorna
- XIX/d. csatorna
- Kolon-tói (III.)-övescsatorna
- XIV. csatorna

III. övescsatorna (Kolon-tói)

A kjTT Soltszentimréől északra elnyúló terület egységén folyik keresztül, de mellécsatornáin keresztül a többi terület rész vízellátásában is szerepet játszik. A vízfolyás befogadója a DVCs, a Homokhátságon 4, vízgazdálkodási szempontból belvízi tározó fűződik fel rá: Csíraszék, Orgoványi-rét, Ágasegyházi-rét és a Kolon-tó. A torkolati zsilip belvizes időszakban a befogadó magas vízállásának kizárására, kisvízes időszakban a természetes vízkészlet megtartására szolgál. A csatorna időszakos vízfolyás. Nyári időszakban kiszáradhat, legfeljebb mélyebb szakaszokon marad meg pangó víz. A meder tört szelvényű, és trapéz, anyaga homok, homokos vályog, löszös üledék. A medret főként nád növi be, de mocsári, mocsári gyomtársulások és a hínárnövényzet is megjelenik. A parton gyomnövényzet, illetve gyepek, fás vegetáció nincs.

A tervezési területen jelentősebb állóvíz nem található.

1.3.3.5. Turizmus

A tervezési területet érintő települések turisztikai szempontból nem relevánsak. A terület lehetőségei közé tartozik az ökoturizmus kiépítése és működtetése.

1.3.3.6. Ipar

A tervezési területen ipari tevékenység nem folyik.

1.3.3.7. Infrastruktúra

5 mellékút és egy főút a Natura 2000 terület szélén halad, amelyek közül legjelentősebb hatással a legforgalmasabb (7000 E/nap) a terület szélén mintegy 2 km hosszban futó 52. sz. (Kecskemét – Dunaföldvár) főút bír. A Natura 2000 terület belső területeit gyér földúthálózat háborítja.

Vasút a területet Soltszentimre és Fülöpszállás közigazgatási területén érinti. Előbbinél a Budapest – Kelebia – Szerbia kétvágányú, villamosított törzshálózati vonal kétszer közel 1,6 km hosszban metszi Natura 2000 területet. A soltszentimrei vasútállomás közvetlenül a Natura 2000 terület mellett található, a vonalon 10 járatpár/ nap közlekedik.

Utóbbinál a Fülöpszállás – Kecskemét egyvágányú mellékvonal mintegy 1,7 km hosszban metszi a Natura 2000 területet. A fülöpszállási vasútállomás közvetlenül a Natura 2000 terület mellett található, a vonalon azonban szünetel a menetrendszerinti személyszállítás.

2. Felhasznált irodalom⁷

- ÁNGYÁN József *et al.* (2009) Magas természeti értékű területek programja – 2009. Tájékoztató gazdálkodóknak. Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium, 2009.
- BIHARI Zoltán *et al.* (2007): Magyarország emlőseinek atlasza. Kossuth Kiadó, Budapest.
- BÖLÖNI János, MOLNÁR Zsolt, KUN András (szerk) (2011) Magyarország élőhelyei ÁNÉR 2011. MTA ÖBKI, Vácrátót.
- DEMETER András (szerk.) (2002): Natura 2000 – Európai hálózat a természeti értékek megőrzésére. Öko Rt, Budapest.
- FEKETE G., MOLNÁR Zs. és HORVÁTH F. (szerk.) (1997): Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer II. A magyarországi élőhelyek leírása, határozója és a Nemzeti Élőhely-osztályozási Rendszer – Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest, ISBN 963 7093 45 1
- FORRÓ László (szerk.) (2007) A Kárpát-medence állatvilágának kialakulása. Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest.
- FÜLÖP Gyula és SZILVÁCSKU Zsolt (2000): Természetkímélő módszerek a mezőgazdaságban. Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Eger.
- HADARICS T., ZALAI T. (szerk.) (2008): Magyarország madarainak névjegyzéke. Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Budapest.
- KIRÁLY Gergely *et al.* (szerk.) (2008) Magyarország földrajzi kistájainak növényzete. MTA ÖBKI, Vácrátót.
- LIFE – Managing Habitat for Birds (2012) European Union, 2012
- LOVÁSZI Péter (szerk.) (2002): Javasolt különleges madárvédelmi területek Magyarországon. Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Budapest.
- STANDOVÁR Tibor és PRIMACK, Richard B. (2001) A természetvédelmi biológia alapjai. Nemzeti Tankönyvkiadó Rt, Budapest

Internetes források:

www.mme.hu

www.mme-monitoring-hu

www.natura.2000.hu

www.novenyztetiterkep.hu

www.termeszetvedelem.hu

www.termeszetvedelmikezeles.hu

www.vizeink.hu

www.ksh.hu

⁷ Az irodalomjegyzékben *nem szerepelnek* mindazon tervezési anyagok, dokumentációk, amelyeket a fenntartási terv vagy a megalapozó dokumentáció egyéb fejezeteiben tételesen felsorolunk, illetve hivatkozunk.

III. Mellékletek

